

શ્રી યુદ્ધિ-યુદ્ધિ કર્પૂર પ્રથમાઢા મળકો ર૬ મા

શ્રાવકયોગ્ય આચાર-વિચારાદિ સંગ્રહ

—

અનેક ણુકોમાથી સારમાર વસ્તુ એકત્ર કરીને
તૈયાર કરાવનાર

સદ્ગત સુનિરાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શા કુવરજી આણુદજી

ભાવનગર

શ્રી મોરબીનિવાસી સધવી કીરત્તદ મુદ્રજી

તરફથી મળેલી આર્થિક સહાયથી

વીર મવત ૨૪૧૪] • [વિક્રમ મવત ૧૯૯૪

કિમત અમૂલ્ય

ભાવનગર—આનંદ પ્રીન્ડીંગ પ્રેસ

અનુક્રમણિકા

૧ નવપદ સ્વરૂપ	૧
૨ ગૃહસ્થયોગ્ય વ્યવહાર શિક્ષા	૯
૩ સમકિત અથવા સમ્યક્ત્વ	૨૧
૪ આવકધર્મવિધિ (બાર વ્રત વિગેરે)	૨૬
(હરિભદ્રસૂરિકૃત પ્રથમ પચાસકનુ બાબાતર)	
૫ બાર વ્રતની સક્ષિપ્ત ટીપ	૪૧
૬ આવક યોગ્ય વ્યવહાર શિક્ષા	૪૯
(આવકકલ્પતરુમાથી ઉદ્ભવત)	
૭ આવક શુણ્ય વર્ણન	૬૧
(૨૧ શુણ્યનુ સક્ષિપ્ત ને વિસ્તૃત વર્ણન)	
૮ શુણ્યાનુરાગકુલકનુ બાબાતર	૭૩
૯ માર્ગાનુસારીના ઉપ શુણ્ય	૭૮
૧૦ સામાયિકમાહાત્મ્ય-તેના આઠનામને તે ઉપર ૮ કથાઓ	૮૧
૧૧ જૈનધર્મનીતિ (પ્રશ્નોત્તરરૂપે)	૯૩
૧૨ યાત્રાળુઓને અગત્યની સૂચના	૧૦૦
૧૩ વિશ્વવધ કેમ બનાય ?	૧૦૭
૧૪ સમયોચિત અગત્યની સૂચનાઓ	૧૦૯

મનુષ્યવાનુગી મુનિશ્રી કપૂરવિજયભ મહારાજ

નિવેદન

આ સ ગ્રહ છપાવવાનું સદ્ગત મુનિરાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજીની હયાતિમા શરૂ કરેલું અને તેમની સૂચના અનુસાર જ બુદ્ધિ બુદ્ધિ બુદ્ધિમાથી રસમય ચૂંટણી કરીને આ બુકમા દાખલ કરેલ છે તેમાના કેટલાક લેખ તેા સદ્ગુણાનુરાગીનાજ લખેલા છે સ ગ્રહ બહુ ઉપયોગી થયેલ છે, વાચનાર આવકના હૃદયને આદ્રે બનાવેતેવો છે અને આ સ ગ્રહ મહારાજશ્રીની સુદર વૃત્તિનું દિગ્દર્શન કરાવે તેવો છે તેમા તેમનું અત કરણ જ ચિતરેલું છે,

આ બુક છપાવવામા શ્રી મોરબીનિવાસી સ ધવી દીરચ દ સુદરજી તરફથી તેમના સદ્ગત પુત્ર પાનાચ દના શ્રેયાર્થે મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી જ રૂા ૨૫૦) ની રકમ મળી છે બાર્ધ પાનાચદતુ દુકુ જીવનચરિત્ર તેના ફોટા સાથે આપવામા આંબુ છે એ ચરિત્ર વાચતા પશુ કેટલીક શુભ અસર જાગૃત થાય તેમ છે

શ્રીમત ગૃહસ્થોએ આવા ઉપયોગી ગ્રંથપ્રકાશનમા પોતાના દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવો ઘટે છે જ્ઞાન-દાનના લાભની સીમા નથી સદ્ગુણાનુરાગી મુનિગજ ગત વર્ષના આસો વદિ ૮ મે સ્વર્ગવાસી થયા છે તેમનો ફોટો પશુ આ બુકમા આપવામા આવેલ છે તેમના અનુકરણીય ચરિત્રને જાણવા માટે શ્રી જૈનધર્મપ્રકાશના કાર્તિક ને માગધર માસના-અંદા વાચવા જલામણ છે

પોસ્ટ મુદિ ૨
સ ૧૯૬૪

કુવરજી આણુ દજી
ભાવનગર

શ્રીયુત પાનાચંદ્રભાઈનું જીવનવૃત્તાંત

મોરળીના શ્રી તપગચ્છ જૈનસંઘમાં દશાશ્રીમાંથી જ્ઞાતિમાં સઘવીકુટુંબમાં થઈ ગયેલા સઘવી સુદરજી ઓધવજી શ્રીયુત પાનાચંદ્રભાઈના પિતામહ (દાદા) થાય સુદરજી સઘવી મોરળી તપગચ્છ સંઘમાં અગ્રગણ્ય ગૃહસ્થ હતા માત્ર ત્રીશ હજારનું તેમને પરિશ્રુપરિમાણ હતું તેઓશ્રીના આ નિયમથી પોતાના દ્રવ્યનો અનેક સન્માર્ગે વ્યય થઈ શક્યો હતો.

સુદરજી સઘવીને ત્રણ પુત્રો હતા વળનચંદ્રભાઈ, કીરચંદ્રભાઈ અને કાનજીભાઈ કીરચંદ્રભાઈ તે શ્રીયુત પાનાચંદ્રભાઈના પિતા તેમની ધર્મપત્નીનું નામ રળીયાતબાઈ હતું આ દંપતીને ત્યાં સવત ૧૮૨૭ ના ચૈત્ર સુદિ ૧૩ ના દિવસે શ્રીયુત પાનાચંદ્રભાઈનો જન્મ થયો હતો.

શ્રીયુત કીરચંદ્ર સઘવી સરળ, ધર્મશ્રદ્ધાળુ અને સારી આસ્થાવાળા તથા બદ્ધક પરિણામી અને સરકારી હતા તેમનો એ વારસો શ્રીયુત પાનાચંદ્રભાઈમાં જિતયો હતો પાનાચંદ્રભાઈના મોગ ભાઈ લાલચંદ્રભાઈ તથા નાના ભાઈ મણિભાઈ હતા.

પાનાચંદ્રભાઈની પત્નીનું નામ જીવકળાઈ હતું જીવકળાઈ એટલે સઘવીકુટુંબમાં કે મોરળીના આખા સંઘમાં જાણે સાક્ષાત્ દેવીનો જ અવતાર ધર્મનો રંગ તેમના દિલમાં રંગેરંગ વ્યાપેલો હતો સાધર્મિકવાત્સલ્યનો ગુણ તેમનામાં ખાસ આકર્ષક હતો શાસ્ત્રમાં ગૃહસ્થના “અજગ” દાર કદા છે, તેથી કોઈ પણ અતિથિનો યોગ્યતા પ્રમાણે યથાશક્તિ

ਮਧਵੀ ਧਾਨਾਧ ਦ ਫ਼ੀਰਦੌਸ਼ ਦਵਾਸ਼

ਜਨਮ

ਮਰਜ਼

ਸ ੧੬੨੭, ਐਤ ਸ਼ੁਹਿ ੧੩ ਸ ੧੬੬੨ ਨਾ ਮਦਾ ਜ਼ਿ ੫

કાર કરવો જ જોઈએ, એ પ્રથા જૈન કુટુંબમાં ચાલુ જેવી જ
છતાં કોઈ કોઈ વ્યક્તિમાં આ શુષ્ક બારે જોવામાં આવે
અંબકળાઈ તેમાંના એક હતા.

કોઈ પણ સાધર્મિક બધુને જુઓ કે અંબકળાઈ હર્ષવેલા
જ જાય તેમના હૃદયમાં હર્ષ ન માય બહારગામથી ગમે
: આવે પરંતુ અંબકળાઈ સત્કાર કર્યા વિના ન જ રહે દહેરા
: ૨ દર્શને જાય ત્યારે પૂજારીને પણ પૂછે કે 'ભાઈ! કોઈ યાત્રાળુ કે
: સાધર્મિક ભાઈ ગામમાં આવ્યા છે ?' કોઈ આવેલ હોય તો પોતે
: મતે જઈ આમ ત્રણ કરી આવે ત્યારે જ તેમના ચિત્તને શાંતિ
: થાય અને સારી રીતે ભક્તિ કરીને અત પ્રમોદ ધારણ
: કરી રાજી રાજી થાય આવા ધર્મનિષ્ઠ સુપત્નીના યોગે
: પાનાચઢભાઈની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ વિશેષ દૃઢ બની પુન્યવત
: પુરુષોને પોતાના પુન્યાનુબધી પુન્યના યોગે બધી બાબતોથી
: અનુકૂળ સાધનો જ સાપડે છે કે જેથી પુણ્ય લોગવતા લોગ
: વતા પણ તે અનુકૂળ સાધનોદ્વારા બીજી નવું પુન્ય ઉપા
: જન કરી શકે છે અંબકળાઈ સાથેના લગ્નસબંધથી શ્રીયુત
: પાનાચઢભાઈને પણ તેમજ થવા પામ્યું હતું કે જેથી તે
: યુગલ યથાશક્તિ મત, નિયમ આદિ ધર્મકૃત્યો કરી પોતાનું
: જીવન કૃતાર્ય કરતું હતું અંબકળાઈનું સંવત ૧૯૭૨ ની
: સાલમાં અવસાન થયું.

ધાર્મિક, સરકારી, પ્રતિષ્ઠિત અને ખાનદાન કુટુંબમાં
શ્રીયુત પાનાચઢભાઈનો જન્મ થયેલો અને તેમાં ય વળી
ધર્મપત્ની પણ અનુકૂળ મળેલી, તેવી પ્રાપ્તિના પરિણામે તેઓશ્રી

સારા સરકાર અને ધાર્મિકતાનો વારસો સારી રીતે પામ્યા હતા તેઓશ્રીએ પોતાના જીવનમાં અનેક સુકૃત્યો કરી પોતાનું જીવન વૃત્તાર્થ કર્યું હતું

જામનગર તાલે આમરણના દેરામરના તથા મોરળીની આસપાસ આવેલ ટકારા તથા વવાણીયાના દેરાસરના જીર્ણોદ્ધારમાં તેઓશ્રીએ સારો ફાળો આપી પોતાની જ કારકીર્દીમાં જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો મોરળીમાં શ્રી અમૃતવિજયજી મહારાજની સ્થૂળ પણ રૂા ૮૦૦) ખર્ચી તેમણે જ ધાવી

કચ-જાદ્રેશ્વરની યાત્રા કરીને આવતા સઘવીં નગીનદાસ કરમચંદે કાઢેલ છ-રી પાળતા સઘને મોરળીમાં ત્રણ દિવસ રોકી ધણી જ સારી રીતે સઘબક્તિનો લાજ મેળવ્યો હતો અને પોતાના તરફથી તે દિવસે સ્વામીવાત્સલ્ય પણ કર્યું હતું

શેઠ માણેકલાલભાઈ મનસુખભાઈએ કાઢેલ સિદ્ધગિરિના છરી પાળતા સઘને વીરપુર મુકામે તેઓશ્રી તરફથી જમણ અપાયું હતું

વાગડમાં આવેલ કઠારીયા તીર્થમાં દર સાલ માઘ શુદ્ધિ ૫ ધવજદારોપણનો દિવસ હોઈ તે વખતે ત્યાં મેળો ભરાય છે, અને લગભગ અઢી કે ત્રણ હજાર માણસો તે વખતે ત્યાં એકત્ર થાય છે તે દિવસે સ ૧૯૮૦ ની સાલથી સ ૧૯૯૨ ની સાલ સુધી શ્રીયુત્થાનાચંદ બાઈએ સ્વામીવાત્સલ્ય કરાવ્યું હતું અને બંને ત્યાં સુધી તે દિવસ પોતે ત્યાં જઈ એ સેવાનો લાજ બાંતે ઉઠાવતા હતા તે તીર્થ સ્થળે પોતાની ધર્મપત્નીના સ્મરણાર્થે યાત્રાળુઓને ઉતરવાની એમ ઓરડી પણ જ ધાવી આપી હતી

પ્રભુપૂજના તેઓ પરમ રાગી હતા શીયાળાની ઋતુમાં ગમે તેવી ઠંડી હોય કે ચોમાસામાં મુસળધાર વરસાદ વરસતો હોય તો પણ પાનાચદલાઈને પ્રભુની પૂજા કર્યા વિના ઘાતણુ ન કરવાની અડમ ટેવ હતી તેઓ પૂજા બહુ જ શાન્તિપૂર્વક કરતા કેસર, બરાસ, સુખડ, ધૂપ, અગલુહણા વિગેરે પોતાના જ રાખતા પ્રભુપૂજામાં પુષ્પો રોજ નિયમિત મંગાવતા હતા તેમને પર્વતિથિએ તો ઉપવાસ જ હોય કટપસૂત્ર ૨૧ વખત સાબળવાની તેમણે ટેક રાખેલી અને તેથી પર્યુષણમાં બ્યાખ્યાન વખતે સૌની પહેલા હાજર થઈ જઈ અક્ષરશ તેઓ શ્રવણ કરતા, પરંતુ ૨૧ વખત સાબળવાની તેમની કામના કુદરતે પૂર્ણ થવા ન દીધી અને ૯ વખત સાબળ્યા બાદ તેમનો દેહોત્સર્ગ થયો.

વીતરાગના વચનો ઉપર તેમની દ્રઢ પ્રતીતિ હતી તેઓ ઘણી વખત કહેતા કે 'સિદ્ધાંતોનો હું એવો કંઈ પૂરેપૂરો જાણકાર નથી, પરંતુ વીતરાગના વચનોનું કોઈ કાળે પણ મારાથી ઉલ્લેખન ન થય તેટલા માટે તેવી પ્રવૃત્તિઓથી હું બહુ જ સાવચેત રહું છું'

કઠમૂળ વિગેરે અભક્ષ્ય વસ્તુઓનો તેમને સર્વથા ત્યાગ હતો. મોરળીમાં બહારગામથી કેઈ ટીપ કરવા આવે તો તે ટીપમાં પાનાચદલાઈને ફાળો બીજા કરતા વિશેષ પ્રમાણમાં જ હોય તેમની પાસે આવેલું કોઈ નિરાશ થઈને તો પાણુ જાય જ નહિ ગામમાં કે આસપાસના ગામડામાં કોઈ સાધમિક બંધુને હું ખી હાલતમાં જુએ કે સાબળે તો ખાનગી રીતે તેને મદદ આપવાનું તેઓથી ચૂકતા નહિ હું ખીને જોઈ

તેનું હૃદય બહુ જ દ્રવિત થતું નમ્રતાનો ગુણ તેમનામા
 સારામા સારો હતો કોઈ સામાન્ય માણસ પણ તેમને મળે
 તો તેને પણ 'જય જય' પૂરક તેઓ બોલાવતા કેળવણી
 તરફ તેમને બહુ જ પ્રેમ હતો તેમનું મરણ પણ બહુ જ
 સમાધિપૂર્વક થયું હતું મૃત્યુકાળના ત્રણ ચાર કલાક પહેલા
 તેમના મન કુટુંબીવર્ગને બોલાવી તેમને મિલ્લામિ દુલ્લહ દઈ
 ચાર શરણ અંગીકાર કરી, 'એક અરિહત, એક અરિહત'ના
 શબ્દોચ્ચારપૂર્વક સવત ૧૯૯૨ ના મહા વદિ ૫ મે ૬૫
 વષની વયે પોતાના દેહનો ત્યાગ કર્યો તેઓશ્રીને
 હરખચ દલાઈ તથા કાન્તિવાલલાઈ નામના બે પુત્રો છે આવા
 ધર્મપ્રેમી આત્માના મૃત્યુ પાછળ તેમના કુટુંબી જનોએ શેવા-
 દૂતવાનું બધું શબ્દ અને સદ્ગતના આત્માની શાંતિઅર્થે
 આઠ દિવસ સુધી દેશસરમા આગી, શેયની, પ્રભાવના તથા
 પૂજા બહુ જ ધામધુમપૂર્વક લાણવી તેમના મૃત્યુથી તેમના
 કુટુંબમા અને મોરબી તપગચ્છ સઘમા તથા દશ શ્રીમાળી
 શાંતિમા એક ઉ ૧૨ અગવચ્છ ગૃહસ્થના બારે ખોટ પડી છે,
 સઘવી મોહનલાલ લાલચ દ

શ્રાવક ચોગ્ય આચારવિચારાદિ

સંગ્રહ

૧ નવપદસ્વરૂપ

જિન અને જૈન શબ્દની સાચી સમજ

“રાગ-દ્વેષ રહિત સમસાવધી જ ગમે તે ભવ્યાત્મા ગમે ત્યાથી આ ભવસમુદ્રને તરી શકે છે” રાગ, દ્વેષ અને મોહાદિ (અતરના) મહાવિકારોને વારનાર, અતરના સઘળા દોષોને દૂર કરનાર અને અતરમા દૂષા રહેનારા કટ્ટા હુસ્મનોને છૂતી લેનારને જ જિન કહેવાય છે મહા દોષ રહિત જિન ભગવાને ભાખેલો ધર્મ જૈનધર્મ કહેવાય છે એ ઉપરથી સહેજે સમજી શકાશે કે જૈન ધર્મ કોઈ અમુક જાતિ કે કોમનો નથી પણ જે કોઈ ઉપર જણાવેલા સઠળ દોષ-વિકાર વગરના જિનોએ કહેલા શુદ્ધ નિર્દોષ ધર્મને અથવા ધર્મના કુરમાનને અનુસરે છે તે સઘળાનો એ ધર્મ હોઈ રહે છે એટલે કે જૈન ધર્મને વિશાળ દૃષ્ટિથી તપાસવામા આવે તો તે આખી આલમનો ધર્મ જણાય છે એવો એ જૈન ધર્મ દરિયા જેવો ઊંડો અને ઉઠાર [વિશાળ] છે ફક્ત નિષ્પક્ષપાતપણે તેના તરવ તપાસવાથી તેની ખાત્રી થઈ શકે છે પરમાર્થદર્શીને અમુક નામ સાથે વત હોતો નથી દેવ ગુરુ અને ધર્મના નામ ગમે તે હોય પણ જો પરમાર્થમા તક્ષવત ન હોય તો પછી તેનો નવી કાર દરી લેવામા કશો વાવો આવતો જ નથી એક જ વસ્તુના જુદા જુદા નામ હોઈ શકે છે તેમ છતાં તેમા પરમાર્થ એક સરખો હોવાથી સમજી માણસ તેમા ઝગડો કરતા નથી.

સમદષ્ટિથી જાણા નામને સાચા માને છે તેવી જ રીતે પરમાર્થ-
 દષ્ટિથી શુદ્ધ નિર્દોષ દેવને જિન, અરિહત, વીતરાગ, પરમાત્મા,
 તીર્થંકર, શિવ શકર, શબ્દ સ્વયંભૂ પ્રજ્ઞા, વિષ્ણુ રામ,
 મહેશ યા મહાદેવાદિક ગમે તે નામથી ઓવાવવામા આવે તો
 પણ તે સાર્થક જ હોવાથી સમજી માલસો સ્વીકારી જ લે છે
 એવી જ રીતે ગુરુના અને ધર્મના જુગ જુગના નામ ગમે તે હો
 પણ તેની સાથે પરમાર્થદષ્ટિ જીનોને કથો જાડો હોતો નથી
 કેમ કે તેઓ તેમા સીધા જ વિચાર કરે છે કેવળ શબ્દોદ સાલ
 જીને તેની સાથે જાડો કરી બેસતા નથી શબ્દોદથી અર્થોદ
 સમજી નહિ લેના, અથતી એકતા નિમ્નપૂનાતપણે વિચારી,
 તેણે જદ સમાધાન કરી લે છે આવી સમદષ્ટિ, પૂર્વોક્ત જિનના
 ખરા અનુયાયી જેનોમા હોઈ શકે છે, તેથી જ તે સ્વાદ્વાદી,
 અનેકા તવાદી અથવા યથાર્થવાદી કહેવાય ■ અને તે સત્ય છે
 તત્ત્વદષ્ટિથી કે ઉદાર-વિશાળ મમદષ્ટિથી વિચારી શકાય તો
 સકળ રાગાદિ દોષ શકિત વીતરાગ દેવે કહેયો-સમજાવેલો શુદ્ધ
 અહિંસા [દયા], સયમ [આરિત્ર] અને ઇચ્છાનિરોધરૂપ
 તપ લક્ષણ ધર્મ જ ખરેખર હરેક જગત આ માને માટે સ્વા-
 ભાવિક ધર્મ છે અને એ જ સત્ય સનાતન ધર્મદ્વારા ખરું-
 વાસ્તવિક સુખ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે એ પવિત્ર ધર્મમા જેણે ચિત્ત
 વર્ત્યા કરે છે તેને ઇન્દ્રાદિક દેવો પણ નમસ્કાર કરે છે, આમ હોવાથી
 સત્ય નિર્દોષ સનાતન ધર્મને સ્વચ્છુદ્ધિમળથી સારી રીતે સમજી
 જાણ્યાત્માઓએ સર્વ પ્રકારનો પ્રમાદ તજીને તેનો અવશ્ય આદર
 કરવો ઘટે છે પ્રથમ અજ્ઞાનવશ આદરેલા અસત્ ધર્મ ઉપર
 મિથ્યા મમત્વ રાખવો ઘટતો નથી. જાગ્યથોએ સત્ય વસ્તુધર્મની
 પિછાણ થયાણુ એ જ કળ છે અને દશ દષ્ટાતે દુર્વલ માનવમન
 પામ્યાની ખરી કિમત પણ એથી જ છે

મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ આલ્સળન

‘ ખરું ચિયર શાશ્વત સુખ કયા છે ? અને તે કેવી રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકે ? ’ સર્વજ્ઞ સર્વદર્શી તીર્થંકર ભગવાન ભવ્ય જ્ઞાનોના એકાન્ત હિંમને માટે કહે છે કે-ખરું ચિયર અને શાશ્વત સુખ કેવળ મોક્ષમા જ છે-ગીએ કયા ય નથી સકળ કર્મભંગનો સર્વથા ક્ષય થવાથી જ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે તે કર્મભંગનો ક્ષય કરવા મન્યગૂ દર્શન (મન્યદ્રાવ), જ્ઞાન અને ચારિત્રક્રમ રતનત્રયી જ અમોઘ ઉપાય છે, એમ શ્રી તીર્થંકર ગણધરાદિક જ્ઞાની પુરુષો જણાવે છે અનાદિ મિથ્યાત્વ અને કષાયને ટાળવાથી શ્રી સર્વજ્ઞ દેવે કહેવા તત્ત્વત્રયનો ઉપર જે યથાર્થ શ્રદ્ધા ઉપજે છે તે મન્યકૃત્વ કહેવાય છે શ્રી સર્વજ્ઞકથિત સૂક્ષ્મ તત્ત્વનો જે વડે યથાર્થ જોષ થવા પામે છે તે જ્ઞાન કહેવાય છે અને શ્રી સર્વજ્ઞ ભગવાને બતાવેલા ઉત્તમ વ્રત-નિયમોને આદરી તેને પ્રમાદ રહિત પાળના રહી, નિજ ગુણમા ચિયરતા પામવી તે ચારિત્ર કહેવાય છે ઉત્ત સમ્યક્ ન, જ્ઞાન અને ચારિત્રને જ્ઞાનો પુરુષો રતનત્રયી કહીને જોવાવે છે આ પવિત્ર રતનત્રયી વગર કદાપિ કોઈનો ક્યારે પણ સર્વ કર્મનો ક્ષય થવાકેવળ મોક્ષ થઈ શકે નથી, તેથી જ રતનત્રયીની સાધના-આરાધના મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે કરવી તે હરેક ચિયર અને શાશ્વત સુખના અર્થ જનને માટે ઉચિત છે

ભાવ સહિત કરવામા આવતી સ-ળ ધર્મસાધના સકળ થઈ શકે છે દાન, શીલ અને તપ વગેરે ભાવ સહિત કરાય તો જ તે લેખે થાય છે એ ભાવ મનને આધીન છે અને ઉત્તમ આલ્સળન વગર ચત્તળ મન ચિયર રહી શકતું નથી તે કે જ્ઞાની પુરુષોએ તેને માટે અનેક આલ્સળન કલા છે, પરંતુ તે સૌમા નવપદ્ધતિ આલ્સળન સુખ્ય અને ઉત્તમ છે

નવપદનું મશિખત અવરૂપ

૧ અરિહત, ૨ સિદ્ધ, ૩ આચાર્ય, ૪ ઉપાધ્યાય, ૫ સકળ સાધુ, ૬ દર્શન, ૭ જ્ઞાન, ૮ ચારિત્ર અને ૯ તપ એ નવપદ અથવા સિદ્ધઅકેના નામથી ઝોળખાય છે ઉક્ત નવપદના ગુણ-આમ કરવાપડે નિજગુણ શુદ્ધિ કરી લેવી હચિત છે, તેથી ઉક્ત નવપદના ગુણોનું પ્રથમ સંમેપથી વર્ણન કરીએ છીએ

૧ રાગદ્વેષ અને મોહાદિક અતરંગ શત્રુસમૂહને સર્વથા છૂટી લઈ, સકળ અતિશય સહિત સમવસરણમા તિરાજી, બંધ જનોને અથા તપણે અમતસમાન ધમ દેશના આપી, જે ઉદ્ધરે છે તે અરિહત પીતરાગ પરમાત્મા કહેવાય છે

૨ સકળ કર્મનો સર્વથા ક્ષય કરી જે અનંત જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર અને પોર્યસખલ યઈ, અજ, અવિનાશી અરૂપી, અધ્યાભાષ અને અગુણધુ એવું મોક્ષ મહાપદ પ્રાપ્ત કરે છે તે સધળા સિદ્ધ ભગવાન તરીકે ઝોળખાય છે

૩ શ્રી અરિહત પરમાત્માએ ઉપદેશેલા ઉત્તમ (જ્ઞાના આચારી) આચારવિચારને જે જાતે સેવન કરે છે-પાળે છે અને અન્ય યોગ્ય જનોને એ ઉત્તમ આચાર સમજાવી પળાવે છે તે પ્રહ્લ્યાચારીક ઉદ્ ગુણોવડે અલકૃત ભાવ આચાર્ય કહેવાય છે પીર્ય કર દેવના અભાનમા શાસનની રક્ષા આવા આચાર્ય મહારાજ કરી શકે

૪ જેઓ સર્વજ્ઞ-દેશિત શાસ્ત્રોનું રહસ્ય સારી રીતે સમજી લઈ, સાધુ સમુદાયને શણાવે છે અને જડ જેવા શિષ્યને પણ સુવિનીત ને વિચક્ષણ બનાવે છે, વળી જે ગૃધ્રની સારી રીતે સજાળ રાખે છે અને મૃગગુણ [મહાવ્રત] ને તેમ જ તેને પુષ્ટિમાર ઉત્તરગુણને સાવધાનપણે સદા પાળતા રહે છે એવા સુવરાજ સુ ય પાઠક, વાચક યા ઉપાધ્યાયના નામથી ઝોળખાય છે

૫ જેઓ આ અસાર સંસારનું સ્વરૂપ યથાર્થ જોગળી, તેથી વિરક્ત બની, સદ્ગુણ મળે ઉત્તમ રત્નત્રયીનું સકળ પ્રમાદ રહિત મેવન-આરાધન કરે છે અને અન્ય બળ્યાત્માઓને આત્મસાધનમાં સહાય આપવા જે સદા ય ઉજમાળ રહે છે તે સત સાધુ નિર્ભય, મુનિ યા મુમુક્ષુ કહેવાય છે

૬ અનાદિ મિથ્યાત્વ યા કૃપાસના અને અનતાનુબંધી કૃપાયને ટાળવાથી, સુવાસના અને શાન્તિયોગે જે તત્ત્વપ્રતીતિ-રૂપ નિર્મળ શુદ્ધસ્થાનક પ્રાપ્ત થઈ શકે તેને જ્ઞાની પુરુષો મમ્યગ્દર્શન, સુદ્રદ્ધાન યા મમકિત કહે છે

૭ જેના પ્રકાશવટે અનાદિ અજ્ઞાન અધકાર ટળે છે અને સર્વશકયિત તત્ત્વો સાગી રીતે સમજી શકાય છે અને અન્યને સમજાવી શકાય છે તેનું નામ તત્ત્વજ્ઞાન છે મૂર્ખ, ચંદ્ર અને દીપકનો પેરે તત્ત્વજ્ઞાન જગતને અત્યંત ઉપકારી છે

૮ વિષય, કૃપાય અને મન વચ્ચે, કાયાને કામૂમાં રાખે અને હઠાપણથી જે દયા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અસંગતાદિ ઉત્તમ ગુણોના અભ્યાસ કરવામાં આવે તેને જ્ઞાની પુરુષો સયમ યા ચારિત્ર કહે તેથી સ્વરૂપ-સ્થિરતા થવા પામે છે

૯ જેમ અગ્નિના તીવ્ર તાપથી સુવર્ણની શુદ્ધિ કરવામાં આવે છે તેમ જે બાહ્ય તથા અંતર સાધનઓગે અનાદિ કર્મભજનો ક્ષય કરી, આત્માની શુદ્ધિ કરવામાં આવે છે તેને જ્ઞાની પુરુષો નિર્જગકારી તપ કહીને બોલાવે છે

ઉક્ત નવપદમાં પ્રથમના પાંચ પદ ધર્મો છે અને પાછળના ચાર પદ ધર્મરૂપ છે એ ચારે પદનું યથાવિધિ સેવન-આરાધન કરવાથીજ અરિહતાદિક ઉત્તમ પદો પ્રાપ્ત થઈ શકે છે તેથી દરેક બળ્યાત્માએ ઉક્ત દર્શન, જ્ઞાન ચારિત્ર અને તપરૂપ પવિત્ર ધર્મનું શુદ્ધ પ્રેમથી મેવન કરવું જોઈએ પ્રમા-

દાસ્યરણુ તજવાથી પવિત્ર ધર્મ પ્રત્યે પ્રેમાશ્રિય પ્રગટે છે શ્રી
અરિહંતાદિક પાત્ર પદો, પવિત્ર ધર્મના પ્રભાવથી અનુક્રમે
ભવ્યજનોને શુદ્ધમાર્ગદેશકપણાથી, આવનારીપણાથી, શુદ્ધ
આચારવિચાર પાળવા-પજાવવાથી, ઉત્તમ વિનય શિષ્યવવાથી
અન્ય યો ય જનોને યથોચિત સહાય થા આલંબન આપવાથી
ત્રિભુવનવાસી જનોને પૂજા-સત્કાર યો ય થાય છે તેવા પવિત્ર
આત્માઓનું તન્મયપણે આલંબન લેવાથી, તેમની સેવાભક્તિ
કરવાથી તેમના ઉત્તમ શુભોત્તુ એકાગ્રતાપદે ચિન્તાવન (ધ્યાન)
કરવાથી આપણે પણ યોગ્ય આવકાર પ્રાપ્ત કરી તેમના જેવા જ
પવિત્ર બનતા જઈએ છીએ અને અનુક્રમે સકળ ધર્મ-આવરણ
દૂર કરીને, અદર દકાષ રહેણું આપણું અનાદિ આત્મસ્વરૂપ
સાક્ષાત્ પ્રગટ કરી શકીએ છીએ

પ્રમાદનું સંક્ષેપથી સ્વરૂપ

આવા અમૃત્ય આત્મસાક્ષાત્કાર કરવામા અતરાય કર
નાર અને આપણને અવળે માર્ગે દોરી જનાર પ્રસિદ્ધ
' પ્રમાદ ' શત્રુ છે તેને વારવા-દૂર કરવા હરેક જાતનાઓ
જરૂર લક્ષ રાખવું જોઈએ પ્રમાદ જેવો કોઈ પ્રબળ હુરમત
નથી, તેને બરાબર જાળખી છૂતી લેવો જોઈએ

જેના વડે આપણું કર્તવ્ય જૂલી જવાય, ન કરવાના કામ
કરી લેવાય અને ઉન્મત્તની પેઠે વર્તન કરાય, અથવા દુઃખભા
સ્વ-છદીપણે ચલાય તેને જાણી ચુક્યો પ્રમાદ મહે ■ તેના પાત્ર
પ્રકાર નીચે મુજબ દર્શા છે -

૧ જેનાથી મદ-નીશો ચડે એવા ગમે તે માહક પદાર્થનું
સેવન કરવું અને બેભાન બની સ્વકર્તવ્યથી ચૂકવું

૨ પાત્ર ઇદ્રિયોના વિષયો-શબ્દ, રૂપ, રસ ગંધ અને
મા ગૃહ-આસક્ત બનવું

૩ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ કપાયને વશ થઇ જવું

૪ આજ્ઞા કે સુસ્તીવડે એકીની જેમ નિરુદ્ધમી બનવું

૫ જેમા કશું સ્વપરહિત સમાયેલું ન હોય એવી નકામી કુચલી-વિકલા કરવી

ઉપર પ્રમાણે પ્રમાદના પાત્ર લેઈ છે મિથ્યાત્વ-અજ્ઞાન પ્રમુખ તેના આઠ લેઈ પણ કહ્યા છે પ્રમાદ આચરણ તણને ખરી દિશામા પુરવાતન ફેરવવાથી કેવો અફલુત લાભ થવા પામે છે ? એ બારીકીથી તપાસવાની આપણને બહુ જરૂર છે સાદો-હલકો (સુખે પચી શકે એવો) સાર્વિક ખોરાક જે પ્રમાણપેત અને નિયમિત રીતે લેવામા આવે તો તેથી વ્યાવહારિક અને ધાર્મિક કાર્ય કરવામા બહુ સરલતા થવા પામે છે વિષયાશક્તિ તજવાથી ઇન્દ્રિયોનો શુભ ઉપયોગ કરી શકાય છે, ચક્રવર્તે શુદ્ધ દેવ-શુરની પરમ શાન્ત મુદ્રાને દેખી શકાય છે, શ્રોતવડે શાસ્ત્રોક્ત સદુપદેશ શ્રવણ કરી શકાય છે, છબવડે શુદ્ધ દેવ-શુરના શુદ્ધાભ કરી શકાય છે, દ્રાણવડે સારા મુગધી પદાર્થનો સહેઠાણે ઉપયોગ કરી શકાય છે અને દેહવડે સદ્ગુણી જનોનો યથાર્થે ય વિનય ભક્તિ પૂજા સત્કાર કરી શકાય છે જેમાની એક એક ઇન્દ્રિયને પરવશ પડવાથી પતંગીયા, ભમરા માહલા, હંસીયા અને હાથીઓના કેવા બૂરા હાલ થાય છે અને તે દરેક ઇન્દ્રિયને સ્વપશ કરી લેવાથી કેવો ઉત્તમ લાભ મેળવી શકાય છે તે વિવેકથી વિચારી જોતા માલુમ પડે છે ક્રોધાદિક કપાયના ઠટ્ટુ- ક્ષણ વિચારીને વિવેકી જનો ક્ષમા, મૃદુતા (નમ્રતા), સરલતા અને સતોષ ગુણનો અભ્યાસ રાખે છે તો તેથી સદ્ગુણ આતર તાપને ચમાવી પરમ શીતળતાને પામે છે જો આજ્ઞા તણ સદુદ્યમ સેવે તો તેથી શરીરનું આરોગ્ય સાચવવા ઉપરાંત ઘણા પારમાર્થિક લાભ પણ મપા-

દન કરી શકાય છે અને નકામી વાન-વિક્રયા કરવાનો ઢાળ તણને, ઉત્તમ ધર્મ-કાર્ય કરવાની કે સામળવાની મુદ્દેવથી આત્માને અનહર લાભ થવા પામે છે આ ગીતે હરે પ્રકારનું પ્રમાદા ચરણ સમજપૂર્વક પરિહરી, જે પ્રેમ-ઉદ્ઘાસથી સ માર્ગનું સેવન કરવામા આવે તો તેથી કેવો અપૂર્વ લાભ મળી શકે છે તે બતાવે છે —

નવપદ અથવા વીશસ્થાનક પં. પૈકી એક કે બે પદનું યાનત્ વીશે પદનું સંપૂર્ણ પ્રેમાદાસથી યથાવિધિ સેવન-આરાધન કરવાથી ભગ્યાત્મા બારે કલ્પિ-સમૃદ્ધિ પામવા ઉપરાત શ્રી અરિહત તીર્થ કરની પવિત્ર પંચીને પદ્ય પ્રાપ્ત કરી શકે છે સંપૂર્ણ વીર્યોદ્ધામથી પવિત્ર રત્નપત્રીનું આરાધન કરનાર સકળ કમમળનો સર્વથા ક્ષય કરીને અક્ષય અજરામર એવું સિદ્ધપદ પણ પામી શકે છે અનાદિ અશુભ આચારવિચારને તણ જે ભગ્યાત્મા શ્રી સર્વજ્ઞમણીના શુભ આચારવિચારને બહુ જ આદરપૂર્વક સેવે છે તે અપ કાળમા ઉત્તમ આચાર્ય પંચીને પ્રાપ્ત કરી શકે છે અને જે સારો રીતે સ્વ-આત્મહિત સાચવીને અતિ નમ્ર બાવે સ્વપરહિત કરવા ઉજમાગ શકે છે તે વાચક, પાઠક યા ઉપાધ્યાય પદને પામે છે એ જ રીતે હન્દ્રિય કષાયાદિને હમી-વશ કરી જે સ્વાત્મહિત કરવા ઉજમાગ બને છે તે સુસાધુ પદવીને પ્રાપ્ત થાન છે જે સુસાધુ જનો સમીપે આદરસહિત હિતોપદેશ સામગીને મુશ્વદા, સહવિવેક અને સતક્રિયાને એવે છે તે મહાનુભાવ મુદ્દાવક પદ વીને પામે છે તથા જે શુદ્ધ હેવ ગુરુ અને ધર્મતત્ત્વને યથાર્થ જોળખી તેની દહનતોનિ કરે છે તે અનાદિ મિથ્યાત્વને તણ સમ્યક્ત્વ શુણને પામી શકે છે એ રીતે માર્ગાનુસારિતા પ્રમુખ અનેક સફળતા પુરુષાર્થોને દૃઢ અભ્યાસથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

ગૃહસ્થ યોગ્ય વ્યવહારુ શિક્ષા

જૈનધર્મ મળધી સાદી મમજનાં બોધવચન

રાગ, દ્વેષ અને મોહ આદિ દોષમાત્રને દૂર કરનાર (છતી લેનાર) જિનેશ્વર દેવ છે તેમણે બાળેલા જૈનધર્મ છે અહિંસા સ્વયમ અને તપ એધમનુ લક્ષણ છે એ પરમ મગ જમય ધર્મની ધુરા ધારણ કરનાર પોરી સમાન સાધુ-નિર્ઘ્રીય શુરુ ગણાય છે, શુદ્ધ દેવ, શુરુ અને વર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર નિવેક અક્ષુવી સત્ય જોનાર, બાણનાર અને મત્ય હિનકારી કરણી કરનાર આવક કહેવાય છે મકળ દોષરહિત જિનેશ્વર દેવે બાળેલા ધર્મને એક સરખી રીતે અનુસરનારા સાધર્મી લેખાય છે તેમની યથોચિત મેવાભક્તિ બળનવાથી ભાગ્યશાળી જનો મહાન્ લાભ મેળવે છે જે આ ભવસમુદ્રથી તારે, પાર ઉનારે અથવા જેનાવડે ભવનો પાર પામીએ તે તીર્થ કહેવાય છે જગમતીર્થ અને સ્વાવરતીર્થ એ રીતે તીર્થ બે પ્રકારના છે જિનેશ્વર દેવની આજ્ઞાને યથાશક્તિ માન્ય કરી ચાલનારા માધુ, સાધ્વી, આવક, શ્રાવિકા એ જગમતીર્થ છે અને શત્રુ-જય, ગિરનાર, આબૂ, અષ્ટાપદ અને સમેતશિખર પ્રમુખ સ્વાવરતીર્થ છે શુદ્ધ બાનથી તેને ભેટનાર ભવસમુદ્ર તરી શકે છે એ પવિત્ર તીર્થને ભાવથી લેત્રી યથાશક્તિ દાન, શીલ ને તપરૂપ કરણી કરી લેવી એ દરેક સખ્યાત્માનુ અવશ્ય કર્તવ્ય છે, તીર્થ ઇક સજ્જનોનો સમાગમ પણ યથા શકે છે તેમના ઉત્તમ ગુણનું અનુમોદન કરવાથી આપણામા સજ્જનતા આવે છે, નિહાદિક દોષનું નિવારણ થાય છે અને નિર્મળ

જ્ઞાનાદિ શુદ્ધોનો પ્રકાશ થાય છે આવા ઉત્તમ હેતુથી જ સદું
 કોઈએ પવિત્ર તીર્થનો ભેટ કરી ઘટે છે તોયે જ નિસાધર્મી બધુએ
 અને બહેનોનો આદરસત્કાર કરવો તથા મલ્લજનોની સગાતે
 જ્ઞાનગોષ્ઠી કરવી અને કોઈ દરેક દરેક શ્રેણી પ્રસંગભાધી કંઈને
 કંઈ શુભ અહણ કરી લેવો તે ઉચિત છે હસની પેર સાર
 તરવણુ અહણ કરી લેવામાં જ બુદ્ધિશાળી મનુષ્યોની ખરી
 ખૂબી છે યથાશક્તિ મત-નિયમે જ્ઞાની શુભની પાલે સમજી
 સારી રીતે આદરવા એ જ આ દુર્લભ માનવ હેતુ પામ્યાનું
 ઉત્તમ ફળ છે એ ગીતે પૂર્વ પુર્યોગે પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મી
 અને વાણીનો પણ સદુપયોગ કરવાથી જ તેની સફળતા છે
 સદ્વેપમાં સદું સગાતે મૈત્રી શુદ્ધીજનો પ્રયે પ્રમાદ દુર્ખા-
 જનો પ્રયે હયા અને દોષનત પ્રયે મધ્યસ્થભાવ રાખવામાં જ
 આપણ ખરું હિત રહેલું છે એ સુદાની વાત ખત્ર લખમાં
 રાખી કલેશ કુસપ કાપો, સવત્ર સુવેદ્યાન્તિ નાગવો અને
 તોડકોડ તણને સદું કોઈને સન્માનમાં ભેટો મહુકોઈનું શ્રેય
 ઇન્દ્રવાથી આપણ પણ શ્રેય થયે જ કિ જહુના ? કહી છે કે-

‘ સદું મન મુખ વછે દુખને કો ન વછે
 નહિ શ્રુભધર્મ વિના તે, સૌખ્ય એ સપને હ
 ઇહ મુધરમ ખામી કા પ્રમાદે ગમીને ?
 અતિ આળસ તણને ઉઘમે ધર્મ દીને ૧
 ઇહ દિવસ ગયા જે, તેહ પાછા ન આવે
 ધરમ સમય આજે, કા પ્રમાદે ગમારે ?
 ધરમ નહિ દરે જે આયુ આજે વહાવે
 શશિ નૃપતિ પરે તે શોચના અત પાવે ૨

જગતમાં સદું કોઈ સુખની વાછના કરે છે કોઈ પણ
 દુખની વાછના કરતા નથી સદું જીવોને સુખમય જીવન જ
 વહાલું લાગે છે, પણ એવું સુખ હયા, દાન અને દમ (સયમ)

રૂપ ધર્મસેવન કર્યા વગર પ્રાપ્ત થતું નથી એ ઉત્તમ ધર્મ સાધી લેવાની એક અમૂલ્ય તક આ માનવદેહમાં પામીને, પ્રમાદવશ પડી ચ્વન્દૃષ્ટપણ આદરી, હે ભોળા ભાઈ ! તું એળે ગમાવે છે ? પ્રમાદ-મદ, વિષય ક્ષાય, આળસ અને વિકથા સમાન કોઈ કદો શત્રુ નથી એથી જ તાર સસારચક્રમાં જન્મમરણના ફેરા કરવા પડે છે, માટે ચેત ! ચેત ! જાગૃત થા ! અને આળસ ઉઠાડીને યથાશક્તિ વીર્ય ફેરવી ધર્મ સાધના કરી લે ધર્મસંખળ (ભાતુ) સાથે બાધી લઈશ તો આગળ સુખી થઈશ તે વગર પરતવમાં તને કોઈ ત્રાણ-શરણ કે આધાર નથી, માટે જાગૃત થા અને એટીપણ-કાયરપણ તણ કે એ જ ખરો સુખનો માર્ગ છે જે જે દિવસ અને રાત્રિઓ ધર્મમાધન વગર તારા ફેગટ જાય છે તે જ દિવસ અને રાત્રિઓ ચીવટથી ધર્મસાધન કરી લેનાર ભાઈબહેનોના લેખે થાય છે અત્યારે ખરી તકે લગાડે કદ સહન કરી લઈને પણ જેઓ ધર્મસાધન કરે છે તેમને ભવિષ્યમાં ભારે સુખ સાપડે છે અને જે કોઈ દેહ ધન અને પુત્રાદિ પરિવાર ઉપર ખોટી મમતા રાખી, ધર્મસાધનની ખરી તક ખોઈ નાખે છે તેમને પછી બહુ પન્તાવા સાથે ભવિષ્યમાં ભારે દુખ વેઠવું પડે છે એમ સમજી નિજ હૃદયચક્ષુ ઉઘાડી ભવિષ્યનો વિચાર કરી જો સ્વેળા ચેતી, કંઈ ઉત્તમ ધર્મસાધન કરી લેવામાં આવશે તો જરૂર પોતાનું ભવિષ્ય સુધરવા પામશે

ગૃહસ્થ ધર્મના મૂળ સૂત્રો

આ ધર્મની સાધના માટે પવિત્ર શાસ્ત્રગદોએ ગૃહસ્થા વસ્થામાં સુખપૂર્વક પાળી શકાય તેવા અધિકાર પરત્વે જે વ્રત અનુષ્ઠાનો ઉપદેશો આપે છે તે સંક્ષેપથી જતાવીએ છીએ

૧ શુદ્ધ નિર્દોષ દેવ જિન અરિહત, શુદ્ધ નિર્દોષ ગુરુ નિઃશય-સાધુ અને શુદ્ધ નિર્દોષ ધર્મ સર્વજ્ઞભાષિત જ શુદ્ધ

અદ્વાયો માનવા યોગ્ય છે બાકીના મહોન (રાગાદિદોષવાળા) દેવ, શુભ અને ધર્મ તત્ત્વથી માનવા યોગ્ય નથી જિનેશ્વર દેવે બાપેલા શુદ્ધ પવિત્ર ધર્મમાં શકા કાળા કે દુઃખનો સંદેહ કરવાની જરૂર ન રહેતી નથી કેમ કે તે લોકભાષ વહિત મર્જિતે કહેલ છે

૧ મહુ કોઇને સ્વસ્થવિતવહાલુ જહોય છે તે કોઇને અકાંઠે હોતુ નથી તેથી મહુ જીવોની રક્ષા સ્વસ્થવિતની જેમ કરવો જોઇએ. જીવહયાવડે જ આપણે મુખી અને નિરોગી ધર્મ ગાદીએ છીએ.

૨ સત્ય વચન જ વહવુ એ અરેખ મુખનુ મઠન (ભૂષમ) છે સામાને પ્રિય અને દ્વિતરૂપ ધાય એવુ જ સત્ય વચન બોલવાથી સત્જનો ચોખી નીકળે છે સાસનો મમ મમન્યા વગર બીજાને આપમતે સમજાવવા જતા પગલે પગલે 'અસત્ય' દોષ સેવાય છે

૪ પૈસો અગિયારમે પ્રાણ લેખાય છે બીજાનો પૈસો અની તિથી હુરી લેતા તેના પ્રાણ લેવા જેવો દોષ લાગે છે તેમ છતાં પાણુ અનીનિતુ દ્રવ્ય ટકતુ નથી તેમજ અનીનિવત શુદ્ધ ધર્મ પામી શકતો નથી, તેથી ન્યાયનોતિવડે જ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવુ બાહ્યાર પ્રમાણે બોલનાર આવે છે ન્યાયી દ્રવ્યથી મુખુદિ સૂઝે છે, તેનો સારો ઉપયોગ થાય છે તંદ્રા લાભો વળગ રહી શકે છે અને તેન થી ધર્મમાર્ગ પશુ પ્રાપ્ત થાય છે

૫ આપણી માતા, જેન દે પુત્રી સાથે કુકર્મ કરનાર માટે દેવો વિચાર આપણને આવે? બહો જ માઠો તો પછી એવુ જ કુકર્મ કરવા હિંમત આપણે માટે પણ સામાને કયાથી સારો વિચાર આવે? ન જ આવે તો પછી સ્વસ્થો નિવાસ અન્ય સ્ત્રી મોટી દોષ તેને માતા સમાન, સરખી વયવાળી હોય તેને જેન સમાન અને લમુરયવાળી દોષ તેને પુત્રી સમાન લેખીએ તો જ સારુ તેથી સ્વપરને કેટલો શાન્તિ થવા પામે? જોહેનોએ-ઝીઝોએ પણ એ જ રીતે પરપુરને નિજ પિતા, જધુ કે પુત્ર સમાન જ લેખવા જોઇએ એથી જ

વ્યવહારશુદ્ધિ થઈ શકશે વ્યવહારશુદ્ધિ વગરના માણસો પાવન
ધર્મ પામવા પોતે યોગ્ય જ કયા છે ? પાત્રતા વગર શુભ
પ્રાપ્તિ થઈ શકતી જ નથી

૬ ગમે તેટલી સપદા છતાં લોભી માણસ મરમણ ગેઠની
પેરે દુખી જ હોય છે અને અદ્ય નહિ છતાં મતોષી માણસ
પુણીઆ શ્રાવણની પેરે સુખી હોય છે એમ સમજી શાશ્વા
ત્રીપુરુષોએ ઇચ્છાપ્રમાણુ બાધી મતોષવૃત્તિ મેનવી જોઈએ
બાકી લોભનો કંઈ થોભ નથી અને ઇચ્છા પણ આકાશની પેરે
અનતી છે, તેથી તેનો પાર આવતો જ નથી અનત આશા-
તુષ્ટામા હું ખ, હું ખ ને હું ખ જ છે તેથી તે ત્યાજ્ય છે

૭ આજીવિકાદિક જરૂરી કારણે જવા આવવા જેટલી દિશા-
ભૂમિની છૂટ રાખી, બીજી બધી દિશા-ભૂમિ મળધો આવતી
કિયા અટકાવવા માટે ખાસ દિશા મર્યાદા બાંધવી જોઈએ

૮ મહાપાપ આરબનાળા ૧૫ કર્માદાનના વ્યાપારવટે
વૃત્તિ-આજીવિકા અને ત્યા સુધી નહિ કરતા, અપઆરબનાળા
ન્યાયયુક્ત વ્યાપારવટે જ વૃત્તિ-નિર્નાહ કરવો આવકને ઉચિત
છે જોગોપજોગના સંબંધમા પણ ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, પેયાપેયનો
વિવેક અવશ્ય સાચવવો યુક્ત છે થોડી, નિયમિત અને નિર્લવ
(અચિત્ત) વસ્તુવટે સ્વનિર્વાહ ઠરી લેવો જોઈએ

૯ જેમા પોતાનું કે કુટુંબાદિનું હિત સમાયેલું ન હોય
તેની નકામી બાબતમા માયુ મારવું, પાપોપદેશ આપવો,
પાપાધિકરણ એકઠા કરી બીજાને આપવા, પાપી દિ સક જાન-
વર પાળવા, અસતીપોષણ કરવું, કુવ્યસન મેવવા કુસંગતિ
કરવો, કામ ઉન્માદ જાગે એવા આમન મેવવા અથવા તેવા
પુસ્તક વાચવા કે સાંભળવા, જેથી અનેક જીવોનો વિનાશ થાય
એવા પ્રમાદાચરણ મેવવા, નંદામા સુદ્ધ કરવા કે ઝરાવવા, એવી-

અનર્થદંડ શાય છે એમ સમજી મુજોએએનાથી પાગા ઓસરવું

૧૦ દરક અહાલુ આવક-૧ વિકાએ હરક મેશ જેમ સમજી
ગુનની વૃદ્ધિ થાવ તેમ શુદ્ધ આવધો સામાયિક, પ્રતિક્રમજ, રસ
દર્શન પૂજા, નેરા જાગિ, દેવરજાન ગુરુદન શામ્પ્રવત્ત મનન
નિદિધ્યાસન, વિનર દેવાવચ્ચ, સત્સંગ તીર્થયાત્રા, શાસન
પ્રમાનનાદિક ઉત્તમ ધર્મકરણી કરકર્તવ્ય ગમજીને તે કરવી,
કરાવવી અને અનુમોદવી જોઇએ સમજ-સામાયિકજી તે
વ્યમન પાડવું ને વધારવું

૧૧ હરક મેશની ધર્મકરણી ઉપર ન અટકી, અનુદંથી પ્રમુખ
પવતિયિ જોગ કઇ સંયોગ કરવા લખ રાખવું જન પચ્ચજાણ
ઝચિયી આદરવા અને તે જરાજર પાગરા ધર્મશાસ્ત્ર ચિત્ત દઇને
વાચવા યા સાભાગવા વગી જનતા સુધી ઉપનામ, આપબિલ,
નીવી, એકાસણાદિક તપ કરવો શરાશસ્ત્રાર નજવો, શુદ્ધ
શિષ્ય પાગવું અને સર્વથા પાપઆપારનો ત્યાગ કરવો-એ
રીતે નિજ ગુણનો પુદ્ધિ માટે પૌરુષ કરવો ઉપર તેમાથી વધા
શક્તિ કરણી તો પ્રમાદરદિગપણે કરવાનો જરૂર ખપ કરવો

૧૨ જૃહસ્થ આવક-ધાવિકાનું આ પણ એક ઉત્તમ કર્તવ્ય
છે કે તેમણે સમાદિક દથ પ્રકારના યતિધર્મને પગનારા
પાચ મહામનને ધરનારા, સસારની સધગી ખટપટથી દૂર
રહેનારા સદા ય સાવધાનપણે સમતાગ્રસમા ઝોજનારા અને
નિર્દોષ (પવિત્ર) મોક્ષમાર્ગમા વ્યાસનારા નિર્બંધ-મુનિ મહા-
ગ્રયોને નિર્દોષ (પ્રાસુક-નિષ્ઠવ) આહાર પાણી ઝોવર
લેવજ, વસ્ત્ર, પાત્ર અને નિવાસસ્થાનાદિ નઅભાવે નિરવાયપણે
આપવા અને તેમની પામેથી અમૃત સદ્ગોષ મેળવી તેને
સાર્થક કરવો પવિત્ર તીર્થોદિકની રક્ષા કરવી જ્ઞાન-વૃદ્ધિ કરવી
સ્વધર્મી બહુજોને જનની સહાય કરવી

ગૃહસ્થોએ સ્વધર્મની રક્ષા માટે પાળવા યોગ્ય પવિત્ર નિયમો

હવેના અનુષ્ઠાનો પાળવામા મદગાર થઇ શકે તે સારું
ટલાએક સામાન્ય નિયમો નીચે દર્શાવીએ છીએ દરેક ગૃહ-
થોએ હમેશા તેને નજર સામે રાખી તે પ્રમાણે વર્તવાથી
પાતાનો ગૃહસ્થ ધર્મ ઉત્તમવળ થઇ શકશે એ નિસશય છે

૧ સુશ્રાવક જનોએ ન્યાય-નીતિવાળા ગમે તે શુભ વ્યાપા-
રાદિ વ્યવસાયવડે દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી આજીવિકા ચલાવવી,
અકુટ બનુ પોષણ કરવુ, માતપિનાદિની સેવાભક્તિ કરવી,
નમ્રતા રાખવી, કૃતજ્ઞ અને પરાપકારી થવુ, તથા લગ્નગણ,
દયાળુ, ગૃહીર અને નિષ્પક્ષપાતી બનવુ

૨ આવકના પ્રમાણમા જ ખર્ચ રાખવુ, સ્વસ્થિતિ પ્રમાણે
જ સલાહીને ચાલવુ, ઇદ્રિયદમન અને કષાયનિશ્ચય કરના
વધારે લક્ષ રાખવુ જ્ઞાનીને પગલે ચાલવુ

૩ સુખ-દુઃખસમયે હર્ષ-ખેદ વગર ઉદાર સિદ્ધવૃત્તિ ધારવી,
નીચવૃત્તિ આકરવા નહિ અને જ્વાન જેવા ડરકણુ થવુ નહિ

૪ મદ-નશો ચઢે એવુ કાઇ ખાવુ-પીવુ નહિ, આળસુ-
સુસ્ત થઇને બેસી રહેવુ નહિ અને નકામી વાતોના તડાકા
મારી કે પારકી કુથલી કરી કિ મની વખત ગાળવો નહિ

૫ શુદ્ધ દેવ અરિહત, શુદ્ધ ગુરુ-સાધુ નિર્મથ અને શુદ્ધ
ધર્મ સર્વશ્રદ્ધાવિત જ છે એની દૃઢ શ્રદ્ધા રાખી, તેની જ સેવા-
ભક્તિ તન-મન-ઇન્દ્રિય કરવા કાયમ લક્ષ રાખવુ

૬ શુદ્ધ દેવ-ગુરુની સેવાભક્તિ (દર્શન, વહન, પૂજા, સ્તુતિ,
સ્તવનાદિ) પ્રસંગે શરોર, વસ્ત્ર, મન, ભૂમિ, પૂજોપકરણ, ન્યાય-
દ્રવ્ય અને વિધિ એ સાત પ્રકારની શુદ્ધિ કરવા (સાચવવા)
ખામ લક્ષ રાખવુ

૧૭ શુદ્ધ દેવ-શુરની સેવાભક્તિ તેમની ધરિત આરાધના
ચયાશક્તિ પાલન કરવાપટે જ સફળ થાય છે, એમ સમગ્ર
કોઈ પણ પ્રકારના કુબ્યસનથી તો સદતર દૂર જ રહેવું

૮ માસ, દારુ શિકાર, ચોરા, જૂગાર, પરસ્ત્રી અને વેશ
ગમન એ સાત કુબ્યસનો ઉભય લોકે વિરદ્ધ હોવાથી અતિ નિષ
અપયશકારી, કલેશકારી અને દુર્ગતિદાયક છે

૯ જ્ઞાની ગુરુરાજનો જોગ મેળવી તેમની પાસેથી કિતો
પદેશ શ્રાવણી તે હૈયે ધારીને, કોઈ જીવને પ્રતિ, જતા ઉપાં
એવું અનિષ્ટ આચરણ કદાપિ નહિ કરતા, જેથી આત્મકથ્યા
શાય એવા સદાચરણ જ સેવવા લક્ષ રાખવું

૧૦ રાત્રિલોજન જમીનકંઠ (કંઠમૂળ) વિગણ વિગણ
તુલ્ય અને અબલરૂપા ફળ પ્રમુખ, જોગ અથાણુ, વાસીલોજન
કાચા ગોરસ (દૂન દહીં કે દારા) સાથે કઠોળ લોજન લગભગ
વેળાએ વાણુ, દિવસ ડિગ્રા વગર આનપાન એ સદળા વર્જ્ય
છે તેમ જ જીવાકુળ વસ્તુ, બગીચી ગમેલ (ચલિત રસ) થી
દૂધ મેવો, મીઠા વગેરે પદાર્થ જે રાત્રિ ઉપગતલુ દહીં, ત્રણ
દિવસ ઉપનાતની હાથ કાચુ મીઠુ, ગળ્યા વગરનું (અળગ જી)
પાણી વગેરે બધું હાનિકારક બાણું ને વર્જવા ચોખ્ય છે

૧૧ ક્રાંતિ શુદ્ધિ ૧૪ પછી કાર્તિક શુદ્ધિ ૧૪ સુધી ખજૂર
આદેક પ્રમુખ જીવાકુળ મેવો, આદા નક્ષત્ર બેઠા પછી
ઠેરી, કાચી અને બપુટ ખાઠ વગેરે જીવાકુળ વસ્તુમાત્ર લક્ષણ
કરવા ચોખ્ય નથી

૧૨ આખા દિવસમાંથી બે ઘડી જેટલો વખત જરૂર બચા
વીને શાસ્ત્રાભ્યાસ, શાસ્ત્રવાચન અને મનન પ્રમુખ અવશ્ય
કરવું, અને પાપપ્રવૃત્તિ તથા સામાયિક પ્રતિક્રમણ પ્રમુખ દુર્લભ
- જરૂર કરવી

૧૭ પરનિદા, ચાડીચુગલી, કલેશ અને પરને માઠા આળ
વા પ્રમુખ દુષ્ટ આચરણથી સદતર દૂર રહેવું કુદેવ, કૃતુર
અને કુધર્મના દેહમાં કદાપિ પડવું નહિ

૧૪ વર્ષમાં જોકાદ પવિત્ર તીર્થની યાત્રા કરી, સઘ
પ્રાધર્મીજનોની સેવા કરી અથવા વિદ્યાદાન પ્રમુખ કોઈ સારુ
કાર્યમાંનું કામ કરી સ્વજીવનની સફળતા કરવી

૧૫ પરોપકારના કામ કરના બનતું લક્ષ રાખવું સૂક્ષ્મ
પ્રજ્ઞાવળીમાં ખાસ કહ્યું છે કે—

“ પરહિત કરવા જે, ચિત્ત ઉગાદુ પારે,
પરકૃત હિત હેથે, જે ન કાષ વિસારે,
પ્રતિહિત પરધી જે, તે ન વછે કદાર્થ,
પુરુષ રચણ સોઈ, વહીએ સો સદાર્થ ૧
નિજ દુખ ન ગણે જે, પારકું દુખ વારે,
તિહતણી બલિહારી, બાધએ કોડી વારે,
જિમ વપસાર જેણે રક ખીડા સહીને,
વિપાર જિન વીરે, યુગ્યો તે વહીને ” ૨

તીર્થ કરો અને ગણધરો વગેરે આત્મપુરુષો જે આ માનવ
દેહની દુર્બલતા બતાવે છે તે આવી રીતે યથાશક્તિ ધર્મ
આરાધન કરી દેવાના પવિત્ર હેતુથી જ તે પ્રમાણે વર્તે તેમનો
તો આ માનવદેહ એક ઉત્તમ ચિન્તામણિ રત્ન જેવો અમૂલ્ય
લેખવા યોગ્ય છે અન્યથા શાસ્ત્રકાર કહે છે તેમ ધર્મના
પ્રભાવે મુખસપદા પામ્યા છતાં, જે એ ઉપકારી ધર્મની જ
અવગણના-અનાદર કરે છે તે સ્વામીદ્રોહી (ધર્મવિરાધક)
જીવનું ભવિષ્ય શી રીતે સારુ થઈ શકશે ? નહિ જ થઈ શકે

એમ સમજી મુશ સાંજેનોએ પવિત્ર ધર્મઆચરણને આ
માનવજીવનને સફળ કરી લેવા લગારે પ્રમાદ કરવો મુશ નથી.
પ્રમાદરહિત જે નિજ હિત કરી લે છે તે જ પરહિત પણ કરી
શકે છે ક્ષમા, નમ્રતા, સરવના, સતોષ તથા સયમ, સત્ય
શીલ્ય (મન શુદ્ધિ-પ્રમાણિકતા), નિરપૃથક્તા અને બ્રહ્મચર્યરૂપ
ઉત્તમ સાધુધર્મ પામવાની આવના દિવસ સખીને જ બની શકે
તેજુ રૂઢુ સ્વાચ્ચી જીવન ગાગણુ જોઇએ

ફરેક ગૃહસ્થ આવડોએ પોતાના જીવનમાં કરવા યોગ્ય કાર્યો
સ્વાચ્ચી હમેશા અનનરત ઉત્સાહ અને ખતથી કરવા
જોઇએ ' ખતથી સદ્ઉદ્યમ સેવાનાર શીઘ્ર સ્વકાર્યસિદ્ધિ કરી
સહેજે સફળ મુખસ પદા પામી શકે છે ' એ વાતના સમર્થન
માટે થોડાએ પ્રમાણ વાક્યો ઉદરીએ છીએ શ્રીપાગકુમારની
પેઠે ઉદ્યમી પુરુષરત્નને લક્ષ્મી વરે છે પુરુષાર્થવત પુરુષસિદ્ધને
લક્ષ્મી સહેજે આપી મળે છે ગુણ-ગુણીનો સર્વ આર કરાય
છે ગુણો સર્વ પૂજ-સત્કારને પ્રાપ્ત થાય છે, પૂજાય છે અને
મનાય છે ગુણીજનોમાં રહેલા ગુણો જ પૂજપાત્ર છે કેવળ વિજ
(વિશ) અને વય પૂજમાન નથી કાયર જનો કંઈ પણ સત્કાર્ય પ્રતિષ્ઠા-
હિત ભગ થવાના બયમાત્રથી આરતા નથી, મધ્યમ જનો તેનો
પ્રભાવ જાણી સાબળીને આદરે તો છે પણ કંઈ વિદ્યા આપ્યે છતે
તે તજુ કે છે, ખસ દક્ષ-ડાહ્યા-ચકોર જનો તો ગમે જોવા વિદ્યા
આપ્યે છતે પણ આદરેલા સત્કાર્યને બલ મુધી નિર્વહે છે

“ પ્રથમ જ તપાસો કે તમે જે કાર્ય કરવા સક્ષમ કયો છો
તે ઠકાપણમયો કે નહિ ? અને જો તે સક્ષમ દક્ષ જોટલે
પણમયો જ હોય તો ગમે તેવા વિપ્ન ઉપસ્થિત થાય તો પણ
લગારે ઠરશે નહિ-ચવાયમાન થાશે નહિ-તેમાં અડગ જ

રહેજો " ધૈર્યપૂર્વક ખત જારી રાખનાથી ગમે તેના કુંકર
 કાર્ય પણ સાધી શકાય છે " આકરી વગર જાખરો નથી "
 ઉદ્યમ ક્યાં વગર કળ મળવાનું નથી જેવું વાવશે તેવું લણશે
 જેવું મન ઘાલશે એવું કમાશે ' આપ સમાન જળ નહિ અને
 મેઘ સમાન જળ નહિ ' જાતમહેનત (Self-Help) પર જ
 વિરોધ વિશ્વામ રાખો, સ્વાધ્યયી બનો ધીમના વિશ્વાસ ઉપર
 એસી રહીને આવશ્યકને વધારશો નહિ " નિયમિત કાર્ય કરવાની
 ટેવથી બહુ મરહતા-અનુકૂળતા થના પામે છે " તમારા દરે-
 કાર્યમાં બને તેટલા નિયમિત (Regular) થાઓ થવા
 પ્રયત્ન કરો સરહતાથી કાર્ય કરવાની એના જેવી ધીજી કોઈ
 સરમ પદ્ધતિ નથી નિયમિત કાર્ય કરનારાઓ ગમે તેટલા કામ
 મળથી કરે છે અને અનિયમિત કામ કરનારા એકાદ કામ
 કરવામાં પણ નાસીપાસ થાય છે " લક્ષ્યપૂર્વક નિયમિત કામ
 ક્યાં પછી જે વિશ્રાંતિ મળે છે તેમાં જ ખરી મીઠાશ આવે છે "
 અનિયમિતપણે કામ કરનારને આત્મસંતોષને બદલે બહુધા
 બળાપો થયા કરે છે (તેનું ચિત્ત અપ્રસન્ન અને ઉાસી રહ્યા
 કરે છે) " નિયમિત કામ કરનારને નિજ કાર્યશક્તિમાં
 શ્રદ્ધા બની રહે છે, તેથી ધાયુ કામ ઉત્સાહપૂર્વક સાધી શીતે
 શકે છે, તેથી જીવદુ અનિયમિત કામ કરનારમાં બને છે
 આ વાત સ્વાનુભવસિદ્ધ સમજી શકાય એવી છે પાત્રતાયોગે
 વસ્તુપ્રાપ્તિ થવામાં ઉત્ક્રાંતિનો પણ જરૂર રહે છે " કોઈ પણ
 અગત્યના કામ કરના ઇચ્છનારે પ્રથમ તેની યોગ્યતા મેળવવા
 મથન કરવું જોઈએ (First deserve and then desire)
 ' યોગ્યતા પામી લેવાય તો કાર્યસિદ્ધિ સુવશ થવા પામે એ
 નિર્વિવાદ સિદ્ધિ ■ " કારણ વગર કાર્યની સિદ્ધિ થઈ શકે જ
 કેમ ? પુરુષાર્થવટે જ સર્વ કંઈ કર્તવ્ય-કાર્ય સિદ્ધ થઈ શકે છે
 પુરુષાર્થને કંઈ પણ અસાધ્ય નથી જ, માટે જ કહેવામાં આવે છે

કે-(Try Try and Try) ઉદ્યમ કરો, ઉદ્યમ કરો, ઉદ્યમ કરો ઉદ્યમ કરવાવડે જ અતસાય તુટશે ઉદ્યમ કર્યા હતા તત્કાળ ફળપ્રાપ્તિ થવા ન પામે તો તેથી નિરુત્સાહ થવું નહિ ધીરજ ધરીને ફળપ્રાપ્તિ થતા સુધી અઠગ ઉત્સાહથી ઉદ્યમ કરી આગળ વધતા જવું એટલે જ તે ફળપ્રાપ્તિ અવશ્ય થશે જ " ઉદ્યમ સાથે નસીબ ચારી આપે છે તો તત્કાળ ફળપ્રાપ્તિ થઈ શકે છે " સતત ઉદ્યમ કર્યા છતાં ફળ ન મળે તો જ દેવને દોષ દેવો, તે પહેલાં દેવને કે કાળને દોષ દઈ નિરુદ્યમી બની બેસવું નહિ " યદપિ કાળ સ્વભાવ બાવીભાવ (નિયતિ) પૂર્વકર્મ અને ઉદ્યમ-એ પાશ સમવાયી કારણયોગે જ ફળ પશુ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે તો પશુ તે સર્વમા ઉદ્યમને જ પ્રધાન પદ અપાય છે કેમકે તેનાવડે જ બાકીના કારણોની અનુકૂળતા થાય છે અને છદ્ધ કાર્યસિદ્ધિ થવા પામે છે " નિજ નિર્કર્તવ્યપરાયણ જનો સુખી થાય છે અને તેમા બેદરકાર રહેનાર દુઃખી જ થાય છે એવું સમજનારા સદુ સુસ બાઈબલેનોએ નિજ નિર્કર્તવ્યકર્મમા પૂરણ લક્ષ અવશ્ય રાખવું જોઈએ સદુમા સાધુઓનો તેમજ ગૃહસ્થોનો સમાવેશ થઈ જાય છે " પોતા પોતાના અધિકાર સુજળ સદુએ સ્વકર્તવ્ય કર્મ કરવાના હોય છે તેની ઉપેક્ષા કરવાથી તેમને હાનિ સહેવી પડે છે અને સ્વકર્તવ્યનિષ્ઠ રહેવાથી જ તે સફળ સુખસ પદા સ્વાધીન થઈ રહે છે કેમકે પશુ કાર્ય સદસા કરવું નહિ વિવેકથી વિચારીને કાર્ય કરનારને સહેજે સફળ સુખસ પદા આવી મળે છે ગણીર અને મહત્વના કામ બહુ વિવેકથી અને ધૈર્યથી કરવા જોઈએ, તેમાં ફળપ્રાપ્તિ માટે ઉતાવળ કરવી નહિ, અધીરા થવું નહિ કહ્યું છે કે Patience and Persivereance overcome mountains અર્થાત ધૈર્ય અને ખતથી ગમે તેવા મહત્વના પશુ પૂરા કરી પાર પાડી શકાય છે, બાકી તે વગર તો

Haste ■ Waste અતિ ઉતાવળ અને અધીરાઈ અતિ હાનિરૂપ
 નીવડે છે શ્રીમાન્ આનંદધનજી વગેરે આત્મજ્ઞાની પુરુષો બોધે
 છે કે ' સેવનકારણ પહેલી ભૂમિમાં જે, અગ્નય અદ્રેષ અખેદ '
 સેવા-મક્ષિ અને પરમાર્થપરાયણતા માટે પ્રથમ જ ભય, દ્રેષ
 અને ખેદરૂપ દોષત્રયનો ત્યાગ કરવો જોઈએ જેમા પરિણામની
 અચળતા (અસ્થિરતા) વર્તે એ જ ભય, અરુચિ, એ જ દ્રેષ
 અને એવી ઉત્તમ પ્રવૃત્તિ કરતા થાકી જવાય એ જ ખેદ સતત
 અભ્યાસધોગે સ્થિતિપરિપાક થયે છતે એ દોષત્રય વિલય પામે
 છે અને આત્મરૂપિ પ્રુત્વે છે પછી ગુણમણિનિધાનરૂપ સત-
 મહત્તને પિછાની, તેમનો પરિચય કરો, સ્વચિત્તશુદ્ધિ કરી
 શકાય છે, જેથી સ્વજી કરચી સદ્ગત થઈ શકે છે અને એ
 રીતે અવચક મન-વચન-કાયાથી કરાયેલી અવચક કરણીવડે
 અવચક દ્વંદ્વરૂપ ઉત્તમોત્તમ મોક્ષમુખ પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

સમક્ષિત અથવા સમ્યક્ત્વ

જેમણે રાગ, દ્રેષ અને મોહ પ્રમુખ સમસ્ત દોષોનું ઉન્મુ-
 લ્લન કરી, સદ્ગત (અતરંગ) કર્મભંગો ટાળી, મહા અતિશય-
 ધારી આરહત પદ પ્રાપ્ત કર્યું છે તે દેવાધિદેવને જ આ ભવ-
 સમુદ્રનો પાર પામવા માટે શુદ્ધ દેવ તરીકે માનવા સમ્યગ્દર્શન
 જ્ઞાન અને ચારિત્રરૂપ અતિ ઉન્નત્ત્વના રત્નત્રયીનું અહોનિશ સેવન
 કરતા જેઓ નિર્દોષ મોક્ષમાર્ગમા પ્રવર્તે છે અને નિસ્પૃહ-
 પણે અન્ય ને સહાય આપી તેમા પ્રવર્તાવે છે તેવા

નિર્ધય-સાધુ ગુનિરાજ જ આ વચસમુદ્ધને તરવાને તેજ
 બીજાને તારવાને સમર્થ હોવાથી માતાપિતાદિક કરતા
 ઉપકારી બાળી સદ્ગુરુ તરીકે અવતરવા યોગ્ય
 તેવા શુદ્ધ સદ્ગુરુનું શરણ આપી દહક બળ્યાત્મકો તરી
 છે તોય કર મણુધર પ્રમુખ પ્રમાણિક પુરુષોએ પ્રત્યેક
 શીલ, તપ અને જાપનાઉક્ષણ અથવા સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન કે
 ચારિત્રદક્ષણ ધર્મ જ વાલ્યજનેને દુઃખતિથી બચાવી
 આપવા સમર્થ છે, એમ સમજી અનન્ય મહાદેવ શુદ્ધ
 ઉત્તમ ધર્મનું આરાધન કરી હૃદય સ્વમાનવબલ સંકળ કરવો એ
 પૂર્વપ્રયયોગે પ્રાપ્ત થયેલ સંકળ સામગ્રીનું સાચુંકપણ છે
 પૂર્વોક્ત શુદ્ધ દેવ શુરુ અને ધમ ઉપર અનન્ય પ્રેમ-ભક્તિ
 બનાવિ મિથ્યાવાસનારૂપ મિથ્યાત્વ નાશ પામે છે અને કૃત
 વાસનારૂપ સમ્યક્ત્વ પ્રગટે છે સમક્રિતરચિત્તુવ રૂપકેદયાબાહ
 નીચેની ગાથાનું સદાચ વટન કરે છે

“ અરિહતો મહ દેવો, જાવજીવ મુસાદુઓ ગુરુઓ ।

જિનપદ્મજ સજ, રૂપ સમ્મજ મણ ગદિય ॥ ।

અથવા શુદ્ધ દેવ શુરુ અને ધર્મનો જેમા સાચી રીતે
 સમાવેશ થયેલો છે એવા નવ પદ રૂપ નવમાર મહામત્રનો તે
 સદાચ બાપ કર્મો કરે છે ઉક્ત મહામત્રનો પ્રભાવ અવિન્ય બાળી
 કોઇ કોઇ મહાનુભાવો તેનો નવ લક્ષ (૯ લાખ) બાપ સ્થિરતાથી
 કરે છે અથવા તો આસોઆસમાં તેનું જ વટણું કરે છે મહામ
 ગગકારી નવકાર મનાદિકનો પ્રમાદ રહિત બાપ કરવાથી શુભ
 અવયાસયોગે તેમનું સમાધિસુક્ત મરણ થતું સલાવે છે, તેથી
 અવયાસ બહુ જરૂરનો છે

ઉક્ત સમ્યક્ત્વની રક્ષા તેમ જ પુષ્ટિ માટે લઘ્યજનોએ નીચેની નિયમાવળી લક્ષ્યા રાખવી

૧ શુદ્ધ વસ્ત્રાદિક ધારણ કરી શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને ભેટવા નિયમસર જવું અને ળની શકે ત્યાસુધી જયણા- (જીવરક્ષા) પૂર્વક શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરી ઉત્તમ દ્રવ્યો (પૂજાપદાર્થ) મેળવી શ્રી જિનેશ્વર દેવની ત્રિકાળ પૂજા-અર્ચા પણ કરવી જ્યાં નજદીક દેરાસર પ્રમુખનો યોગ ન હોય ત્યાં હંશાન કાણ તરફ શ્રી સ્ત્રીમધર પ્રભુ સન્મુખ રહી ચિંચરતા પૂર્વક રત્નુતિ-સ્તોત્ર સહિત વિદ્યાળ ચૈત્યવહન કરવું અથવા નવપદ (સિદ્ધચક્ર) પ્રમુખની સ્થાપના સ્થાપી, અતર લક્ષ રાખી નિત્યનિયમ સાચવવો

૨ અખંડ વસ્ત્રના ઉત્તરાસન પ્રમુખ પાચ અભિગમ સાચવી, શ્રી સુશુકના દર્શન વદનાર્થે તેમ જ ળની શકે ત્યાસુધી ધર્મ-દેશના સામળવા, મત, ખચખખાણ કરવા, તેમજ સામાયિક, પૌષધ, પ્રતિકમણાદિક ધર્મકરણી નિવૃત્તિથી કરવા નિયમસર જવું અને ત્યાં અતિ આદરપૂર્વક શુક્રમુખ સામી જ દ્રષ્ટિ સ્થાપી, વિકથાદિક પ્રમાદ પરિહારી સઘ-સાધર્મિક સમુદાય સાથે અપૂર્વ જ્ઞાનાદિક શુભોનો અદ્ભુત લાભ લેવો

૩ આપણી ધર્મ-વૃત્તિ સદા ય સતેજ રહે-તેમા ખામી આવવા ન પામે તેટલા માટે સાવધાનપણે નિત્યનિયમ પાળવા ઉપરાત પર્વ દિવસો અને કલ્યાણક દિવસોમા વિશેષે કરીને તીર્થ-યાત્રા, પૂજા, પ્રભાવનાયોગેદાન, શીલ, તપ અને ભાવના પ્રમુખ શુદ્ધ ધર્મની વૃદ્ધિ કરવી સઘ-સાધર્મિક જનોની યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવા, તેમજ આપણી ધર્મકરણીના અતરગ હેતુ સમજીલક્ષ-પૂર્વક વિધિરહિત ને ગ્રેમપૂર્વક કરવા દિન દિન ખપ કરવો

૪ ધર્મરત્ન પ્રકરણમાં શ્રી શાન્તિસૂરિજીએ કહેલા અમુ દ્રતાદિક ઉત્તમ ૨૧ ગુણો આપનામાં સપૂર્ણ ખીલી નીકળે, ક્ષુદ્રતાદિક દોષ માત્ર સમૂળમાં દૂર થઈ જાય, તેમ જ શ્રી હરિ ભદ્રસૂરિજીએ ધર્મનિન્દુ પ્રમુખ થયેલા અષ્ટપણે બતાવેલા આર્ગનુસારીપણાના ૩૫ લક્ષણો (સત્ય, પ્રમાણિકતા નમ્રતા પ્રમુખ) જેમ આપણામાં સપૂર્ણ આવી શકે તેમ શતદિન લક્ષ રાખી સરલ અકુટિલ વ્યવહારે સેવવો.

૫ પૂર્વાચાર્યવિરચિત સમ્યક્ત્વ સિત્તરીના આધારે મહો પાપ્યાય શ્રી યથોપનિષદજીએ કરેલ સમક્ષિતના ૬૭ બોલની સજ્જાયા સારી રીતે અર્થ સદિત અવધારી સમક્ષિતને શોભાવનારા કારણો સદા ય સેવવાની અને મલિનતા કરનારા કારણો સદા ય તજવાની પૂરતી કાળજી રાખવી જેમ જેમ ઉલટસરખ તથી તેનો અભ્યાસ કરવામાં આવશે તેમ તેમ આત્મામાં સ્વાભાવિક ગુણોની પ્રાપ્તિ થતી જ જશે અને અનુક્રમે ઉત્તમ પાત્ર લક્ષણોવાળું શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ ઝગહગતુ આત્મામાં પ્રગટ થશે.

૬ ૧ શમ, ૨ સવિગ, ૩ નિર્વેદ, ૪ અનુક્રપા અને ૫ આસ્તિકતા આ પાત્ર તેના ઉત્તમ લક્ષણ છે તેનો હરહ મેથ સારી રીતે અભ્યાસ રાખવો તેમાં પ્રમાદ એટલે ગફલત કરવી નહિ.

(૧) અપરાધી જીવતું પણ અતરથી અદિત નહિ ઇન્દ્રિયતા બની શકે તેટલું તેનું હિતજ થાય તેમ આપણા મન, વચન અને કાયાનો સદુપયોગ કરવો અને કરાવવો. (શમ)

(૨) દુનિયામાં દેખાતાં દેવતા પ્રમુખના સુખ પણ ક્ષણ બે શુર બાણી તેવા સુખને પરિણામે અસાર સમજી તેમાં રતિ ક્યો વગર કેવળ મોક્ષના શાશ્વત સુખમાં જ પ્રીતિ જોડવી. (મ વેગ)

(૩) કર્મવશ પ્રાપ્ત થયેલ સ્વસારને કેવળ કારામક અથવા નરક સમાન લેખી, પ્રાપ્તશુભદુઃખમાં સમભાવ રાખી સ્વસાર બંધ નથી મુક્ત થવા તીવ્ર અભિલાષા રાખવી. (નિર્વેદ)

(૪) દીન-દુઃખી અનાથ જનોને યથોચિત્ત અન્ન વસ્ત્રાદિકની મદાય કરવારૂપ દ્રવ્યદયા અને યોગ્ય છવેને ધર્મના માટે ચકાવી કાયમ માટે તેમને દુઃખમુક્ત કરવારૂપ ભાવ દયા સદા યદિતમા ધારવી અતર લક્ષ્મી કરવામાં આવતી ઉભય દયા હિતકારી જ છે. (અનુકંપા)

(૫) સર્વથા-રાગદ્વેષ વર્જિત, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી જિનેશ્વર ભગવાને જે જે અમૃત વચન કહ્યાં છે તે સર્વથા સત્ય જ છે એવી અનાજ મદદા અત્યંત આદરથી સેવવી મુક્ત છે. (આસ્તિકતા)

(૬) પવિત્ર જિનશાસનને હીપાવનાર, જિનાજ્ઞાને અખંડ ધારણકર્તા અને સમસ્ત ગુણના આચારરૂપ શ્રી તીર્થ કર ભગવાનને પણ માન્ય શ્રી ચતુર્વિધ મધનુ પૂર્ણ પ્રેમથી વાત્સલ્ય કરતું પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાને પ્રાણની જેમ પાળનાર સાધુ, સાધ્વી, યાવન, આવિકારૂપ શ્રી સધનો જેમ અબુદ્ધય થાય તેમ લક્ષ્મી રાખી પ્રવર્તવું.

(૭) અનાદિ મિથ્યાત્વ ને કપાય પ્રબળ પુરુષાર્થે વગર દાગી શકાય નહીં માટે અનન્ન દુઃખાપક તે દોષને દૂર કરવા સર્વ સામર્થ્ય ફેરવવા રૂકવું નહીં અને જિનામણિ રત્નથી પદ્મ અધિક શુભદાયક સમ્યક્ત્વ પામી તેને પ્રાણની પેરે સાચવવું પરંતુ મૂર્ખની પેરે તેને પ્રમાદથી ગુમાવી દેવું નહીં, કેમકે રામકિત સદિત જ મકન ધર્મકરણી-મત નિયમ પ્રમુખ મોક્ષદાયક ધર્મ મકે છે.

આવક ધર્મવિધિ

(શ્રી હરિભદ્રસુરિકૃત પ્રથમ પંચાશકનું બાપાતર)

૧ ચરમ તીર્થંકર શ્રી વર્ધમાનસ્વામીને નમસ્કાર કરીને, સમ્યક્ત્વાદિક બાવાઈ સહિત આવક ધર્મ સૂત્ર તથા ટીકાનાં આધારે સક્ષિપ્ત સરલ વ્યાખ્યાસુક્ત સૂત્રમર્યાદા મુજબ અહીં ૧થી હું ૧૭૧વીશ બાદિ શબ્દથી આવક યોગ્ય પાંચ અભ્યુક્ત, વધુ ૨૬૨મત અને ચાર શિક્ષામત હું વખાણીશ આવક ધર્મના અભ્યાસી યદને દશવિધ યતિધર્મનું પાલન કરવા લાયક થઈ શકે એ હેતુથી પ્રથમ આવક ધર્મ પ્રકરણ કહીશ

૨ આત તોમ કર્મના વિનાશથી જે સાવધાન થઈ પરલોક દિલકારી જિનનયન યથાર્થ કપટ રહિતપણે સાકળે છે તે અત્ર આવકધર્મવિચારના પ્રસ્તાવમા ઉત્પદ આવક લેખાય છે તેમા પ્રથમ લક્ષણથી અને ફળથી સમ્યક્ત્વનું નિરૂપણ કરે છે

૩ મિશ્રતાત્વ મોહનીય કર્મના દળનો ક્ષય ઉપશમ કે ક્ષયો-યશમ થવાથી, સર્વજ્ઞકથિત હવાદિક તારવેલી યથાર્થ શ્રદ્ધારૂપ સમ્યક્ત્વ પ્રકટે છે, એટલે તેમા અસત્ આચર-દુરાચર રહેતો નથી અને શુશ્રૂષાદિક શુભો અતિશય વધે છે તે શુશ્રૂષાદિક શુભોને જ શાસ્ત્રકાર વખાણે છે

૪ સદ્ગોષ્ઠકારી ધર્મશાસ્ત્ર સાબળવાની ભારે ઉઠકા, શ્રુત ચારિત્ર લક્ષણ ધર્મ પ્રત્યે અત્યંત રાગ અને યથાસમાધિ-પ્રસન્નતા-પૂર્વક દેવગુરુની સેવા-વર્જિત કરવામા અતિ આદર, સમક્રિત પ્રાપ્ત થયે થાય જ ફક્ત અભ્યુક્તાદિકે મતપ્રાપ્તિ માટે ભજના એટલે તે મતો સમક્રિત પ્રાપ્ત થયે કદાચિત્ પ્રાપ્ત થય અધવા ન પણ થાય તે ભજનાનું કારણ રહે છે

૫ તે અણ્વતની પ્રાપ્તિ તો સમઠિતપ્રાપ્તિ યોગ્ય કર્મક્ષયો-
પશમની અપેક્ષાએ અધિકતર ચારિત્રમોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમથી
જ થવા પામે છે અર્થાત્ પરિણામલેદથી સમઠિતપ્રાપ્તિના
નિમિત્તભૂત કર્મના ક્ષયોપશમ માત્રથી તતપ્રાપ્તિ થવા ન પામે,
પણ તેથી અધિકતર ચારિત્રમોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમળયથી
તતપ્રાપ્તિ થવા પામે એ જ વાર્તાનું સમર્થન શાસ્ત્રકાર કરે છે

૬ આયુષ્યવર્જિત મોહનીય પ્રમુખ સાતે કર્મોની પત્યોપમના
અસખ્યાતમા ભાગે ન્યૂન એક કોડાકોડ સાગરોપમની સ્થિતિ
ઉપરાતની શ્રેષ્ઠ સઘળી કર્મસ્થિતિ યથાપ્રવૃત્તિઠરણે કરી જીવ
ખપાને પછી અપૂર્વઠરણે કરી અર્થલેદપૂર્વક જીવ સમઠિત પામે
પછી રથાહ પત્યોપમ જેટલી વધારે કર્મસ્થિતિ ખપાવ્યાથી
અણ્વતોનો લાભ થાય અને અસખ્ય સાગરોપમ જેટલી ચારિત્ર-
મોહનીય સ્થિતિ ખપાવ્યાથી ભાવથી મહાવતોની પ્રાપ્તિ થઈ
શકે 'દ્રવ્યથી અણ્વત અને મહાવતની પ્રાપ્તિ તો કર્મની સ્થિતિ
વધારે હોવા છતાં પણ સભવે છે' (ટીકાકાર)

૭ સ્થૂળ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિક પાત્ર અણ્વતો જ મૂળગુણ
જાણવા અને બીજા દિશિપરિમાણાદિક એ મૂળગુણરૂપ અણ્વતોના
પુષ્ટિકારક શુભ્રવત અને શિક્ષાવત રૂપ ઉત્તરગુણ જાણવા તેમા
પ્રથમ અણ્વતનું સ્વરૂપ જણાવવા શાસ્ત્રકાર કહે છે

૮ સ્થૂળ પ્રાણવધથી વિરમવારૂપ પ્રથમ અણ્વત છે તે પ્રાણ
વધ સકલપથી અને આરભથી એ પ્રકારે થાય છે તેમા વધ
કરવાની બુદ્ધિરૂપ સકલ અને ખેતી પ્રમુખ આરભ એ બંને
રીતે સ્થૂળ પ્રાણાતિપાતવિરમણવત અગીકાર કરનાર આવક
સ્થૂળ પ્રાણવધને પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પગિહરે આવશ્યક યુર્લિમા સહ
દપથી સ્થૂળ પ્રાણવધ વિરમણની પ્રતિજ્ઞા કહી અને આરભથી
સ્થૂળ પ્રાણવધ વિરમણ કેમ કહી નહીં? ઉત્તર-ગૃહસ્થ

આરભ વજી ન શકે માટે સકપથી તો તે આગમ રીતે સ્થૂળ પ્રાણવધથી વિરમેજ તે જ આગમોક્ત વધવર્જન વિધિ અને તેની ઉત્તરવિધિ દર્શાવતા સતા અચકાર કહે છે

૬ ધર્માત્મા શુરુ સમીપે ધર્મોપદેશનુ અવણ કરો વૈરાગ્ય બીનો થયેવ આવઃ ચાતુર્માસાદિક અપકાળ પર્યંત કે લાભો વખત દુવિતવ્ય પર્યંત ઉપર મુજબ સ્થૂળ પ્રાણવધ વિરનિની પ્રતિજ્ઞા કરીને તેના પાચ અતિચારો ભાવશુદ્ધિવડે સમજીને તજે તે પાચ અતિચારો હવે જણાવે ॥

૧૦ ક્રોધાદિક ક્યાયવડે દૂષિત મનગણો થઈ આવક, પશુ કે મનુષ્યાદિકને વધ, બધન, અગરછેદ, અતિચાર આદિપણ તથા ભાતપાણીનો અતરાય નિહેંતુક ન કરે ખાસ હેતુસર બધાદિક કરતા છતા સદ્યપણાથી તે અતિચાર નથી

૧૧ બીજા અણુમતમા કન્યા, ઝા બૂમિ સબધી અસત્ય તથા થાપણમોસો અને દૂર સાક્ષી એમ સ્થૂળ મુધાવાદ વિરમ વાતુ સક્ષેપથી પાંચ પ્રકારે ભણવુ એના પાચ અતિચાર કહે છે

૧૨ સહસ્રા આજ ચઢાવવુ, સ્વસ્ત્રી કે મિત્રાદિકની શુદ્ધ વાત જાહેર કરવી, વિશ્વારુધાત કરવો, ખોટો ઉપદેશ દેવો અને ખોટા દસ્તાવેજ કરવા એ બધા અભણતા કરે તો અતિચાર અને ભણી જોઈને કરે તો મતભગ થાય હવે ત્રીજુ અણુમત કહે છે

૧૩ સ્થૂળ અદત્તાદાનનિરમણુ સચિત-ત્રવણાદિક, અચિત-સુવળોદિક સબધી એમ બે પ્રકારનુ કહ્યું છે તેમા મિથ્ય-વસ્ત્ર અલકારાદિક સુક્ત પુત્ર પુત્રી સબધી અદત્તાદાન સમાવેશિત થયેલુ ભણવુ તેના પાચ અતિચાર કહે છે

૧૪ ચોરોએ ચોરી આણેલુ કેશર પ્રમુખ સસ્તી કિંમતે લેવુ, ચોરી કરાવવી, વિરદ રાજ્ય-સ્થાનમા જનુ ખોટા માન-

માપા કરવા, સારી-નરસી વસ્તુનો લેણ-સ લેણ કરવો અને એવી હલકી મિથ્ય વસ્તુ સારી કહીને વેચવી ત્રીજા વ્રતના રક્ષકે એ અતિ ચારો વર્જવા લેખે છે હવે ચોથા અભ્યુવ્રતનું નિરૂપણ કરે છે

૧૫ ચતુર્થ અભ્યુવ્રત મધ્યે ઔદારિક (મનુષ્ય અને પશુ સળધી) તથા વૈદિક (દેવ મળધી) દ્વિવિધ પરસ્ત્રીધી (ને પરપુરુષધી) વિરમવાનું કહ્યું છે તે સ્વદાર (ને સ્વપતિ) સતોષ વ્રત લેખાય છે આ વ્રતના અતિચારો શાસ્ત્રકાર કહે છે

૧૬ થોડા વખત માટે પોતે રાખેલી વેશ્યા તથા અન્યે ભાટે રાખેલી વેશ્યા, કુલાગના (કુમારિકા) કે અનાથ (વિધવા) સ્ત્રીનું સેવન, સ્ત્રી-પુરુષ વિવાહ-સળધીને દેવા અને કામલોગ-શબ્દ, રૂપ, ગવ, રસ, સ્પર્શના સેવનમાં અત્યંત આસક્તિ કરવી એ સર્વે અતિચારો યથાસંભવ (સ્વદારા ને સ્વપતિ મતોપીને) વર્જવા યોગ્ય છે સ્ત્રીને પોતાની શોકયના વારાના દિનસે સ્વપતિ અપરિમિતિ લેખાય, તેથી તેના વારાને ઉદ્ધવી પતિને લોગવતા અતિચાર શાય અને બીજા તો અતિક્રમાંકિત વડે અતિચાર થવા પામે છે હવે પાંચમું અભ્યુવ્રત વખાણે છે

૧૭ અસત્ આરભવી નિવર્તાનનાકુ ધમ્મપરિમાણુ વ્રત ચિત્ત-વિત્તાદિકને અનુસારે સ્વસ્વકચિ ને સ્થિતિ મુજબ ક્ષેત્રાદિક વસ્તુવિપયક હોઈ શકે છે—કરી શકાય છે એના અતિચારો અનેક પ્રકારે શાસ્ત્રકારો કહે છે

૧૮ ક્ષેત્રાદિ, કુમ્ભ-મુવણાદિ, ધન-ધાન્યાદિ, દ્વિપદ-ચતુષ્પદાદિ તથા કુપદ તે આસનગયનાદિક ધરવખરીનું જે પરિમાણ કયું હોય તેને અનુક્રમે એક બીજા સાથે ભેડી દેવાવડે, બીજાને અધુક સંકેતથી સેવા — — — બારી મૂકવાવડે અથવા સાદુ કરી

સામાના ઘરે સ્થાપી રાખવાનું, ગલાધાન કરાવવાવડે તથા સ્વમતિકદિપત પર્યાયાંતર કરવા-કરાવવાવડે ઉચ્ચન કરનારને મતની સાપેક્ષતાથી અતિચાર દ્રષણ લાગે તે યથાર્થ મતની રક્ષા કરવા ઈચ્છનાર આવક વર્ગ

૧૯ ગુણુમત

૧૬ જીએ (પચતાદિક ઉપર), નીચે (વાવ-કુનાદિકમા) અને તીરછ (પૂર્વ-પશ્ચિમ ઉત્તર-દક્ષિણ દિશામા) ચાતુર્માસાદિક કાગની મર્યાદા બાવી પરિમાણ કરેલા મેનની હદથી બહાર અધિક નહીં જવા સબધી નિયમ કરવો તે પ્રથમ ગુણુમત કહેવાય છે

૨૦ જીએ, નીચે કે તીરછ જવા સબધી કરેલી હદનું ઉચ્ચ-ઘન કરવું, કરેલી ક્ષેત્રમર્યાદાની બહારથી અમુક ચીજ મગાવવી અને મુકરર રેલી હદનો બહાર કોઈ ચીજ મોકલાવવી તથા જરૂર પડતા ક્ષેત્રવૃદ્ધિ કરવી (અમુક દિશામા અધિક પ્રમાણ કરવાની છૂટ લેવી) અને કોઈ વખત કોઈ ગેતે વ્યાકુળતા, પ્રમાદ કે મનિમદતાથી કરેલ દિશિપરિમાણને વિસરી જવું-ભૂવી જવું કે (મે પચાસ ભોજન મુધી જવાનું રાખ્યું છે કે સો મુધીનું ?) (જવા પ્રસંગે એમ સહા થયેલ હોય જા પચાસ ભોજનથી અધિક જતા અતિચાર ને સોથી અધિક જતા મતમગ સમજવો) ઉપર મુજબ પાસ અતિચાર સમજી મુજબ આવકે મતમુદ્ધિ અર્થે તે અતિચારો વર્જવા અતિચાર રહિત મતનું પાવન કરવું

૨૧ ભોજન અને કર્મ આથી જેમા નિયમ કરવાનો છે તે બીજા ગુણુમતમા કદમૂળાદિક ૩૨ અનવકાય અને ૨૨ પ્રકારના અશક્ય ભોજન તજવાનાં અને કર્મ આથી ખર-નિર્દય-કઠોર કાય-આરણ તજવાનાં સમાવેશ કરેલો સમજવો

૨૦. શ્રાવકે મુખ્યપણે નિદોષ આહાર અને નિદોષ વ્યાપાર-વ્યવમાય કરવો ઘટે. તેને આશ્રી અતિચારો કહે છે સચિત્ત (સચિત્ત કહ પ્રમુખ), મચિત્ત સબધિન (સચિત્ત વૃક્ષ ઉપર રહેવ ગુહાદિ અથવા પાકા ફળ પ્રમુખ), તથા અપકવ (અગ્નિથી નહીં પાકેવ), દુ પકવ (નહીં જેવુ પાકેવ) અને તુભ્ભ ધાન્યોત્તુ ભક્ષણ શ્રાવકે વર્જવાનુ છે, તેમ જ કર્મથી અગારકર્મ, વનકર્મ, બાડીકર્મ, ફેડીકર્મ અને સાડી(ગાટક)કર્મ પ્રમુખ મહાઆરણવાળા ૧૫ કર્મોદાન વ્યાપાર પણ વર્જવાના છે. અનાલોગાદિક્ષ યોગે થાય તો અતિચારરૂપ પણ તે નિશંકપણે તેવા મહાઆરણવાળા પાપવ્યાપાર કરે તો મત્તમગ થાય

૨૩ ખાસ પ્રયોજન વગર નકામો આત્મા જેથી હઠાય તેનું નામ અનર્થહઠ તેનાથી વિરમવારૂપ ત્રીણુ ગુણવત્ત કહેવાય છે અપ્રધાન-દુષ્ટ ચિન્તવન ૧, પ્રમાદાચરણુ (મદ, વિવચ, કપાય, નિદ્રા અને વિચ્છા ભક્ષણ) ૨, હિસન ધમક-હિસાકારક વસ્તુનું પ્રદાન ૩ તથા પાપ-ઉપદેશરૂપ ૪ અનર્થહઠ ચાર પ્રકારે થાય છે તે સારી રીતે સમજીને શ્રાવકે તેને તજવા જરૂર ખૂબ કરવો ઘટે છે.

૨૪ કામચેષ્ટા-તેવા ઉત્તેજક વચન હાસ્યાદિ ૧, તથા મુખ-નેનાદિકના વિકારવાળી ભાડચેષ્ટા ૨, મતધારી શ્રાવકે ન જ કરવી, સબધ વગરનું નકામું ન બોલવું ૩, હજ હથિયાર પ્રમુખ સન્ન કરી માગ્યા આપવાથી હિમાની પુષ્ટિ થાય તે ન આપવા ૪ તથા લોગ-ઉપલોગની મામત્રી વગર જરૂરની-વધારે પડતી કરવાથી તેથી ધનો હિસા વધે પ તેથી ઉપરોક્ત અનર્થહઠના પાંચ અતિચારો શ્રાવકે સમજીને તજવા

ચાર શિક્ષામત

૨૫ પાપવ્યાપારને તજવા અને નિષ્પાપ (મન-વચન-ક્રિયાના) વ્યાપારને આદરવારૂપ સામાયિક તે પ્રથમ શિક્ષામત બાળુ સગ-દ્રેષથી દૂર થયેલ જીવને જે ક્રિયામા પ્રતિજ્ઞા અનુપમ સુખદાયી અપૂર્વ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રપદ્યથિનો આત્મસાક્ષ થવા પામે તે સામાયિક બાળુ શ્રાવકે મન-વચન-ક્રિયાથી પાપવ્યાપાર કરવા-કરાવવાનો નિષેધ અને સ્વાધ્યાય-ધ્યાનાદિઓ સ્વીકાર કરી નિયમિત સમય સુધી સામાયિકમા રહેવાનું હોય છે સામાયિક ભાવમાં વર્તતો શ્રાવક સાધુ સમાન કહેલો છે

૨૬ આના અતિચાર-મન-વચન-ક્રિયાનું દુષ્પ્રવિધાન-પાપકર્મમા પ્રવર્તવવાનું સાધવાનવાપૂર્વક વર્જીતું સામાયિક અવશ્ય કરવાનું યાદ ન કરાય અથવા કર્યું કે નહીં તે જૂલી જવામ અને કરાય તે અનવસ્થિત ભાવે-દગધડા વગર કરાય તે અતિચારે પણ મતધારી શ્રાવકે જરૂર વર્જવા

૨૭ છટ્ટા દ્વિપરિમાણમતમાં શ્રદ્ધા કરેલ દિશાપરિમાણને આરોપી દિવસે દિવસે જરૂરજોશુ ઓછા પ્રમાણવાળું કરેતું તે બીજું દેશાવગાસિક શિક્ષામત બાળુ મતલબ કે છટ્ટા મતના પ્રસંગે લાભા વખત માટે કરેલ દિશાપ્રમાણને આ દશમા મતમા દિવસે દિવસે બની શકે તેટલું ઘટાડી દેતા રહી તેને અતિચાર રહિત શ્રાવકજનોએ પાળવાનું છે

૨૮ આ દેશાવગાસિક મતમા નિર્ધારિત દોતની બહારથી કંઈ અણાવવાનું આપણી પાસેથી કંઈક જહાર મોકલવાનું,

શબ્દ સ્વભાષી (સાદ કરી) બીજાને બોલાવી લેનાર, બોખારો ખાઈને કે પોતાનું રૂપ દેખાડીને પોતાનું છતાપણુ જાહેર કરી ક્ષિત્ત કરના-કરાવવાનું તેમ જ કાકરો વિગેરે નાખી સામાને ચેતવી ધાર્યું કામ કરવાનું શ્રાવકે વર્જવાનું છે

૨૬ આહાર અને શરીરસત્કારનો ત્યાગ, બ્રહ્મચર્યનું પાલન તથા પાપારબ વર્જવારૂપ પૌષ્ઠ દેશથી તેમજ સનથી એ બે પ્રકારે થઈ શકે છે દેશથી પૌષ્ઠમા સામાયિકની બજના (કરે કે ન કરે) પણ સર્વથી પૌષ્ઠમા તો સામાયિક અવશ્ય કરવું જોઈએ, અન્યથા તેના કૃણથી વચિત રહેવાય સર્વથી આહાર (ત્યાગ) પૌષ્ઠમા ચૌવિહાર ઉપવાસ કરવો ઘટે દેશથી હોય તો તેમા તિવિહાર ઉપવાસ, આયબિલ, નીવી કે એકાશન પ્રમુખ યથાશક્તિ તપ કરી શકાય એમ બાકીના ત્રણે પ્રકારના પૌષ્ઠ પ્રસંગે પણ સમજી લેવું આઠમ પાખી પ્રમુખ પર્વદિવસે પૌષ્ઠ કરનારા શ્રાવકે આહારનો સર્વથી કે દેશથી ત્યાગ કરે છે બાકીના ત્રણે પ્રકારના પૌષ્ઠ તો સર્વથી જ કરનામા આવે છે ચારે પ્રકારના દેશથી કે સર્વથી પૌષ્ઠનું સ્વરૂપ સમજી ખપી જનોએ તેનો યથાશક્તિ આદર કરવો ઘટે છે

૩૦ અપ્રતિલેખિત દુષ્પ્રતિલેખિત શમ્યા-સચારો અપ્રમાર્જિત દુષ્પ્રમાર્જિત શમ્યા-સચારો, અપ્રતિલેખિત દુષ્પ્રતિલેખિત ઉચ્ચાર પાસવણુ ભૂમિ તથા અપ્રમાર્જિત દુષ્પ્રમાર્જિત ઉચ્ચાર પાસવણુ ભૂમિ વાપરવાનું આ પ્રત્યુત પૌષ્ઠ ત્રતમા વર્જવાનું છે વળી ઉક્ત ચાર પ્રકારના પૌષ્ઠ આગમ રીતે યથાવિધિ કરવામા ચતી ઉપેક્ષા પણ વર્જવાની છે મતલબ કે, જયણાપૂર્વક સાવ

ધાનતાથી પોષન કરણી આનન્દને કરવી ઘટે છે. શબ્દો, મથારો કે વ્યક્તિ-ભૂમિ છતાં રહિત પ્રથમ નજરે જોઈ તપાસી લેવી તે પ્રતિવેષિત અને રજેહરણ ચરવગાદિકવડે તે જ્યણા પૂર્વક માફ કરી લેવી તે પ્રમાર્જિત મમજવી જેમ તેમ જ્યણા રહિત સુખા ત ચિત્તે નજરે જોવો ને માફ કરવી તે દુઃપ્રતિવેષિત અને દુઃપ્રમાર્જિત મમજવી એ જ રીતે લઘુ નીતિ ને યજીનીતિ નાદેની ભૂમિ આત્રી સમજવું.

૩૧ શુદ્ધ ન્યાયોપાનિત અને આધાકમ પ્રમુખ દોષ રહિત પ્રત્યાયોચિત અથવા ક્ષેત્ર કાળ ઉચિત એવી અત્ર પાન, વસ્ત્ર ઔષધ પ્રમુખ વસ્તુ સાધુજનોને આપવી તે આવક યોગ્ય મોટું શિક્ષામન જાણવું તેમાં પ્રાણજ્ઞ નરિય વેગ્ય તથા શુદ્ધ આશ્રી શુદ્ધ સ્વચ્છિત્ત અનુધાનથી ઉપાર્જિત તે ન્યાયોપાનિત દ્રવ્ય જાણવું ખરા અવસરે અથવા દેશ કાળ ઉચિત વસ્તુ સુપાત્રે આપવાથી મદ્દાઉપકારક થવા પામે છે, તેવી તે દ્રવ્ય અમૂલ્ય લેખી શકાય છે.

૩૨ સજીવ-પૃથ્વી પ્રમુખ ઉપર સ્થાપી રાખેલ, તથા મચિત જળ પ્રમુખવડે ઢાકેલ જાનપાણી સાધુને આપવાથી, સાધુઉચિત ભિક્ષા સમય વીતાવી દેવાથી, નહિ દેવાની બુદ્ધિથી અત્રાદિક પોતાની વસ્તુ પારકી કહેવો અને દેવાની બુદ્ધિથી પારકી વસ્તુ પોતાના કહેવો તેથી, તેમજ મત્સર ધરીને ઠાન દેવાથી અતિચાર લાગે છે એ પાથે અતિચારો પ્રસ્તુત મત સંજની યથાર્થ સમજીને વર્જવા.

૩૩ અખંડ વિરતિપરિણામથી ઉપર જણાવેલા સઘળા શુદ્ધ ખારે મતોમા અતિચાર ન જ થાય, થયા ન પામે માટે જ તે

સર્વત્ર વર્જવાનું કહ્યું છે નિર્મળ પરિણામવાળા વ્રાવનને
તો સ્વાભાવિક રીતે જ તે અતિચારમા પ્રવૃત્તિ ન કરે

૩૪ ઉક્ત સમ્યક્ત્વ અણુવ્રતાદિકની પ્રાપ્તિના ઉપાય-
અભ્યુત્થાન, વિનય, પરાક્રમ અને સાધુસેવનાદિકે કહેલા છે
તથા અગીકારે કરેલ સમ્યક્ત્વ વ્રનાદિની રક્ષા કરવાના ઉપાય
હિતકારી કલ્યાણુચ્ચાનનું સેવન, વગર કારણે પરધરમા પ્રવે-
શનો પરિકાર, કોડા-આગચેટા અને રિકારમયા વચન બોલ-
વાનો ત્યાગ વિગેરે છે, તેથી પૂર્વોક્ત ઉપાયવડે તે વ્રતાદિકનું
રક્ષણ કરવું અને ત્રિવિધ (મન-વચન-કાયાથી) ત્રિવિધે
(કરવા, કરાવવા ને અનુમોદવાવડે) અથવા ત્રિવિધ દુવિધે
અથવા ત્રિવિધ એકવિધે અથવા દુવિધ ત્રિવિધે ઇત્યાદિ ભેદો
વડે યથાશક્તિ ને યથાસમર્થ તે તે વ્રતાનું અહ્ય-અગીકરણ
કરવું તથા સમ્યક્ત્વમૂળ જાર રાખી રીકાર્યા પછી તેનું
સ્મરણાદિ કર્યા કરવું અપ્રત્યાખ્યાત વિવચને પણ યથાશક્તિ
તજવારૂપ ચતના કરવી તથા વિષય-સમ્યક્ત્વ વ્રત સખધી,
ઇવારૂવાદિ તત્ત્વસખધી અને સ્મૂળ સકટિપત પ્રાણી આદિ
સખધી સમજવો અહીં પ્રસ્તુત પ્રકરણમા નહીં વર્ણવેલ હોય
તે પણ આગમમાથી બુદ્ધિવતોએ જાળી લેવો કુભારના
અકબ્રામક હડના દ્રષ્ટાન્તે જેમ હડધકી અકબ્રમણ થાય છે
તેમ આગમથી પૂર્વોક્ત સમ્યક્ત્વ વ્રતની પ્રાપ્તિ અને તેના
ઉપાયોદિકનું જ્ઞાન થાય છે

હવે સમ્યક્ત્વ ને વ્રતધારી શ્રાવકને પરિણામની ચિંતરતા માટે
તે કરવું જોઈએ તે સખધી ઉપદેશની પ્રસ્તાવનાથે કહે છે -

૩૫ સમ્યક્ત્વયુક્ત અણુવત ગ્રહણ કર્યા બાદ તથાપ્રકારે પ્રયાન કરવાથી અછતો એવો પણ વિરતિપરિણામ થવા પામે છે અને અશુભ કષાયોદિ કર્મની પ્રબળતાથી તથાવિધ પ્રયત્ન વગર છતો પણ વિરતિ પરિણામ પડી જાય છે તેની ખાતરી જતા, જતઉપદેશક ને જતધાનીની અવજ્ઞા-અનાદર કે અવર્ણ વાદ કરવાની વૃત્તિ ઉપરથી થઇ શકે છે વિરતિપરિણામના અભાવે જત ગ્રહણ કેમ કરાય ? એવી શકાનું સમાધાન એ છે કે-અન્યના ઉપદેશાનુક્રમથી તેને સભવ છે એ રીતે દ્રવ્યથી સાધુ કે શ્રાવકયોગ્ય જતગ્રહણ અનવી વાર થયેલા સભળાય છે

પ્રસ્તાવિક ઉપદેશ નિમિત્તે શાસ્ત્રકાર કહે છે —

૩૬ શ્રાવકે ગ્રહણ કરેલા સમ્યક્ત્વ અને આધુનતોનું નિર-તર સ્મરણ અને બહુમાન કરવું, તથા તેથી વિપરીત એવા મિથ્યાત્વ અને પ્રાણાતિપાતાદિક નાથે અભાવ લેમજ તેથી નીપજતા જન્મમરણાદિક ભયકર પરિણામો સમધી વિચાર કરતા રહેવું

૩૭ પરમશુદ્ધ-તીર્થ કર પ્રભુની ભક્તિ, સુસાધુ-સુમુદુ જનોની સેવા તથા ઉપર ઉપરના ચક્રતા શુભાધ્યાનની પ્રાપ્તિ નિમિત્તે એટલે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયે હતે અણુવતો માટે અને અણુવતો પ્રાપ્ત થયે છતે મહાનતો માટે પ્રયત્ન કરવો

એમ ઉત્તરોત્તર શુભ પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્ન કરવારૂપ ઉપરોક્ત ઉપદેશનું ફળ દર્શાવવાવડે કહે છે કે—

૩૮ એ રીતે ગ્રહણ કરેલ જતનું નિત્ય સ્મરણ અને બહુમાન કરવારૂપ પ્રયત્ન-રહે અછતા પણ જતપરિણામ પેદા

ચાય છે અને પેદા થએલ ભાવપરિણામ કદાપિ હીલા પડના નથી તેથી જ બુદ્ધિગામી જનોએ નિત્ય સ્મૃત્યાદિક પ્રયત્નમાં સદા ય ઉદ્યમ કરવો ઉક્ત મનોસૂત્રથી ગેય કર્તવ્ય (અવશિષ્ટ હકીકત) દર્શાવતા સત્તા અચકાર કહે છે —

૩૬ આ શ્રાવકધર્મમાં પ્રાચે અણુત્તરો અને શુભ્રત્તરો જીવિતપર્યંત સેવવાના હોય છે ક્ષણ બાકી રહેલા શિક્ષાત્તરો (પુનઃ પુનઃ અભ્યાસવા યોગ્ય હોવાથી) અત્યંત કાળ સેવવાના હોય છે તેમાં સામાયિક અને દેશાવગાસિક વારંવાર ઉચ્ચારાય છે અને પૌષ્ઠ તથા અતિથિસંવિસાગ નિયત દિવસે કરાય છે સાનુના મહાત્મતો તો કાયમને માટે જ હોય છે બારે પ્રકારનો શ્રાવકધર્મ કહ્યો સતે સંલેખનાને કહેવાનો અનસર આવવાથી તે વિષે શામકાર કહે છે કે —

૪૦ અતે—જીવિતબ્યના અત વખતે અનશનપૂર્વક સંલેખના નામનો ક્રિયા શ્રાવકને અવશ્ય કરવાની હોતી નથી કેમકે તથાવિવ પરિણામવાળો કોઈક શ્રાવક પ્રમત્તયા-દીક્ષા બાદર છે તે દરે છે તેથી સંલેખના સૂત્રથી હકીકત આ દેક પ્રકરણમાં કહી નથી અત શ્રાવકધર્મને લગતી ઉપર અણુત્તરો હકીકત ઉપરાંત બાકી વિધિવિશેષ હવે મૂકીએ છીએ.

૪૧ શ્રાવકે તેવા ગામ નગરાન્તિકમાં જ વસવું કે ન્યા સાધુજનોનું આવાગમન થવું હોય, વળી જેમાં જિનમંદિરો હોય અને બીજા માધર્મીજનો પણ વસતા હોય એવા સ્થાનમાં નિવાસ કરતા શુ ફળ થાય ? તો કહે છે કે સંશુશ્રોનો વૃદ્ધિ થાય શી રીતે ? તે કહે છે — નિશક ભાવથી સાધુઓને વાદ

વાથી પાપ નાશ પામે અને પ્રાપ્ત (નિર્દોષ) આદાર-પદ્ધતિ
આપવાથી કર્મની નિર્જરા (કર્મશ્ય) થાય જ્ઞાન-દર્શન
ચારિત્રની રક્ષા અને પ્રુષ્ટિ થાય, તેમજ મિથ્યાત્વ કુર્મતિને
નાશ અને સમ્યક્ત્વની વિશુદ્ધિ થાય વિગેરે એવા ગ્રંથ
નગરાદિકમા નિવાસ કરી રહેનાર આવદનુ કિનકૃત્ય (કર્તવ્ય)
શાસ્ત્રકાર વખાણે છે

૪૨-૪૩ પદ્ય પરમેષ્ઠી નમસ્કારરૂપ નવકારના સ્મરણપૂર્વક
જાગરુ પછી હું આવક છું, અમુક મતા-નિયમ આદરેલા છે
વિગેરે સભાસુ પછી લઘુ-વહી શશરૂપ દેહચિત્તા દારી
શુદ્ધિ સાચવી સમાધિપૂર્વક ચૈત્યવદનાદિક ભાવજનુષ્ઠાન અને
વિધિપૂર્વક પદ્યજખાણ કરવું પછી દેરાસરે જવું અને પાંચ
અભિગમ સાચવી નિધિપૂર્વક તેમા પ્રવેશ કરવો અને પુણ્ય
માળાદિકવડે પ્રભુપૂજા કરી, પ્રસિદ્ધ વિધિથી ચૈત્યવદન કરવું
પછી શુક્ર સમીપે (પ્રથમ પોતે ઘરે ધારેલું) પદ્યજખાણ
કરવું પછી શાસ્ત્ર-વ્યાખ્યાન સાભાગુ કે જેથી સત્ક્રિયામા
કચિ-પ્રીતિ થવાના હેતુરૂપ સક્રમોદય થાય પછી સાધુજનોને
ચર્ચીના આગેગ્ય તથા સથમના નિરાભાષના સભાથી પૂર્વક
નમ્રભાવે કરવી તેમજ તેમને ઉચિત ઔપચ-લેખજ, આદાર
પાછી પ્રમુખ નિરુપાર્થભાવે આપવાનો વિવેક કરવો એ રીતે
સ્વઉચિત કર્તવ્ય લક્ષ્યપૂર્વક કરવું

૪૪-૪૫ પછી આવક પૂર્વે દર્શાવેલ પદર કર્મોદાનને
તથા, પ્રાપ્ત નિર્દોષ આદરવિકા નિમિત્તે વ્યવસાય કરે નહીં તો
ધર્મહર્ષા અને આસનહીનતા થાય પછી અવસરે પ્રવૃત્તિ
માદક ભાવે એવું સાદુ ને સાત્ત્વિક લોજન કરે પછી યથા

પ્રક્રિ (ગરીબહિય વિગેરે) પચ્ચખ્યાણ માવવાનપણે કરે પછી
 મવસરે દેરાસરે જાય અને સાધુ મમીપે શાસ્ત્ર સામળે અથવા
 ત્યા પ્રાપ્તે આગમ વ્યાખ્યાન થતું હોય તે ચૈત્યગૃહે જ સાધુ
 તાસે શાસ્ત્રઅવણ કરે પછી સાળે-સધ્યા મમયે યથાયોગ્ય
 રક્ષુપૂજા-ભક્તિ અને ચૈત્યવદન કરી, શુરુ સમીપે આવી,
 વહન-નમસ્કારપૂર્વક સામાયિકાદિક ષડ્ આવસ્થક કરણી પ્રમાદ
 શક્તિ કરે. પછી વૈયાવચ્ચાદિક કરવાવડે થાકેલા અને તે થાક
 દૂર કરવા હાંછતા એવા સાધુજનોની કે તથાનિધ શ્રાવકાદિકની
 વિશ્રામણા-ભક્તિ કરવી અને નવકાળ મહામત્રતુ ધ્યાન તથા
 સ્વાધ્યાય પ્રમુખ પોતાની યોગ્યતા સુજળ ધર્મવ્યાપાર કરવો
 પછી પોતાને ઘડે જવુ અને ત્યા દેવ, શુરુ ધર્માચાર્ય તથા
 બીજા ધર્માપકારી જનોના ગુણેનું મનમા સ્મરણ કરીને
 તેમજ વ્રતનિયમો યાદ કરીને વિધિપૂર્વક શયન કરવુ

૪૬ રાત્રિએ સ્ત્રીપરિસોગરૂપ મૈથુનનો ત્યાગ કરવો તેમા
 બગાડોરે પ્રવૃત્તિ કરવાના સ્ત્રીપુરુષવેદાદિ મોહનીય કર્મની
 નિંદા કરવી અને સ્ત્રીદલોનરતુ સ્વરૂપ મનમા ચિંતવવુ તથા
 અપ્રજ્ઞ-મૈથુનથી સર્વથા વિરમિવા સુસાધુ જનો પ્રત્યે અતરંગ
 પ્રીતિવનણ બહુમાન કરવુ

૪૭ પછી નિંદા મળી જાશત થયેલા શ્રાવકે કર્મ અને
 ચેતન પરિણામાદિક સૂક્ષ્મ પદાર્થોમા ચિત્ત સ્થાપવુ અથવા
 સંસારતુ સ્વરૂપ સારી રીતે ચિંતવવુ અથવા એતીપ્રમુખ કે
 બીજા કલેશોને શમાવવા સમર્થ થાય નેવા વિચારો કરના

૪૮ તથા ક્ષણે ક્ષણે થતી વ્યવહારનિનો, પ્રાણીવધાદિક
 વિપરીત આચરણનો રૂળ-પરિણામનો આ-મક-યાદુ સાધી

લેવા માટે મનુષ્ય જન્માદિક અમૂ ૫ તકે મળી છે તેનો લાભ લઈ લેવાનો, અપાર સસારસાગર મધ્યે બેટ સમાન જિતાગમની પ્રાપ્તિનો તથા યન ચારિત્ર લક્ષણ ધર્મના આયોગ પરલોક સબધો વિવિધ ગુણ ઉપકાર અને દુઃખરૂપ ક્ષેમાદિકનો સારી રીતે વિચાર કરવામાં ચિત્તને જોડતું

૪૯ રાગાદિક બાધક દોષો નિવારક ભાવના ભાવચક્ષુ અને વર્માચાર્ય-પ્રયત્નશીલ સાધુઓના માસક પાઠિ વિકાર સબધી શાન્ત વિચારણાથી અજસમર પદ્ધતિ સુવેમ-વૈરાગ્ય ઉપજે છે

૫૦ પ્રાત્નિકા કહેવું કે-નવકાર મહામત્રના સ્મરણપૂર્વક ભગવત્ ઇન્દ્રિયોદિ નિધિ અનુપ્રાપ્ત જે ઉત્તર કહેવ છે તે પ્રભાણે નિરતર કરનાર શ્રાવકને સસાગ્રમભવનો અત કરવામાં અમોઘ અકસીર ઉપાયરૂપ સર્વવિરતિ ચારિત્રના પરિણામ તે ભવમાર્ગ પછીના સવમા અવગમ પેદા થાય છે

કરેક સુજ ભાઈ જોત સુખે આદરી પાળી
શકે એવા સમકિત સહિત

બાર વ્રતની સંક્ષિપ્ત ટીપ

સમકિત

૧ રાગદેવાદિક દોષથી સંપૂર્ણ સુક્ત થયેલા સર્વજ્ઞ સર્વદર્શી આરંભ ત પુરમાત્માને જ શુદ્ધ દેવ માનુ અને જગતમાત્રને પાવન કરનાર તેમના પવિત્ર નામ, સ્થાપના (પ્રતિમા), દ્રવ્ય અને ભાવનું મહા ય રટન કરુ, નિરતર અમુક વખત ચોખ્ખાઈ રાખી, શ્રીજિનમદિરે જઈ, ત્યાં સ્થિત ચિત્ત રાખી, પ્રભુના અદ્ભુત જ્ઞાન, ક્ષમા, ગંભીરતા પ્રમુખ ઉત્તમોત્તમ શુભ મહારી મારા આત્મામાં તેવા જ ગુણો પ્રકટાવવા નિમિત્તે પ્રભુના દર્શન, પૂજા અને ચૈત્યવદન કરુ અથવા મહામત્રનો સ્થિર ઉપયોગ રાખી ૧૦૮ વાર બાપ કરુ

૨ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા અનુસારે જ્ઞાન વૈરાગ્ય ભગવાથી સદ્ગુરુ સમીપે જઈ જેમણે મૈરુપર્વત જેવા ભારે પાથ મહાવ્રત ઉચ્ચરેલા છે અને તે મહાવ્રતોને જે રૂઢી રીતે શુભદારાજની આજ્ઞામા રહીને પાળે છે, કચન-કામિનીથી જે સંઘ ય દૂર રહે છે, જયજ્ઞાથી મધળી સયમકરણી સાધે છે અને ભવ્ય જનોને સારો બોધ આપી સુધારે છે તેવા સુનિ મહાત્માને જ શુદ્ધ ગુરુ માનુ અને પ્રતિદિન જોગ હોય ત્યાંસુધી તેમને શુદ્ધ કરી તેમના અમૃત વચનનું પાન કરું

૩ સદ્ગુરુની અમૃતતુલ્ય વાણી સાંભળી મારી છતી શાન્તિ
 યોપવ્યા વગર બની શકે તેવી ગૃહસ્થ યોગ્ય ધર્મકળ્પી
 કરવા નિરતર ખપ કરુ દાન, શીલ, તપ અને ભાવનારૂપ
 ધર્મની શ્રદ્ધા રાખી યથાશક્તિ તેનો આદર કરુ સમ્યગ્ જ્ઞાન
 દર્શન અને ચારિત્રરૂપ શુદ્ધ ધર્મનો મને યથાર્થ બોધ થાય, તેની
 યથાર્થ પ્રતિતી થાય અને અનુક્રમે તેની પ્રગટ પ્રાપ્તિ થાય તેવા
 લક્ષ્યથી સદ્ગુરુની આજ્ઞાને આધીન રહી તેમણે આત્મ-ક યાગાર્થે
 આપેલી રૂઢીશિખામણને ધ્યાનમાં રાખી કાળજીથી અનુસરુ પ્રમાદ
 વશપણથી તેમા બૂલ પડે તો શુરુમહારાજને નિષ્કપપણે નિવેદન
 કરી, હમા માગી, ફરી તેવી બૂલ ન કરવા વિશેષે કાળજી રાખુ
 તેમની પવિત્ર આજ્ઞાનુસાર પ્રતિવર્ષ ત્રી શત્રુજયાદિક્તીર્થની
 યાત્રાદિક કરુ અને આશાતનાદિક દોષને ટાળી, દેવ-શુરુ સંઘ-
 સાધમિક-ભક્તિનો બની શકે તેટલો લાભ લઉં અને મત-
 પચ્ચખખાણનો ભાવ રાખુ

૧ માળાતિપાતવિરમણુ મત

(પ્રથમ અણમત)

૧ મરણાદિ મહાભયથી પ્રગટપણે કપના-ત્રાસ પામતા કોઈ
 પણ નિરપરાધી જીવને હઈ પણ પ્રગળ કારણ વગર તેના પ્રાણ
 નીકળી બાય તેમ જાણી-જૂઝીને મારા મન વચન અને કાપાથી
 હુ જાતે હણુ નહિ તેમજ અન્ય કને હણાવુ નહિ

૨ માસ, દાકે શિકાર(મધ માખણ રાત્રિલોજન પ્રમુખ
 અભક્ષ્ય અને ડુંગડી, લસણ, ગાજર પ્રમુખ જમીનકદ વગેરે
 અનતકાય વાંદણ કરવા) નો ત્યાગ કરુ

૨ મૃષાવાદવિગ્રમણ ધ્રુવ

(બીજી અધ્યયન)

૧ જેથી સામાન્ય જીવિત ધૂળ મળે (નકામું થઈ જાય) તેવું લાકડે માઠડું વળગાડવા જેવું કેવળ મિથ્યા ભાષણ-પુત્ર પુત્રીના વિવાહ ભેડવા માટે મૃષાવાદ (કન્યાલિલે) વર્ણુ

૨ જેથી વેર-ઝેર વડે કલેશ, વઢવાડ કે માત્રામાર્ગી થાય તેવું મિથ્યા ભાષણ, પારકી જમીન ઉપર પોતાને કે પોતાના અબધીનો હલ સ્થાપવા હલહડતું જૂઠું (ભૂમ્યલિલે) વર્ણુ

૩ જેથી પરિણામે કલેશ ઉપજે એવું મિથ્યા ભાષણ પશુ-ઓની લેવડદેવડ સંબંધે (ગવાલિલે) વર્ણુ

૪ ઇન્સાફની કોર્ટમાં કે પથમા કોઈની દાક્ષિણ્યતાથી કે પોતાના કટિપત સ્વાર્થથી (લાચ નિગેરે લઇને) ખોટી (દૂઠી) સાક્ષી (ગવાઈ) ન બાર

૫ કેવળ કૃત્રિમ (ખોટો) દમ્તાવેજ વિગેરે ઘડી કાઢી કોઈની ઉપર આકૃત આવી પડે તેવું અનાયરણ હું નહિ કરું

૬ જેનાથી બહુ ભવબ્રમણ કરવું પડે તેવું શાસ્ત્રવિરુદ્ધ વચન બાણી-જૂઝીને હું નહિ બોલું પ્રમાદવશ બોલાયું હોય તેની ખબર પડતા તરત માફી માગું

૩ અહતાદાનવિરમણ ધ્રુવ

(ત્રીજી અધ્યયન)

૧ કોઈનું ખાતર પાડી કે ગજવું કાપી કે વાટ પાડી (લૂટફાટ કરી) કે તેવી જ બીજી રીતે પરાયું ધન હું જાતું

હરી વડ નહિ તેમજ બીજને તેમ કરવા સલાહ કે સહયોગ આપુ નહિ

૨ તેવો ચોરાડ માલ કીરાયન ભાવે આપવા આવે તો તે અણી-બૂઝાને સહયોગ નહિ તેમજ તેવા અનીતિના કાલે કાલે કોઈને મલાહ આપુ નહિ

૩ દાણેયોરી એટલે જે વ્યાપાર લાયક વસ્તુ ઉપર મહેમુદ લાગતું હોય તે છુપાવુ નહિ તેમજ બીજને પણ તેવી જોડી સલાહ આપુ નહિ

૪ કોઈનો નાહી પડી કે વિસરો ગયેલી વસ્તુ જે યી જુદીલે લઉં નહિ

૫ કોઈની ચાપન ઓગણુ નહિ તેમજ તેવો બીજો વિશાસ ધાત કરે નહિ

૬ જ્યાં મુખી બને ત્યાં મુખી લેવડદેવડમાં બરાબર પ્રમાણ મુકમલ રાખુ

■ ગદ્ગદતથો કોઈનું કંઈ આવી ગયું હોય તે બાહેર કરી મૂળ બંધીને સોપી દઉં

૪ રાદાગાનનોપ થા મૂવ મેધુનવિરમણુ વ્રત

(અનુર્ધ આજીવન)

૧ સ્વમી કે સ્વપતિ સિવાય દેવ, મનુષ્ય કે તિથિ અથવા સળધી વિષયલોગનો સર્વથા ત્યાગ કરે તે ૨૪૩ તિથિ અથવા સળધી ૧૪૩ અને મનુષ્ય સળધી ૨૪૩ અને તિથિ અથવા સળધી ૧૪૩ તોગનો

દરે દિશામાં સ્વાર્થવગ વ્યાપારાદિક તરણે જવા-આવવા માં
અમુ મર્યાદા બાધથી કેવળ પરમાર્થ દાવે ગમે તેમજ
જવા આવવાનો છૂટ રાખી શકાય

૭ ભોગોપભોગવિરમણુ વ્રત

(બીજી ગુણવ્રત)

એક જ વાર ભોગના બાદ નિર્માત્ર યજ્ઞ વ્રત એક પુણ્ય
ભોજન પ્રમુખ ભોગમાં વેખાય અને વારવાર જેના ઉપયોગ
કરી શકાય તે સ્ત્રી, મહેન પ્રમુખ ઉપભોગમાં વેખાવાથી જે
૧૪ નિયમોની યાદી આગળ આપી છે તે નિયમો હરક મેઘ
વક્ષ્યપૂર્વક ધારી સતોષવૃત્તિમાં વધારો કરવો તે ઉપરાંત ૧૫
કર્મોનાં મહાપાપ બાધારનો પણ ત્યાગ કરવો

૮ અનર્થકંડ વિરમણુ વ્રત

(ત્રીજી ગુણવ્રત)

જેમાં પેનાનો કે પોનાના સ્વજન કુટુંબાદિકનો નિકટ સ્થાન
ન હોય તેવા નકામી બામતમાં નાહક પોનાના મન, વચન અને
કથા કે વતનો ગેરઉપયોગ કરવો તે અનર્થકંડ છે એમ સમજી
આત્મચળ, વેદધાનાય, નાટક એક તેમ જ લોકરજનારો
જ કરવામાં આવતા બીજા અનેક વગરજરૂરના ઉપકરણો
માર્થ્યો નિર્વર્તી સ્વદયાદિકનો જેમ બને તેમ સદુપયોગ જ
કરના યુગ છે વગી જુગાર પ્રમુખ દુર્ચ્ચસન, નિકથાદિક પ્રમાણ
અને યજ્ઞાદિકનો દુરુપયોગ પણ વળ્યો જ છે દુકાણમાં
જેથી પરિણામ મળેલ સાથ તેવા આચારવિચાર તજવા યુગ છે

૯ આમાયિક પ્રત

(પ્રથમ નિશ્ચયપત્ર)

પ્રતિદિન નિયમસર એક કે વધારે વખત મન-વચન--નાયાના દુષ્ટ વ્યાપાર સવરીને, રાગ દ્વેષાદિક વિકાર દૂર કરી સમભાવની વૃદ્ધિ થાય તેવા શુભ જ્ઞાનધ્યાન પ્રમુખ ઉત્તમ આલબન સેવા મતલ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ દરેક પ્રમગે કમમા કમ બે ઘડીનો અવકાશ હોવો જોઈએ તેવા આમાયિકનો અધિક લાભ મેળવાય તો બહુ હિતકારી છે નહિ તો પણ જોટલો અવકાશ મળી રાકે તેનો જ્ઞાનધ્યાન યા મત્સંગતિ પ્રમુખ સત્કાર્યમા જ ગ્રય કરવો યુક્ત છે જે ઘડી જોટલો અનગરા મળે તેલે ઉજા રીને આમાયિકનો લાભ લેવો ચૂકવો નહિ

૧૦ દેશાવગાસિક શિક્ષાત્રય

(દ્વિતીય નિશ્ચયપત્ર)

છટ્ટા દિગવિરમણ મનમા દશે દિગે જવા આવના માટે રાખેલો મોકળાશનો અન બને તેટલો સમય કરવો, તેમજ પૂર્વોક્ત ૧૪ નિયમો પણ અવશ્ય ધારવા ધારેલા મુન્દર ટાઇમ સુધી શુભ જ્ઞાનધ્યાન પ્રમુખમા જ લક્ષ્યપૂર્વક પ્રવર્તવું ઉક્ત નિયમ પ્રહર, દિવસ, માસ કે વર્ષે પર્યાપ્ત પણ અહીં શકાય છે

૧૧ ચોપધપ્રત

(તૃતીય નિશ્ચયપત્ર)

દરેક અધારી અજવાળી આક્રમ, ચાદશ પ્રમુખ પર્વ-દિવસે પૂર્વોક્ત ચારે પ્રકારનો ચોપધ ૪ કે ૮ પ્રહર

અગીકાર કરી પ્રમાદ રહિત તેનું આરાધન કરવું નોંધ્યે વિક-
 શાદિક પ્રમાદવટે તેનું વિરાધન કરવું યુક્ત નથી જ નેતાધા
 તેમ સર્વથા જની ન શકે તેજો પણ 'ગાઇડ' માં જણાવે
 મુજબ ઉક્ત ચાર પ્રકાર પૈકી જેનું આરાધન થઈ શકે તેટલું
 કરી બનતો લાભ હાસલ કરવા ચૂકવું નહિ

૧૨ અતિથિસંવિભાગ મત

(ચતુર્થ શિક્ષામત)

તિથિ, વાર પ્રમુખની દરકાર રાખ્યા વગર દિનરાત પ્રમાદ
 રહિત આત્મસાધનમાં જ ઉજમાળ મુનિજનો 'અતિથિ' કહે
 વાય છે તેવા મહાત્મા-સાધુજનોને સ્વપ્રકૃતિનાં નિમિત્તે
 કરેલ નિર્દોષ પ્રાસુક આહારપાણી હરહમેશ કે છેવટ પોષક
 મતના પારણે શુદ્ધ ભક્તિભાવથી કેવળ ક-ચાખાઈ બેટાવા
 પછી પોતે જમવું તેનું મત પવિત્ર ધર્મની પ્રાપ્તિ અને પુદ્ગિ
 માટે બહુ જરૂરનું છે જ્યારે તેવા સુપાત્ર સાધુને જોમ ન
 જની શકે ત્યારે શું કરવું ? તે આથી 'ગાઇડમા' કહેલી
 સૂચના લક્ષમાં રાખી ઉક્ત મતનું યથાશક્તિ આરાધન કરવા
 મળેલી તક સાર્યક કરી લેવી

આનંદકુલપત્રમાધી ઉદ્ભવત

શ્રાવક યોગ્ય વ્યવહારુ શિક્ષા

(મંશોધક-મદ્મુણાનુરાગી કર્પૂરવિજયજી)

૧

સુગુરુ આવાગમન, સંસમાગમ, જિનચૈત્ય, સમાનધર્મી
ઓની વસ્તિ, આલુવિના અદ્વપારસવાળા સાંપનો, રાત્ર-પ્રભ
વચ્ચે પ્રેમ, પ્રભને હિતકારી રાજનીતિ, હવા-પાણી અને ધાન્ય
વિગેરેની અનુકૂળતા અને શ્રેષ્ઠતા, તથા કુશળ અને નિલોભી વેદ-
એટલા વાના જે ગામમાં કે શહેરમાં હોય તે ગામ કે શહેરમાં શ્રાવકે
વસવું, કેમ કે સુગુરુના વહન અને તેમના બહુમાનથી પાપનો
નાશ, સંસમાગમથી દોષ અને દુર્બુદ્ધિનો નાશ, જિનચૈત્યના
દર્શન-પૂજા વિગેરેથી મિથ્યાત્વનો નાશ, સાધર્મિકની વસ્તિથી
સંસારમાં સારભૂત એવું સાધર્મી-વાત્સલ્ય અને સમ્યગ્દર્શનમાં
પરસ્પર સ્થિરીકરણ-વૃદ્ધકરણ વગેરેનો લાભ, અદ્વપારસવાળી
આલુવિકાથી ચિંતા અને ભવબ્રમણની ઝાઝાશ, રાત્ર-પ્રભના
પ્રેમ અને સુરાજનીતિથી નિર્ભયતા અને સુખે ધર્મોપાધનનો
લાભ, હવા પાણી વિગેરેના સુખકારી સાધનોથી શરીરે નિરો-
ગતા અને ત્રિકરણ યોગની સ્વચ્છતાનો લાભ, યોગ્ય વૈદ્યથી
રોગનો નાશ વગેરે અનેક લાભો થાય છે

૨

સ્વસ્થપણે નિર્ભય મ્થાનમાં, અવિષમ ભૂમિ પર સ્વચ્છ
 શય્યામાં, પરિમિત નિદ્રા માટે એકલા સૂવું પરાદીએ ઊંડું
 શય્યા ત્યાગી પચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર મંત્રનો બાપ કરવો પોતાની
 જાતિ, ઉત્પત્તિ, શુદ્ધ સ્વરૂપ, શરીર કુટુંબાદિનો સળધ અને
 ત્યાગ કરવા યોગ્ય તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વસ્તુનો એકાગ્રતાથી
 ધરાબર વિચાર કરવો પુવના પાપનો પશ્ચાત્તાપ અને પ્રતિક્રમણ
 કરવું ચૈદ્ર નિયમો ધારના આજના દિવસને યોગ્ય કાર્યોને
 અનુક્રમ મુકરર કરવો ગત દિવસના અપૂર્ણ રહેલા આવશ્યક
 કાર્યોને આજના કાર્યક્રમમાં મૂકવા બીજા લાજો કામ મૂકીને
 પણ હંમેશા આરઘી સ્વાધ્યાય મ્થાન કરવું (ભણવું-ભણાવવું
 વાચવું-વચાવવું વિગેરે અવશ્ય કરવું) માફકસરે કમરત
 હંમેશા કરવી આજે પૂરા કરવા યોગ્ય કાર્યો આજે જ કરવાનો
 દૃઢ સંકલ્પ કરવો પ્રભાતે ઊઠી મળત્યાગપૂર્વક યથાયોગ્ય
 હેતુશુદ્ધિ કરીને જિનમંદિરે જઈ, પ્રભુદર્શન, ચૈત્યવંદન પ્રમુખ
 આનંદ અને ઉત્સાહ સહિત મૂળ ઉદ્દેશને લક્ષ્યમાં રાખી વિધિના
 ખપી થઈને કરવા પછી શુરૂને યથાવિધિ વંદન કરી યથાશક્તિ
 ખાદ્ય તપન પ્રત્યાખ્યાન કરવું અચપળ ભાવે ધર્મોપદેશ
 સામળી, વિચારી (મનન કરી) પોતાની ખામીઓ કમી કરવા
 બનવું લક્ષ્ય રાખવું

૩

ધરમાં કશ ઠેકાણે ચ દુવા, સ્વચ્છ હવા અને સૂર્યના પ્રકા-
 શનું આવવું, સામાન વિગેરેની સાફસુફ અને સ્વચ્છતા, રસોઈ
 કરનાર અને પાણી ભરનારની ચતના સાથે સુધડતા, સાત્ત્વ
 ભર્ય અને નિર્ભય સ્વચ્છ લોજનના પદાર્થો, વિશ્વાસ યોગ્ય

અને સદાચારી દાસ-દાસીઓ વિગેરે જાળવવાની અનુકૂળતા
જરાબર કરવી

૪

મુખારે દાન, અતિથિનો સત્કાર, અશ્રિત પ્રાણીઓનું
પોષણ, સાધર્મીવાત્સલ્ય, દીન-હીનને અનુકૂળ પાઠાન એટલું
અવશ્ય કરી આવકે પછી લોજન કરવા બેસવું

લોકુપતા વિના, જીવને માટે નહીં પણ ઉદરપૂર્તિ માટે,
જૂખવી કાઠક ઝોછો, દેહ અને યુદ્ધિને હિતકારી, અતિ ઉતા-
વળે નહીં તેમ અતિ ધીરે નહીં, સારી રીતે આવીને, શાત
અને આનંદી ચિત્તે જીવના અણાહારી સ્વભાવને વિચારીને,
ન છૂંકે, માત્ર દેહના બાહ્ય માટે, સાર્વિક અને પથ્ય આહાર
કરવો આહાર કયાં પહેલા પાણી પીવું નહીં મધ્યમા પ્રમાણે પેત
પાણી પીવું અને આહારને અન્તે મુખ્યશુદ્ધિ જેટલું જ પાણી
પીવું આહારને છાડવો પડે નહીં, તેમજ બેસાડરી થાય એ બંને
આમતો ધ્યાનમાં રાખવી ખાતા બચખચાટ બોલાવવો નહીં,
આગળીઓ ટાળીને ખાવું નહીં, ખાવાની જાળતમા ઠાંઈ સાથે
સ્પર્શ કે વાદવિવાદમાં ઉતરવું નહિ, પીના યોગ્ય પદાર્થ પીતા
દ્રમવું નહીં, જનતા મુધી જમતા મૌન રાખવું થાળી વિગેરે
ધોઈને પી જવું સૂર્યસ્વર ચાલે ત્યાં અને ખરી જૂખ લાગે
ત્યારે ઉપરોક્ત વિધિપૂર્વક લોજન કરવું જમતા મુખનો
આમાર બગાડવો નહીં ખાવાના પદાર્થોને નિહવા નહીં
જનતા મુધી વખાણવા પણ નહીં જમવાને અતે જરૂર જણાય
તો નિદ્રીય અને હિતકારી મુખવાસ લેવું ખાઈને ૧૦૦ ડગલા
જેટલું જરૂર કરવું દોડાદોડ કે બહુ મહેનતનું કામ જમ્યા
પછી તરત કરવું નહીં અજીર્ણ હોય તો ઉપવાસ કરવાથી

અને આહાર, વિહાર અને નિહારમા નિયમિત રહેવાથી નિરોગી થવાય છે

૫

અતિ શીઘ્ર, બહુ શ્વાસ ચઢે તેમ ચાલવું નહીં સામાન્ય ગતિથી, સાદાત્રણ હાથ સુધી ફર કહિં રાખીને અથવા જીવોની ચતના થાય તેમ ચાલવું વાંકા વળી જઈને, હાથ ઠેકે ઠેકે માથે રાખીને પરની ચેષ્ટા કરતા, ખાતાખાતા, હાથ બહુ જ ઠોલાવતા પગ ઘસતા અને બહુ મરોડદાર ચાલમા ચાલવું નહીં જરૂર હોય ત્યાં ચોખ્ખ સમયે જરૂરની વસ્તુઓ સાથે રાખીને, જરૂરનું કામ હોય તો જ જવું પરગૃહે નમમા જવું આવવું નહીં મન વિનાના, ઘણી, અધર્મી, રાજ્યના કે પ્રજાના શુ હેગારને ત્યાં ઘણે ભાગે જવું નહીં સતાતા કેડરતા ચાલવું નહીં

૬

વાત કરતા સામા માણસ સાથે કેવા રૂપમા વાત કરવી તે ધ્યાનમા રાખવું કહેવાના સુદા, પૂછવાની બાબતો સ્પષ્ટ અને સરળતાથી કહેવી મધુર, હિતકારી સ્વપરને ઉપયોગી, સત્ય શાસ્ત્રસમત, સરળતાવાળી, સ્પષ્ટ, પરિમિત અને નિર્દોષ ભાષા બોલવી સામાન્ય કહેવ નું બરાબર સાબળીને, વિચારીને, પોતાને ખબર હોય તેટલો જ, હિતાહિતને ધ્યાનમા રાખી જવાબ આપવો વચમા જલ્દીથી વગરવિચારે અશુદ્ધ કે ગરબડ-મરેલી ભાષામા બોલવું નહિ અને મર્મભેદક વચનો ક્યારે પણ બોલવા નહીં. પગાય તેટલું, પોતાના બંધુવામા હોય તેથી કોઈ જરૂર પડે અને તે પણ લાભકારક હોય તો જ બોલવું કહેવનું છે કે ભાવે જોરડું આવું નહિ અને આવડે જોરડું બોલવું નહિ" બોલેલો બોલ પાછા ગળાતો નથી બહુકે કે તોય જવાનો

માર કદી રૂઝાય છે, પણ શબ્દનો ઘા મરણાતે પણ રૂઝાયો સુસ્કેલ છે; માટે જેટલું બોલો તેટલું તોળી તોળીને પરને કડવું ન લાગે અને ગુણ થાય તેવું બોલો. તેવો સમય ન હોય તો મોન રહેવું એ વધારે સારું છે જે કાને સામગીને, જે આંખે નોંધને, મગજમાં વિચારીને—એ પાંચવડે નિર્ણય થયા પછી લાલ થાય તેમ હોય તો એક હાથવડે ચોડું જ બોલવું હાથ બગીચા દાતના કિંવા વચ્ચે અને બીડેલ મુખમાં હોવાનું એ જ કારણ છે, એ જ હાથવડે જગત આપું મિત્ર થાય છે, એ જ હાથવડે જગત આપું શત્રુ વાય છે હાથમાં વરીફરણ છે અને હાથમાં ઝેર છે જગતમાં લોહીની નદીઓ ચાલે તેવા મહાન યુદ્ધો અનેક વખત થયા છે તેમાં વધે સામે હાથવડીની કડવાશ જ મુખ્ય કારણ છે, માટે જાનામાં અને બોલવામાં હાથને તાબે થવું નહીં, પણ આપણે તેને જ તાબે કરી લેવી મહાપુરુષોના મુખમાંથી અમૃતના ધરણાઓ ઝરે છે ત્યારે મિથ્યાશિમાની મૂર્ખા હોવાના મુખમાંથી હજારો ઝેર જેવા વચનોનો પ્રવાહ નીકળે છે વચનવડે જાતિ, કુળ અને ધર્મની પરીક્ષા થાય છે જેની દૃઢ્યની તીજેરીમાં જેટું બધું હોય તેવું જ નીકળે છે કોયલની નાણીમાં મધુરતા અને કાગડાની વાણીમાં કઠોરતા, જેમાં જે હોય તે જ નીકળે છે, માટે આવકે આવકધર્મને ચોસા આપનારા વચનો બોલવા, દીનતા વારેલા હીચુપદ સૂચવનારા અને નિર્મોહ વચનો કદી પણ બોલવાં નહીં સાટ ચારણો જેવા, પ્રુથ્વામતભરેલા અને અસંખ્ય વચનોનો ઉપયોગ કદાપિ કરવો નહીં અને ત્યાં સુધી નિરવદ્ય બાવા જ બોલારી વાચાળપણાથી, વારવાર ટોકવાપણાથી અને સમયને અનુચિત શાવા બોલવા કરતા મોન રહેવું વધારે

અને આહાર, વિહાર અને નિહારમા નિયમિત રહેવાથી નિરોગી થવાય છે

૫

અતિ શીઘ્ર, બહુ શ્વાસ ચઢે તેમ ચાલવું નહીં મામાત્ર્ય ગતિથી, સાઠાત્રણ હાથ સુધી દૂર દ્રષ્ટિ રાખીને અન્ય જીવોની ચતના થાય તેમ ચાલવું વાંકા વળી જઈને, હાથ ઢેઢે કે માથે રાખીને પરની ચોટા કરતા, ખાતાખાતા, હાથ બહુ જ ડાલાવતા, પગ ઘસતા અને બહુ મરોડદાર ચાલમા ચાલવું નહીં જરૂર હોય ત્યાં ચોમ્મ સમયે જરૂરની વસ્તુઓ સાથે રાખીને, જરૂરનું કામ હોય તો જ જવું પરગૃહે નમમા જવું-આવવું નહીં મન વિનાના, દ્રવી, અધર્મી, રાજ્યના કે મળના શુ હેગારને ત્યાં ઘણે ભાગે જવું નહીં સતાતા કેડરતા ચાલવું નહીં

૬

વાત કરતા સામા માનસ સાથે કેવા રૂપમા વાત કરવી તે ધ્યાનમા રાખવું કહેવાના શુભા પૂર્ણવાની ગાળતો રૂપદ્ધ અને સરળતાથી કહેવી મધુર, હિતકારી સ્વપરને ઉપયોગી, સત્ય શાસ્ત્રસમત, સરળતાવાળી, રૂપદ્ધ, પરિમિત અને નિર્દોષ ભાષા બોલવી સામાનું કહેવાનું બરાબર સામળીને, વિચારીને, પોતાને ખબર હોય તેટલો જ, હિતાહિતને ધ્યાનમા રાખી જવાબ આપવો વચ્ચમા જલનીથી વગરવિચારે અશુદ્ધ કે ગરબડ-કરેલી ભાષામા બોલવું નહિ અને મર્મબેદક વચ્ચનો ક્યારે પણ બોલવા નહીં થનાય તેટલું, પોતાના બ્રહ્મવામા હોય તેથી ઓછું જરૂર પૂરતું અને તે પણ લાભકારક હોય તો જ બોલવું કહેવત છે કે " ભાવે ઓટલું ખવું નહિ અને આવડે ઓટલું બોલવું નહિ " બોલેલો બોલ પાછા ગળાતો નથી બહુકે કે તોપ જવાનો

માર કહી રૂઝાય છે, પણ શબ્દનો ઘા મરણાતે પણ રૂઝાયો
 મુકેલ છે, માટે જેટલું બોલો તેટલું તોળી તોળીને પરને કડવું
 ન લાગે અને શુષ્ક થાય તેવું બોલો. તેવો સમય ન હોય તો
 મૌન રહેવું એ વધારે સારું છે એ કાને સામગીને, એ આજે
 બેઠને, મગજમા વિચારીને-એ પાચવડે નિર્ણય થયા
 પછી લાશ થાય તેમ હોય તો એક જીમવડે થોડું જ
 બોલવું જીમ જત્રીય દાતના કિત્વા વચ્ચે અને બીઠલ
 મુખમા હોવાનું એ જ કારણ છે, એ જ જીમવડે જગત આપું
 મિત્ર થાય છે, એ જ જીમવડે જગત આપું શત્રુ થાય છે
 જીમમા વશીકરણ છે અને જીમમા ઝેર છે જગતમા લોહીની
 નદીઓ ચાલે તેના મહાન યુદ્ધો અનેક વખત થયા છે તેમા
 વલ્લે ભાગે જીમલડીની કઠવાશ જ મુખ્ય કારણ છે, માટે
 ખાનામા અને બોલવામા જીમને તાજે થવું નહીં, પણ
 આપણે તેને જ તાજે કરી લેવો મહાપુરુષેના મુખમાથી
 અમૃતના ઝરણાઓ ઝરે છે ત્યારે મિશ્રાસિમાની મૂર્ખ
 જીવોના મુખમાથી હળાહળ ઝેર જેવા વચનોનો પ્રવાહ નીકળે
 છે વચનવડે જાતિ, કુળ અને ધર્મની પરીક્ષા થાય છે
 જેની દૃઢ્યની તીનેરીમા જેવું બધું હોય તેવું જ નીકળે છે
 કૌલવની વાણીમા મધુરતા અને કાગડાની વાણીમા કઠોરતા,
 જેમા જે હોય તે જ નીકળે છે, માટે ત્રાવકે આવકધર્મને
 શોભા આપનારા વચનો બોલના, દીનતા બરેતા હીનુપત
 સૂચવનારા અને નિર્મોચ વચનો કદી પણ બોલવા નહીં
 સાઠ ચારણો જેવા, ખુશામતજેના અને અમજધ વચનોનો
 ઉપયોગ કદાપિ કરવો નહીં બને ત્યાં સુધી નિરવજ ભાવા
 જ બોલવી વાચાળપણાથી, વારવાર ટોડવાપણાથી અને સમ-
 ચને અનુચિન વાણી બોલવા કરતા મૌન રહેવું વધારે

દર્શિત છે જોલતા પહેલા દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ અને લાભાલાભનો ખાસ વિચાર કરવો, કારણ કે જોલવાથી ઘણાં જ ભગાડયું છે. કાંઈની સાથે વિવાદમાં ઉતરવું નહીં, તેમ જાતે અન્ય ધર્મીઓની સાથે ચર્ચાનો ઉદ્દેશ્ય કરવી નહીં. ધર્મોત્તરાતના કારણે પ્રતિપક્ષી સરળ અને જિજ્ઞાસુ હોય તો શાન્તિથી યુક્તિથી અને પ્રમાણપુરસ્કર પોતાના જ્ઞાનના પ્રમાણમાં ધર્મચર્ચા કરવી સામા પક્ષને તોડવા ખાતર ખોટી યુક્તિઓ કરવી નહીં. સામા પક્ષની જેટલી બાળતો અબાધિત હોય તેને ખુશીથી શ્રદ્ધા કરવી. ધર્મનીતિને નામે કે સમાજ-સુધારણાને નામે વાગ્યું હોના અખાડામાં ઉતરવું નહીં. વચનની ટેક દ્રઢ રાખીની શબ્દમાં કદાચ વિરુદ્ધતા આવતી હોય પણ આશયમાં વિરુદ્ધતા ન હોય તો કદાશ્રદ્ધ કરવો નહીં. શબ્દભેદમાં આશયભેદ માનવા જેવી એકાએક ભૂલ કરવી નહીં. રાજકથા, સ્ત્રીકથા, આહારકથા અને કેશકથા-એ ચાર વિકથા આવડે વર્જવી ખોટી સાક્ષી પૂરની નહીં. મહોટાથી કે બળવાથી હોશ પામી ખોટો બાબતમાં હાએ હા કે નાએ ના બાણવી નહીં. રાજ્યવિરુદ્ધ, સમુદાયવિરુદ્ધ, નીતિવિરુદ્ધ, ધર્મવિરુદ્ધ અને વ્યવહારવિરુદ્ધ કાંઈ પણ જોલવું કે કરવું નહીં.

૭

અદપારભવાગી અને ન્યાયધર્મને અનુસરતી આજીવિકા-વૃત્તિ કરવી લોભ અને પરિચ્છની બહુ વિચાર કરીને હદ બાંધી કમાણીનો અમુક હીસો ઉત્તમ કામ માટે નિર્માણ કરી નિર્મિત માર્ગ તેનો વ્યય કરવો નિશ્ચિન્તપણે ધર્મસાધન તીર્થો-ટન વિગેરે ધર્મ સહે તેને માટે પોતાની શક્તિનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવો અને બહુ ઉધરાણી કરવી ન પડે તેવી રીતે વ્યાપાર કરવો. લેવડદેવડમાં ગમે તેવા સંબંધી સાથે પણ પહેલેથી જ પ્રમાણિ-

કપણે ચોખવટ કરવી પાછળથી સજવ તૂટે તેમ કરવાનો પ્રસંગ ન આવે એવી રીતે લેવડદેવડ કરવી

શસ્ત્રધારી, ખૂની, નિર્દય, મહામાયાવી, કુદ્રબલિ, ઝનૂની વ્યભિચારી, જુગારી, દુર્વ્યસની, જદદાનતવાળા, ભાડ-ભવાયા યાત્રક, મિત્ર, કુટુંબી, ગામઘણી, રાજના હલકા નોકર, રાજ્યના કે જ્ઞાતિના ગુન્હેગાર, જહેન જનેરી વિગેરે સાથે જનતા સુધી વ્યાપારને ખાતર લેવડદેવડ રાખવી નહીં, તેમ છતાં ઉધારે આપવાની દરજ પડે તો આપતી વખતે જ પાછા નહીં આવે એમ ધારીને જ આપવું પણ તેમની સાથે આખ્યા પછી તકરારગા ઉતરવું નહીં હમાવાને ખાતર મોંઘવારી ચિતવવી નહીં આપણા થોડા લાભને ખાતર ખીજને ઘણું મોઢોકું તુક-માન થતું હોય તો આપણા લાભ જતો કરવો મળતો લાભ લઈ લેવો પ્રાપ્ત ધન-વૈભવમા સતોષી રહેવું ધનની લાભ-હાનિ વખતે લક્ષ્મીની અપજતા જરાજર યાદ રાખવી “ તન, મનના સુખને માટે ધનવૈભવ છે, પણ ધનવૈભવને માટે તન મન નથી ” એ સૂત્રનું વારંવાર મનન કરવું સર્વ ધનવૈભવનો ભોગ આપીને પણ આત્માનું (પોતાપણાનું) યત્નપૂર્વક રક્ષણ કરવું

વ્યવહાર, પ્રમાણિકતા, ટેક, આનંદ, હિસાબ, વણિજ-વાણિજ્ય રીતિ, વ્યાપારનો માલ, તોલ, માપ, મોઢો વિગેરે જામતો પહેલેથી છેલ્લે સુધી સારી ચોખવટભરેલી રાખવી નોકર મુનિમોને અર્ચયોગ્ય પગાર આપી, તેમની પાસેથી પ્રેમથી કામ લેવું, વિશ્વાસ રાખવા લાયકને જ નોકર રાખવા અને એવા નોકર મુનિમો પર પછી અવિશ્વાસ રાખવો નહીં અવિશ્વાસ જેવું જણાયા પછા એક દિવસ પણ રાખવા નહીં

એક ભાવ, નિર્મિત નફો અને વિશ્વાસપાત્ર રીતિ રાખી વ્યાપાર કરવો સદો, જુગાર સરત, કન્યાવિક્રય અને શડવા

પણનો ધધો કદી પણ કરવો નહીં જિંદગીનું વેચાણ કરવું નહીં
 ત્યાં સુધી અને ત્યાં સુધી ગમે તેટલા લાભને ખાતર પણ
 નોકરી કરવી નહીં, નિરુપાયે કરવી પડે તો મૂર્ખ, બેકર,
 કૃતઘ્ની, શઠ, અપ્રમાદિષ્ટ, કાંધી અને મિથ્યાભિમાની શેકનો
 નોકરી તો કદી પણ કરવી નહીં અને એવાની આગેવાની નીચે પડ
 નોકરી કરવી નહીં, જેમ અને તેમ થોડો પણ સ્વતંત્ર ધધો કરવો.

થોડાં અમલદારી અને થોડાં મળે તો ખુશામતનાં
 'ખા ન બનવું' જોડો દમામ અને દોર ન વાપ
 રવો' મિથ્યાભિમાનના અધ ન બનવું પરના કાલાને
 માટે યથાશક્તિ ત્રિકરણ યોગે સહાયક થવું પોતાની
 બધી મિત્ર વ્યાપારમાં રોકવી નહીં, પણ ઓછામાં
 ઓછો નીલો ભા. તો પોતાના ઘરમાં સીવીકે અવરૂપ રાખવો.
 માલ ગીરો મૂકી વ્યાજ સહાયતા કરતા માલને વેચીને નાણા
 કરવા એ વધારે સાચું છે કાંઈની યાપણ રાખવી નહીં અને
 તમારી યાપણ કાંઈને ત્યાં મૂકવી નહીં જરૂર પડે તો પ્રમાણિક
 ગૃહસ્થને ત્યાં લાયક સાક્ષીઓ રાખી, સામાની સહી લઈ કાપ
 દાને થોમ્સ ચોક્કસ ચોખવટ કરીને જ બીજાને ત્યાં યાપણ મૂકવી.

અભણ, એર, લોક દાત આમડું, શસ્ત્ર કેશ અને ચોપડ
 (સિગ્ન) વસ્તુઓનો વ્યાપાર અને ત્યાં સુધી કરવો નહીં ન
 આવે ત્યારે હેવટે ગમે તે વસ્તુનો વ્યાપાર કે કાંઈની એવા બાબતોને
 પેટ ભરવું, પણ યાચવું નહીં ઉડાઉપણામાં અતિ સુખશીલપણામાં
 કે લોખની કીર્તિમાં નિરર્થક નાળાનો વ્યય કરવો નહીં સન્માર્ગે
 કુટુંબી કે આશ્રયી જનોના પાપણાર્થ શક્તિના પ્રમાણમાં ઉતારતાથી
 ખર્ચ કરવો આવકથી ખર્ચ ઓછો રાખવો વેધ અને દેખાવ
 પોતાની સક્તિ તથા આબરુને યોગ્ય રાખવો ઉદ્ભવ વેધ
 રાખવો નહીં તેમજ કનુસાધથી ચીંથરેલા રહેવું નહીં.

કુલજી થઈ કંચુ નહીં લોભિયા વધુ ધૂનરાથો ક્રમાત્ર નહીં
 ગહુ વિચાર કરીને બીજનો વિશ્વાસ કરવો હ મેરાની સાદાઈ
 છોડવી નહીં. ધનવૈભવના ભરતો કે જ્યોત રસને ગભીરતા છોડવી
 નહીં અર્થશાસ્ત્રના કરકસરના નિયમો બલુવા સવમનસા
 તજવી નહીં, લોભા થઈ ગાડામા ખપતુ નહીં અપ પડે ત્યારે
 મમે તેવા નર પાસેથી મોઠાન અને યુક્તિયો ડામ કઢાવા લેતુ,
 પરતુ કોઈને છેતરીને કામ લેતુ નહીં પૈમાના લોભે અમત્ય
 પક્ષમા ભિમા રહેવું નહીં નોકરી, અમલદારો કે શેકાઈ કરતા
 પોતાની ફરજને ભૂવનો નહિ દાણ્યોરો કહી પશુ કરવી નહીં
 ધનને અર્થે શરીરને જોખમમા નાખતુ નહીં વ્યાપાર એવી યુક્તિયો
 કરવો કે જેથી ગ્રાહકો પોતે જ સગા ય ગરજવાળા રહે લેણારો
 પાસે નમ્ર થવું, દેણદારો પાસેથી યુક્તિયો હાથ કાઢી લેવો
 ગાખ સારી રાખવી હિંમતે ગહાદુર થવું ઉદ્યમમા આગળ વધવું,
 કાર્યમા કાયરતા ન રાખવી આભુમાભુના સયોગે જોઈ વિચારી
 વ્યાપાર કરવો કરેલ વ્યાપાર કે લેણાદેણા વિગેરે બધી બાબતુ
 પર ધ્યાન આપતા રહેવું પ્રમાણિક શુભાસ્તાઓની કહર ભુજવી
 છેલ્લી અનરથામા નિવૃત્તિ પ્રમાય તેટલો ધનનો સચય કરવો

૮

એ ઘડી દિવસ બાકી રહે તે પહેલાં વ્યાપારાદિવી નિવૃત્ત
 થઈ, ભૂખ હોય તો સાજતુ સાદુ લોજન કરવું પછી થોડા
 વખત ખુદી હવામા કરવું જિનચૈત્યે દર્શનને ભાવના મરી દિવસ
 સળથી પાપતુ પ્રતિક્રમણ સ્થિરચિત્તે વિધિપૂર્વક કરવું દિવસના
 નિયમોને વિચારી સજોષવા અને રાત્રિને યોગ્ય નિયમો ધારવા
 રાત્રિસોજન વજવું બની શકે તો ચઠિવિહારતુ પર્યજખાણ
 કરવું, નહીં તો છેવટે દુવિહારતુ પર્યજખાણ તો જરૂર કરવું.
 આત્માના હિતાહિતતુ મરવૈયુ કાઢવું જિજ્ઞાસુ

સત્જનો સાથે ધર્મચર્યા કરવી માત્ર વાચેલુ માલગેલુ
 પુન પુન વિચારણુ પોતાની ખામીઓ કમી થાય
 તેમ કરણુ નિદ્રા પ્રમાદ કે આજસ માટે નહીં પણ નિવૃત્તિ
 માટે જરૂર પૂરતી લેવી ચાર શરણુ, સર્વ જીવો સાથે
 ખામણુ વિગેરે વિધિ કરીને પછી શયન કરવું

૯

બ્રહ્મચર્ય—શીલ અને આચારમા ત્રિકરણુ પોતે મર્યાદા
 જાળવવી ગૃહાશ્રમની વાર્તા, વાચન અને પરિચય કમી કરવો
 પરત્વીસ ગનો અને સૃષ્ટિવિકૃદ્ધ વર્તનનો સંદાને માટે ત્યાગ
 કરવો. સ્વસ્ત્રી પરત્વે પણ ઉદીરણુ કરીને નહીં પરંતુ સ્વાભાવિક
 ઉંચ વખતે વિષયવિપાકને વિચારીને ન છૂટકે જયણુ રાખવી
 મનપરિચારણુ, વચનપરિચારણુ સ્પર્શપરિચારણુ અને
 રૂપપરિચારણુ પણ જ્ઞાની પુરુષોએ વિષયમા ગણાવેલ છે,
 માટે જેમ જાને તેમ તે ચારથી દૂર રહેવાય તેમ કરણુ જેથી
 પાત્રમા કાયપરિચારણુના વિષયની સીતિ રહેશે નહીં જેમ
 જાને તેમ તે વિષય અને વિષયીનો પ્રસંગ કમી કરવો. શરીરનો
 સુખ્ય રાજા વીર્ય અને પ્રધાન કધિર છે ચોખ્ખી રીતથી તે
 જાનેના સચ્ચ અને રક્ષણુ માટે બહુ કાળજી રાખવી શક્તિનો
 અને શીયનો ખરો આનાર તેના પર રહેલો છે. શરીરનું સૌંદર્ય,
 પ્રતાપ અને તેજ વીર્યના રક્ષણથી જરાજર ટકી રહે છે અપકવ
 હમરે વિવાદિત ન થવું પોતાથી મોટાટી સી સાથે વિવાહ ન
 કરવો. પોતાના જાળાજાળનો પુષ્ત વિચાર કરવો. આનવૃત્તિ
 રાખવી નહીં. મરનાઈતું લક્ષણ વીર્યનો ક્ષય કરવામા નહીં પણ
 તેનું રક્ષણ કરવામા છે. સર્વ ધર્મમા બ્રહ્મચર્યને પ્રધાન માન
 વામા આજુ છે મહાન પુરુષોની અતીક્રિક શક્તિનો વિકાસ

પણ પ્રદ્યુમ્નના ભરાભર પાલનથી થયો છે હમેશા સ્ત્રીથી
 ૫૫૬ શર્મા રાખવી વિકાર ઉત્પન્ન કરનારા પદાર્થો ભોગોય
 ભોગમાં જેમ જોઈએ તેવાય તેમ કરવું વિકારના ઉદય વખતે
 સ્ત્રીપુરુષોના શરીરમાં ભરેલી અશુચિનો ભરાભર ખ્યાલ
 દાવવો. કષ્ટસુખ સુખાભાસથી ચિરકાળના હુ ખો 'ઠેકારી
 દેવ' જેવી ગણીર બૂલ ન થાય તેની સલાહ રાખવી.
 જ્ઞાનપ્રાપ્તિમગ્નની વૃદ્ધિના હેતુરૂપ સુખ્યત્વે વિષયને જ
 જ્ઞાનીઓએ માન્યો છે કમાયની વૃદ્ધિ, જટતાં અને ગદતા પણ
 વીર્યના નાશથી કાચ છે આરોગ્યને માટે પણ વીર્યતુ ખાસ
 રક્ષણ કરવું જરૂરનું છે સુવર્ણ, રૂપ આદિ ધાતુના રક્ષણ અને
 સ્વચ્છ માટે બહુ કાળજી રખાય છે, પણ શરીરની સાતે ધાતુઓના
 રક્ષણ અને સ્વચ્છ માટે બેદગ્યાર રહેવાય છે, એ આપણી અસા-
 'ધારણ ખામી છે એ ખામીને દૂર કરવી ગીલવત સ્ત્રીપુરુષોના
 યરિત્રો વારવાર વાચવા, વિચારવા ને આપણા મન પર દાબ
 મેળવવો અલ્પ આદાર અને મયાદિત વિદ્વાન્થી વિકારને રોકી
 શકાય છે, માટે જેમ જતે તેમ પ્રદ્યુમ્નના રક્ષણ માટે
 સદા સાવધેન રહેવું

શિવમન્તુ સર્વજગતઃ, પદ્મિતનિરતાઃ મનતુ મૃતગણા ॥

દોષા પ્રયાંતુ નાશ, સર્વમ સુસીમવંતુ લોકાઃ ॥ ૧ ॥

પરિવર્ચિતા મૈત્રી, પરદુ સપિનાશિની તથા કલ્પા ॥

પરતુરુદિર્મુદિતા, પદોષોપેક્ષણમુપેક્ષા ॥ ૨ ॥

૧ વિષયવર્મા અખડ શાંતિ પ્રસદો । સમસ્ત પ્રાણીવર્ગ-
 પદોપકારસિદ્ધિ જનો । દોષમાન નિર્મૂળ થાઓ । અને સર્વત્ર
 મહુ દોષ સુખી થાઓ ।

૨ અન્ય જીવોનું હિત-શ્રેય-કલ્યાણ થાય એવી અતરમાં લાગણી રાખવી તે મૈત્રી, અન્ય જીવોના દુઃખનો અત આવી એવી જીડી લાગણીથી યથાશક્તિ યત્ન કરવો તે કરુણા, અન્ય જીવોની સુખ-સમૃદ્ધિ અથવા શુભ-ગૌરવ દેખી વિભા પ્રમુદિત (રાજ રાજ) થવું તે મુદિતા અને અન્ય જીવોના (અત્યંત કઠોરતા, નિર્ણયતા, ધૃત્તિ નિંદા પ્રમુખ) અનિર્વા દોષો તરફ ઉપેક્ષા કરી તેમના ઉપર રાગદ્વેષ નહિ લાવતાં, તેમને કર્મવશવર્તી બાજુ સમજાવે રહેવું તે ઉપેક્ષા ભાવના છે.

સર્વંપિ સન્તુ મુચિન , સર્વે સન્તુ નિરામયા' ।

મર્મ મદ્રાણિ પચ્યન્તુ, મા કશ્ચિત્ પાપમાચરેત્ ॥

સર્વ કોઈ સુખી થાઓ । સર્વકોઈ રોગ-આતંક રહિત થાઓ । મર્મ કોઈ કટ્યાણુ પાઓ અને પાપ ચરણુ ન કરો ।

શ્રાવક ગુણ વર્ણન

આ અનાદિ અનંત સસારસમુદ્રમાં જન્મલુ કરનાર જીવોને પ્રથમ મનુષ્ય જન્મ, આર્ય દેશ, ઉત્તમ કુળ, ભતિ સ્વરૂપ, આતુ, પનેદ્રિયાદિ સામગ્રી મયુક્ત મળવું હુલ્લભ છે તેમાં અનર્થનો હરનાર સદ્ધર્મ પામવો અતિ હુલ્લભ છે જેમ પુણ્યહીન પુરુષને ચિતામણિ રત્ન પ્રાપ્ત થવું મુશ્કેલ છે તેમ એકનીશ ગુણે ઠરી રહિત જીવોને સર્વજ્ઞપ્રરૂપિત સદ્ધર્મ મળવો હુલ્લભ છે તેથી ભગ્ય જીવોને પોતાનામાં ધર્મી થવાની યોગ્યતા ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર છે જો પ્રથમ યોગ્યતા ઉત્પન્ન ન કરે તો ધર્મની પ્રાપ્તિ પણ થઈ શકતી નથી જેમ અયોગ્ય ભૂમિમાં છીજ વાવવાથી નિષ્ફળતા યાય છે, તેમજ પાચે મજબૂત કપાં વિના ઠોઠ પુષ્પ મહેલ બનાવવા માંગે તો તે મહેલ બરાબર સ્થિત થઈ શકતો નથી તેમ યોગ્યતા વિના શ્રાવક કે મુનિધર્મનો પ્રાપ્તિ થતી નથી

જેમ ચિતામણિ રત્ન ભાગ્યહીન જીવોને મળવું મુશ્કેલ છે તેમ અમુદ્રતાદિક ઉત્તમ ગુણ રહિત જનોને પણ ધર્મરત્ન મળવું મુશ્કેલ જ છે

અમુદ્રતાદિક એકનીશ ગુણોવટે મુદ્દા જીવને જિનમતમાં ધર્મરત્નને યોગ્ય કહેલો છે, માટે તે ગુણોને ઉપાર્જિત કરી લેવાથી જનોએ જરૂર ચત્ન કરવો પડે છે દંડ વાતણ સમર્થન કરતા હવા ઓમદ્ યથોવિજયજી મહારાજ આ પ્રમાણે કહે છે -

“एकरीश गुण परिणामे, जास चित निव्यमेव,
धर्मरत्नकी योग्यता, तास कहे तुं देव” ।

ઉક્ત એકનીય ગુણો આ પ્રમાણે—

क्षत्र वहि बली रूपनिधि, सौम्य जनप्रिय धन,
कर नहि भीर बली, अशठ सुदक्षिण. २

लज्जाशुभ्रो दयाशुभ्रो, सोमदिष्टि मज्जथ,
गुणरागी सतकथ्य सु-पग्व दीर्घदर्शी अथ ३

निशेषज्ञ वृद्धानुगत, विनयगत वृत्तज्ञान,
परहितकारी लब्धलक्ष, एव एकरीश प्रमाण ४

શુભ શુભીના કથા વિના અભેદ સખધ હોવાથી જ ઉપર
શુભને બદલે શુભીનું નિરૂપણ કરું કે અર્થાત્ માર્ગરત્નને યોગ્ય
એના શુભી થવું જ નોંધવું કેવા શુભી થવું નોંધવું? તેનું ઉપર
સુજબ પ્રથમ સક્ષિપ્ત વર્ણન કરીને પછી કહું કે તે સખધી
વિશેષ વર્ણન કરવાને બનતો પ્રયાત્ન કરશું

૧ શુદ્ધ નહિ — અશુદ્ધ ગણીર આશયવાળો, સૂક્ષ્મ રીતે વસ્તુતાત્પર્યનો વિચાર કરવા ની શક્તિ ધરાવનાર સમર્થ હવવિશેષ ધમરતને ખામી શકે

૨ ઉપનિધિ—પ્રચલિત રૂપનાળો પાલે ઇદ્રિયો જેને સ્પષ્ટ
રીતે પ્રાપ્ત થયેલ હોય એવો અર્થાત્ શરીર સખધી સુદર
આકૃતિને ધારણ કરનાર આત્મા

३ सौम्य—स्वभावे न पाप-दोष रहित शीतल स्वभाव
वाजो आत्मा

૦. ઝનપ્રિય—સદા સદાચારને સેવનાર લોકપ્રિય આત્મા

૫ કૂર નહિ—કૂરતા યા નિષ્કુરતાવડે જેનું મન મલિન થયું નથી એવો અકલિદ્ય યાને પ્રમત્ત ચિત્તયુક્ત શાત આત્મા

૬ લીરુ—આ લોક સજી રી તથા પરલોક સજી ધો અપાય થી ઠરવાનાળો. અર્થાત્ અપવાદલીરુ તેમજ પાપલીરુ હોવાથી બધી રીને સમાજીને ચાનનાર, ઉભય લોકવિરુદ્ધ કાયનો અનરુપ પરિહાર કરનાર

૭ અશક—છાપ્રપચવડે પરને પાસમા નાખનાથી દૂર રહેનાર

૮ મુદ્ધિખન—શુભ દાક્ષિણતાવત્, ઉચિત પ્રાર્થનાનો ભગ નહિ કરવાવાળો સમયોચિતવર્તી, સામાન્ય દિલ પ્રમત્ત કરનાર

૯ લગ્નલુઓ—લગ્નભરીલ, અકાર્ય વર્જી સત્કાર્યમા સહેને જોડાઇ શકે એવો મર્યાદશીલ પુરુષ

૧૦ દયાળુઓ—સર્વ કોઇ પ્રાણીવર્ગ ઉપર અતુલ પા રાખનાર

૧૧ સોમદિદ્ધિ મજ્જથ્થ—રાગ-દ્વેષ રહિત સૌમ્યદષ્ટિ-વાળો અને નિષ્પક્ષપાતપણે વસ્તુતત્ત્વને યથાર્થ રીતે ઓળખી મન્યસ્થતાથી દોષને દૂર કરનાર

૧૨ ગુણરાગી—સદ્ગુણોના જ પક્ષ કરનાર, ગુણનો જ પક્ષ લેનાર

૧૩ સત્કથ—એકાત હિતકારી એવી ધર્મકથા જેને પ્રિય છે એવો

૧૪ સુપખખ—સુશીલ અને સાનુકૂળ છે કુટુંબ જેવું
એવો સારા પદનાળો.

૧૫ દીર્ઘદર્શી—પ્રથમથી સારી રીતે વિચાર કરીને પરિ
ણામે જેમાં લાભ સમાયો હોય એવા શુભ કાર્યનો જ કરવાવાળો.

૧૬ વિશેષજ્ઞ—પક્ષપાતરહિતપણે ગુણ દોષ, હિત અહિત,
કાર્ય અકાર્ય, ઉચિત અનુચિત, લક્ષ્ય અલક્ષ્ય, પેય અપેય,
ગમ્ય અગમ્ય વિગેરે વિશેષ વાતનો જાણુ.

૧૭ વૃદ્ધાનુગત—પરિપક્વ બુદ્ધિવાળા અનુભવી પુરુષોને
અનુસરીને આવનાર જેમ આ યુ તેમ ઉચ્છ્ર ખલપણે ઇચ્છા
શુભળ કામ કરનાર નહી.

૧૮ વિનયવત—શુભાધિકૃત ઉચિત ગૌરવ સાચવનાર
સુવિનીત.

૧૯ કૃતજ્ઞાણ—ખીજાએ કરેલા શુભને કદાપિ નહિ વીસરી
જનાર કૃતજ્ઞ.

૨૦ પરહિતકારી—સ્વત સ્વાર્થ વિના પરોપકાર કરવામાં
તરપર, હાક્ષિણ્યતાવત તો જ્યારે તેને કોઈ પ્રેરણા અથવા પ્રાર્થના
કરે ત્યારે પરોપકાર કરે અને આ તો પોતાના આત્માનો જ
પ્રેરણાથી સ્વદર્શન સમજીને જ કોઈની કંઈ પણ અપેક્ષા રાખ્યા
વિના જ પરોપકાર કયાં કરે એવા ઉત્તામ સ્વભાવને સ્વાભાવિક
રીતે ધારણ કરનાર લગ્ન.

૨૧ લબ્ધલક્ષ—કોઈ પણ કાર્યને સુખે સાધી શકે એવો
કાર્યલક્ષ દરેક લક્ષીકવના રહસ્યને સમજનાર.

હવે ઉપર કહેલા ૨૧ રુણોનું કંઈક સહેતુક વિશેષ બ્યાન
કરવાનો હિતમ કરવામાં આવે છે.

જેમ શુદ્ધ કરાયેલા વસ્ત્ર ઉપર જ જોઇએ એવો રંગ બર
બર ચઢી શકે છે, પરંતુ અશુદ્ધ એવા મલિન વસ્ત્ર ઉપર
ચઢી શકતો નથી, તેમજ ઉપર કહેલા શુદ્ધોવડે વિશુદ્ધ
થેલા આત્માને જ ધર્મનો રંગ ચઢે છે વળી જેમ ખડ
ભચડી અને પાલોસ કયાં જિનાની ભીત ઉપર આળેહૂળ
ચિત્ર ઊઠતું નથી, પરંતુ ઘઠારીમઠારીને સાફ કરેલી સરળી
ભીત ઉપર ચિત્ર જોઇએ એવું આળેહૂળ ઊડી નીકળે છે તેમ
ઉપર કહેલા શુદ્ધોના સરુપર વિનાના અસરુપ હૃદય ઉપર
ધર્મનું ચિત્ર બરાબર પડી શકતું નથી, પણ ઉત્તા શુદ્ધોથી
સરુપરિત હૃદય ઉપર સત્ય ધર્મનું ચિત્ર બરાબર ખીલી ઊઠે છે
ઉપર શુદ્ધોની પ્રાપ્તિદ્વારા લગ્ય આત્મા સત્ય ધર્મનો ઉત્તમો-
ત્તમ લાભ પામી શકે છે એથી ઉપર કહેલા સદ્શુદ્ધોનો ખાસ
અભ્યાસ કરવાની આત્યાવશ્યકતા સ્વતઃ સિદ્ધ થાય છે અને
તેથી જ તે શુદ્ધ સખધી બની શકે તેટલી સમજ લેવી પણ
જરૂરી છે એમા જ હવતું ખરું હિત સમાયેલું છે

૧ શુદ્ધ સ્વભાવવાળો મનુષ્ય અગભીર અને ઉદાહરણો હોવાથી
ધર્મને સાધી શકતો નથી તે નથી તો કરી શકતો સ્વહિત
કે નથી કરી શકતો પરહિત સ્વપરહિત સાધવાની તેનામા
યોગ્યતા જ હોતી નથી, તેથી સ્વપરહિત સાધવા ને અશુદ્ધ
સ્વભાવી એવો ગભીર અને ઠરેલ પ્રકૃતિવાળો મનુષ્ય જ યોગ્ય
અને સમર્થ હોઈ શકે

૨ હીન અગોચારવાળો, નબળા સધયજીવાળો, તથા ઇદ્રિ
યોમા ખોડખાપણુવાળો સ્વપરહિત સાધવાને અસમર્થ હોવાથી
ધર્મને અયોગ્ય કહ્યો છે, કેમકે ધર્મ સાધવામા તેની ખાસ અપેક્ષા
રહે છે તે વિના ધર્મસાધનમા ઘણી જ અડચણ આવે છે

તેથી સ પૂર્ણ અગોપાગવાળો, પાચે પૂરેપૂરી ઇદ્રિય પામેલો
અને ઉત્તમ સધયણવાળો, સુઠર આકૃતિવત પ્રાણી ધર્મને યોગ્ય
કહ્યો છે એવી શુભ સામગ્રીવાળો છવ શાસનની શોભા વધારી
શકે છે અને સર્વજ્ઞ ભગવાને બાળેલા ધર્મને સમ્યગ્ રીતે
પાળી શકે છે

૩ પ્રકૃતિથી જ શાત સ્વભાવવાળો છવ પ્રાય પાપકર્મમાં
પ્રવૃત્તિ કરતો નથી અને સુખે સમાગમ કરી શકાય એવા
ઠંડા સ્વભાવને લીધે અન્ય આકૃષ્ટા છવોને પણ સમાધિનું
કારણ થઈ શકે છે અર્થાત્ આકર્ષી પ્રકૃતિવાળા પણ શાન્ત
સ્વભાવવાળા સજ્જનોના સમાગમથી ઠંડી પ્રકૃતિના ધર્મ બંધ
છે, તેથી ઠંડી પ્રકૃતિવાળા પ્રાણી સુખે સ્વપરહિત સાધી શકે છે પરંતુ
આકર્ષી પ્રકૃતિવાળા તેમ કરવાને અસમર્થ હોવાથી ધર્મ સાધ
નાને અયોગ્ય કહ્યા છે

૪ દાન વિનય અને નિર્ભય આચારને સેવનાર માણસ
સર્વજનોને પ્રિય થઈ ગઈ છે અને તે આ લોકવિરુદ્ધ તથા
પરલોકવિરુદ્ધ કાર્યને આભાનિક રીતે જ તજનાર હોવાથી
અમ્યગ્દષ્ટિ છવોને પણ શોક્ષમાર્ગમાં બહુમાન ઉપજાવનાર
થઈ પડે છે સનાયારસેવી લોકપ્રિય પુરુષ પોતાની પવિત્ર
ચહેરીકરણીથી અન્ય જનોને પણ અનુકરણીય થઈ પડે છે
તેવી રીતે ઇચ્છા મુજબ વર્તી અતટો ચહેનાર માણસ કહી પણ
વિશેષ સ્વપરહિત સાચી શકતા નથી

૫ કૂર માણસ કિલ્લે પરિજામથી પોતાનું જ દિલ સાધવાને
અશક્ત હોય તો તે પરશુ દિલ શી રીતે સાધી શકે ? તેથી તેને
ધર્મરત્નને અયોગ્ય સમજવો સમપરિજામને ધારણ કરનાર એવો
અનુક્રેધાવાન અકૂર આરમ્ભ જ શોક્ષમાર્ગ સાધવાને અધિકારી
હોઈ શકે છે

૬ આ લોક સભા તથા પરલોક સભા દુઃખને વિગ્રહ-
રજા કરનાર પાપકર્મમા પ્રવૃત્તિ કરતો નથી અને સોડાખરજી
પણ કરતો રહે છે એવો સ્વભાવીક માણસ જ ધર્મરતને યોગ્ય
લોક શકે છે, પરંતુ જે નિર્ભયપણે-લોકાપવાદનો પત્થ ભગ
રાખ્યા વિના સ્વચ્છ હવર્તન કરે છે તે ધર્મરતને યોગ્ય ગણતો નથી

૭ અશક માણસ કોઈની વચના કરતો નથી, તેથી તે
વિશ્વાસપાત્ર અને પ્રશંસાપાત્ર બને છે વળી તે પોતાના સહ-
ભાવથી ઉગમ કરે છે તેથી તે ધર્મરતને યોગ્ય કરે ૭ કપડા
માણસ તો પરવચનાથી પોતાના કુટિલ સ્વભાવને લઈ પરને
અપ્રીતિપાત્ર બને છે તેમજ સ્વહિતથી પણ ચૂકે છે માટે તે
ધર્મને માટે અયોગ્ય છે

૮ સુદક્ષિણતાવત પોતાનું કાર્ય તણ બની શકે તેટલો
બીજાનો ઉપગાર કરતો રહે છે તેથી તેનું વચન સહુ કોઈ
માન્ય રાખે છે તેમજ સહુ કોઈ તેને અનુસરીને ચાલે છે.
આવા સ્વભાવથી સહેજે સ્વપરહિત સાધી ગ્રહાય છે તેથી તે ધર્મ
રતને યોગ્ય છે જેનામા એ શુદ્ધ નથી તે સ્વાર્થસાધક સ્વચ્છ
આપમતલબીયાના ઉપનામથી નિદામાત્ર કથ્ય છે અને તે
ધર્મરતને અયોગ્ય કરે છે

૧૦ દયા એ ધર્મનું મૂળ છે અને દયાને અનુસરીને જ સર્વ સદનુષ્ઠાન પ્રવર્તે છે એમ જિન-આગમમાં સિદ્ધાંતરૂપે કહેલું છે, તેથી જ સર્વજ્ઞભાવિત સત્ય ધર્મનું યથાર્થ આરાધન કરવાને દયાળુ હોનાની ખાસ જરૂર છે. અર્થાત્ દયાળુ જ ધર્મ રત્નને યોગ્ય છે દયાહીન કોઈ રીતે ધર્મને યોગ્ય નથી કેમકે તેવા નિર્દય પરિણામવાળાનું સર્વ અનુષ્ઠાન નિષ્ફળ થાય છે.

૧૧ મધ્યસ્થ એટલે પક્ષપાત રહિત એવો સૌમ્યદષ્ટિ પુરુષ શાન-દેષ દૂર તણને શાત ચિત્તથી ધર્મવિચારને યથાસ્થિત સામળે છે અને શુભનો સ્વીકાર તથા દોષનો ત્યાગ કરે. આટે તે વર્મને લાયક છે, પરંતુ પક્ષપાતયુક્ત બુદ્ધિવાળો માણસ અધ્યક્ષાથી વસ્તુતત્ત્વનો યથાસ્થિત વિચાર જ કરી શકતો નથી તોપણ શુભનો આદર અને દોષનો ત્યાગ તો શી રીતે જ કરી શકે? તેથી પક્ષપાત બુદ્ધિથી એકાત એ અતાણ કરી એસનાર ધર્મ રત્નને યોગ્ય નથી.

૧૨ શુભરાગી માણસ શુભવતનું બહુમાન કરે છે, નિર્ગુણીનો ઉપેક્ષા કરે છે, મરુશુભનો સંશય કરે. ■ અને અપ્રાપ્ત શુભને સારી રીતે સાચવી રાખે છે. પ્રાપ્ત થયેલા શુભને દોષિત કરતો નથી તેથી તે ધર્મને યોગ્ય છે. નિશુભ માણસ તો બીજા શુભવતને પણ પોતાની જેવા લેખે છે તેથી તે નથી તો કરતો તેમની ઉપર શાન કે નથી કરતો શુભ ઉપર શાન, પરંતુ બિલગે શુભદેવીહોઈ સર્વશુભનો પણ અનાદર કરે છે અને આત્મશુભને મલિન કરી નાખે છે. આટે તે ધર્મરત્નને આટે અયોગ્ય છે.

૧૩ વિકથા કરવાના અભ્યાસવડે કલુષિત મનવાળો માણસ વિવેકરત્નને ખોઈ નાખે છે અને ધર્મમાં તો વિવેકની ખાસ જરૂર છે તેથી ધર્માર્થી માણસે સત્યપ્રિય ચલાવો અને સચ-હિત

મરીવાતને જ કહેવાનો અથવા સામગ્રવાનો સ્વમાન રાખવો નોંધે આવા સત્યપ્રિય અને સત્યશાપક જીવથી સ્વપરતુ હિત સહેજે થાય છે તેથી તેવા શુદ્ધવાળા જ વર્મરત્નને યોગ્ય છે વિકલા કરનારથી ઉભયને હાનિ પહોંચે છે તેથી તે અયોગ્ય ॥

૧૪ જેનો પરિવાર અતુદ્ગ વર્તનારો, ધર્મશોષ અને સદાચારને મેનવાવાળો હોય એવો કાચામજિયો માણસ નિર્વિ-
નયણે વર્મસાધન કરી શકે છે પૂર્વોક્ત સ્વમાવવાળા કુટુંબથી વર્મસાધનમા કંઈ પણ અવરાય આવવાનો સંભવ રહેતો નથી, કેમકે એવું સાતુદ્ગ કુટુંબ તો ધર્મસાધનમા નોંધે તેવી સહાય દઈ શકે છે, તેથી ધર્મશોષ અને સદાચારવાળા અતુદ્ગ પરિવારવાળો પ્રાણી જેવો ધમને હીપાવવાને યોગ્ય ગણાય છે તેવો પ્રતિદ્ગ આચારવિચારવાળા પરિવારવાળો યોગ્ય ગણાતો નથી, કેમકે તેવા પરિવારથી તો ધર્મમાર્ગમા વખતોવખત વિદ્ય ગતિ થાય છે માટે શુદ્ધ અને સમર્થ પક્ષની પણ ખાસ જરૂર છે

૧૫ હીર્ષદર્શ માણસ પૂર્વોપરનો અથવા લાભાલાભનો વિચાર કરી જેતુ પરિણામ સ્વાસ્થ જ આવવાનો મતલબ હોય, જેમા લાભ પવારે અને કલેશ અદ્ય હોય અને જે ઘણા માણસોને પ્રશ-
સનીય હોય તેવા કામનો જ આરભ કરે છે તેવા હીર્ષદર્શી જનો ધર્મરત્નને યોગ્ય છે, કેમકે તે વિચારશીલ અને વિવેકવત હોવાથી સદ્ગ પ્રવૃત્તિને કરનારા હોય છે તે કંઈ પણ નગર-
વિચાર્યું, ન ણની શકે એવું, અમાધ્ય કાર્ય સહમા આર-
ભતા જ નથી જે કાર્ય સુખે સાધી શકાય એવું માલમ પડે તેનો જ તે વિવેચી આર કરે છે સહસાકારી બહુધા અપ્રાધ્ય કાર્ય કરવા મહી જાય છે અને તેમા નિષ્ફળ નીવડવાથી તે પશ્ચાત્તાપનો ભાગી થાય છે તેથી તે ધર્મરત્નને લાયક કરતો નથી

૧૬ વિશેષરૂપ પુરુષ વસ્તુઓના ગુણદોષને પદ્ધતિ રહિતપણે પિછાની શકે છે, તેથી પ્રાય તેવા માણસ જ ઉત્તમ ધર્મના અધિકારી કહ્યા છે જે અજ્ઞાનતાવડે દ્વિતાદિત, કૃત્યાકૃત્ય, ધર્માધર્મ ભદ્યાભદ્ય, ચેષાપેષ કે ગુણદોષ સળધી ગિતિકૃત અજ્ઞાત છે તે ધર્મને અયોગ્ય જ છે; કેમકે જે પોતાનું દ્વિત હોય છે તેટલું પણ સમજતા નથી તે શી રીતે સ્વદ્વિત સાધી શકશે ? અને સ્વદ્વિત સાધવાને પણ અસમર્થ હોવાથી પરદ્વિતનું તો કહેવું જ શું ? તેથી પરશુના જેવા અજ્ઞાન અને અવિવેકી જનો ધર્મને માટે અયોગ્ય છે.

૧૭ પરિપક્વ બુદ્ધિવળા અર્થાત્ સદ્વિવેકાદિક ગુણસપન્ન જોવા વૃદ્ધ પુરુષો પાપાચારમા પ્રવૃત્તિ કરતા જ નથી એમ હોવાથી તેવા વૃદ્ધને અનુસરીને ચાલનાર પણ પાપાચારથી દૂર જ રહે છે, કેમકે જીવોને સોળત પ્રમાણે અસર થાય છે. કહેવત છે કે જેવી સોળત તેવી અસર તેવા શિષ્ટ પુરુષોને અનુસાર ચાલનાર ધર્મચરણને યોગ્ય થાય છે. પરંતુ સ્વચ્છંદે ચાલનાર માણસ કોપિ ધર્મને યોગ્ય થઈ શકતો નથી, કેમકે તે સત્ત્વચારથી પ્રાયઃ વિમુખ રહે છે.

૧૮ સમ્યક્ જ્ઞાન-દર્શનાદિક સર્વ સદ્ગુણોનું મૂળ વિનય છે અને તે સદ્ગુણવડે જ ખરું સુખ મેળવી શકાય છે માટે જ જોન શાસનમા વિનયવત-વિનીતને વખાણ્યો છે સૌકિકમા પણ કહેવાય છે કે 'વનો (વિનય) વેરીને પણ વશ કરે' તો પછી શાસ્ત્રોક્ત નીતિ મુજબ વિનયનો અભ્યાસ કરવામા આવે તો તેના ફળનું તો કહેવું જ શું ? વિનયથી સર્વ ઈષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય છે તેથી ઈષ્ટ સુખના અભિલાષી જનોએ અવશ્ય વિનયનું સેવન કરવું જ જોઈએ. અવિનીત માણસ ધર્મને અધિકારી નથી કેમકે તે તેની અસહ્ય વૃત્તિથી કંઈ પણ સદ્ગુણ પેદા કરી શકતો નથી અને બીજા કોઈએ કહેયોના સાગી થાય છે.

૧૬ કૃતજ્ઞ પુરુષ ધર્મશુરને તત્ત્વબુદ્ધિથી પરોપકારી બાણી તેનું બહુમાન કરે - છે તેથી સમ્યક્ જ્ઞાન-દર્શનાદિક સદ્ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે તેથી કૃતજ્ઞ માણસ જ ધર્મરત્નને લાયક છે કૃતજ્ઞ માણસ ઉપર સામાન્ય ઉપકાર કયો હોય તો તેને પણ તે બૂલતો નથી તો પછી અસાધારણ ઉપકાર કરનાર ઉપનામને તો તે બૂલે જ કેમ? કૃતજ્ઞ માણસ ઉપકારીએ કરેલા ઉપકારને વિચરી જઈ તેનો ઊલટો અપવાદ બોલવા તત્પર થઈ જાય છે હવે પાંચને ઉછરેલા સાપની જેમ કૃતજ્ઞ મનુષ્ય નુકસાન કરે કે મારે તે ધર્મને યોગ્ય નથી

૨૦ ધન્ય, કૃતપુન્ય એવો પરહિતકારી પુરુષ ધર્મનું ખરું રહસ્ય સારી રીતે સમજી, ગ્રાસ કરીને નિરુદ્ધ ચિત્તવાળો થઈ પોતાના પૂર્ણ પુરુષાર્થ યોગે અન્ય જનોને પણ સન્માર્ગમાં ભેડી દે છે અર્થાત્ ધર્મનું ખરું રહસ્ય બાણુનાર અને નિરુદ્ધ હપણે પોતાનું છતું બીરું ફોરવનાર એવા પરહિતકારી પુરુષોની જ ઘણિધારી છે તેવા ધન્ય પુરુષો સ્વપરતું હિત વિશેષે સાધી શકે છે તેવા વાગ્યશાળી સંયોગ ધર્મને સારી રીતે દીપાવી શકે છે તેથી તે ધર્મરત્નને અધિક લાયક છે કેવળ સ્વાર્થવૃત્તિવાળાથી તેવો સ્વપર ઉપકાર સંભવતો નથી તેથી નિસ્વાર્થવૃત્તિ રાખવાની ખાસ જરૂર છે નિસ્વાર્થી જનો પરોપકારને પોતાના શુદ્ધ સ્વાર્થથી વિજિત સમજતા નથી, અર્થાત્ પરોપકારને પોતાનું ખાસ કર્તવ્ય સમજીને કૌશલી ગ્રેરણા વિના સ્વાભાવિક રીતે જ એ શુભને સેવે છે

૨૧ લઘુલક્ષ પુરુષ સદ્ગુણ ધર્મકાર્યને મુખે સમજી શકે છે અને તે દક્ષ, ચચળ તથા મુખે ફેળવી શકાય એવો હોવાથી ચોરા વખતમાં જ સર્વ ઉત્તમ કળામા પારગામી થઈ શકે છે આવો કાર્યદક્ષ પુરુષ ધર્મરત્નને લાયક હોઈ શકે છે, પરંતુ

અકુશળ, અશિક્ષિત અને મદદ પરિભ્રામી તેમજ અતિ પરિ-
જ્ઞામી જનો ધર્મને લાયક થઈ શકતા નથી, કેમકે તેમની નજર
માપેક્ષાપણે સર્વત્ર ફરી વળતી નથી તેથી તેઓ મત્ત ધર્મથી
ખહાર રહ્યા ઠરે છે અર્થાત્ ધર્મના ખરા રહસ્યને પામી
શકતા જ નથી માટે ધર્માર્થીજનોએ કાર્યદક્ષ અને કર્તવ્ય
પરાયણ થવાનો પણ પૂરેપૂરી જરૂર છે

આ પ્રમાણે એ એકવીશ ગુણોનું કઈકે મહેતુક વર્ણન ' ધર્મ-
રત્ન પ્રકરણ ' ગ્રંથને અનુસાર કરવામા આવ્યું છે એ ઉપર
વર્ણવેલા ગુણો જેમણે સંપ્રાપ્ત કર્યા છે તે લાભ્યશાળી લાભ્યજનો
ધર્મરત્નને લાયક થાય છે, એ એકવીશ ગુણ જેમને સંપૂર્ણપણે
પ્રાપ્ત થાય છે તે ઉત્કૃષ્ટ રીતે લાયક છે, અતુલ જાગે ન્યૂન
ગુણવાળા લાભ્ય મધ્યમ રીત્યા લાયક છે અને અર્ધા લાગની
ન્યૂન ગુણવાળા લાભ્ય જલ્પ જાગે લાયક છે તેથી પશુ યૂન
ગુણવાળા હોય તે તો ફરિદ્દી જેવા અચોગ્ય મુમજવાના છે,
જોમ સમજીને સર્વશાપિત શુદ્ધ ધર્મના અભિલાષી જનોએ
જેમ બને તેમ ઉક્ત ગુણોમાં વિશેષ આદર કરવો યોગ્ય છે,
કારણ કે પવિત્ર ચિત્ત પણ શુદ્ધ ભૂમિમા જ ચોલે છે અને
ભૂમિશુદ્ધિ ઉક્ત ગુણોવડે જ થાય છે

શુભાનુરાગ કુલક

(સરલ સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા)

દ્વિગુણોની ચાહના રાખનારા બાઈ
બહેનોને ખામ દિયોગી

સકળ કલ્યાણના સ્થાનરૂપ શ્રી તીર્થેકર પ્રભુના ચરણકમળને
નમસ્કાર કરીને સૌભા યદુક્ષીને દિપત કરનાર પરગુણ સંચક
કેવાલુ સ્વરૂપ જણાવુ છુ તે વમે લક્ષ દગ્ને સાલજો ૧

જે પુરુષના હૃદયમા ઉત્તમ શુભાનુરાગ નિવાસ કરી રહે તે
તેને તીર્થેકર પદ પર્યાંત નકલિએ કુર્લેલ નથી પણ સુતાગ તે ૨.

જેમના- હૃદયમા સદાય સદગુણ પ્રત્યે સ્વાભાવિક પ્રેમ
બગેલો છે તેઓ ધન્ય-દૃતપુન્ય બાણવા તેમને સદાય અમારા
પ્રણામ હો ૩

પણ શણવાથી, તપ કરવાથી કે જ્ઞાન દેવાથી શું પ્રયોજન
છે? ફક્ત સવળા સુખના સ્થાનરૂપ એકે શુભાનુરાગને જ ૪
આદર કે જેથી બધા શુભો તને પ્રાપ્ત થઈ શકશે ૪

કદાચ તુ ઘણો તપ કરીશ ઘણા શાસ લખીશ અને નિર્વિધ
કષ્ટ સહીશ પરંતુ જે શુભાનુરાગ ભારીશ નહિ-ખીનના સદગુણ
જોઈ રાજી થઈશ નહિ, તો તારી સધળી કરણી ફેડક સમજશે ૫.

ખીનના શુભનો ઉત્કર્ષ-સામળીને જે છું અહેબાઈ કરીશ
તો જરૂર છું સ સારમા સર્વ ક્ષણે પરાભવ પામીશ

કરી, પરંતુ (બની શકે તો તેમને સુધારવા માટે) મનમા તેમના પર કષ્ટણ લાવવી સુક્ષ્મ છે નિંદા મર્વયા વર્જ્ય છે, કેમકે તેથી તેને કે પોતાને કશે ક્ષાયદો થતો નથી પરંતુ કષ્ટણુદિથી તો સ્વપરને ક્ષાયદો થવો સંભવે છે, માટે શાસ્ત્રકાર તેનું જ સેવન કરવા કહે છે ૧૪

જેના પ્રત્યેક અવયવમા આકરુ ચોવન પ્રગટ્યુ હોય, જેમનું શરીર ઘણું જ સુગંધી હોય અને જેમનું રૂપ સર્વોત્તમ હોય એવી સ્ત્રીઓના મધ્યમા રહ્યો છતો જન્મથી આરભી અખડ પ્રદ્યુત્યને ધારણ કરનાર જે મન, વચન અને કાયાવડે નિર્મળ શિરણ પાળે છે તે પુરુષ સર્વોત્તમ જાણવો અને તે સર્વ કોઈને શિરસાવધ-પ્રણામ કરવા યોગ્ય ૧૫-૧૬

વળી જે સ્ત્રીના જ પ્રકારની સ્ત્રીઓના મધ્યમા રહ્યા છતો કોઈ વખત ક્ષણભર રાગથી રંગાયો હોય, પરંતુ તરતજ બીજી ક્ષણે તે લાગેલા પાપની સર્વ પ્રકાર નિંદા-ગદ્યા કરે અને ફરી આખા ભવમા કોઈ વખત તેના મનમા તેવો રાગ પ્રગટે નહિ તે મહાસત્તવવત પુરુષ ઉત્તમોત્તમ છે એમ જાણવું ૧૭-૧૮

જે ક્ષણભર સ્ત્રીનું (સુદર) રૂપ જોવે અથવા મનથી તેનું ચિતન કરે પરંતુ સ્ત્રીઓએ વિષયલોગ જાળી પ્રાર્થના કયો છતાં તેનું અઠાર્ય (સ્ત્રીસેવન) કરે નહિ, તે સાધુ કે સ્વદારા સત્તાથી આવક અદ્યમ સારી ઉત્તમ પુરુષ જાણવો ૧૯

જે સાધુ કે શ્રાવક ભવલીરુ હોઈ સ્વમત રક્ષા કરે તે ઉત્તમ છે ખરી કસોટીમા પણ જે મતભગ થવા ન દે તેની જાણીદારી છે ૨૦

જે પુરુષ મર્મ, અર્થ અને કામરૂપ પુરુષાર્થને અ-યોન્ય બાધા રહિત સેવે, એટલે મર્મને હાનિ ન પહોંચે તેમ અર્થ

ઉપાજ્ઞેન કરે અને અર્થ ઉપાજ્ઞેન કરવામા ખલેલ ન પડોયે તેમ વિષયસેવન કરે તે મધ્યમ પુરુષ જાણવો ૨૧

આ ઉપર જાણાવેલા પુરુષોના ગુણોનું અહીં બહુમાનપૂર્વક જો તુ કરીશ તો તુ શીઘ્ર શિવસુખ પામીશ એમ ચોક્કસ સમજજો કેમકે સદ્ગુણી થવાનો એ સરળ માર્ગ છે ૨૨

આજઠાલ સયમમાર્ગમા શિયિવતા ધારણ કરનારા અને સયમક્રિયાની ઉપેક્ષા કરનારા પાસઠ્યાદિક સાધુ-યતિ જનોની મહાસમક્ષ નિંદા કરવી નહિ તેમજ પ્રથમ સા પક્ષ કરવી નહિ નિંદાથી તેઓ સુધરી શકશે નહિ તેમજ પ્રથમ સા કરવાથી તેમના પાપને પુષ્ટિ આપવા જેવું થશે ૨૩

હીનાચારી સાધુ-યતિ ઉપર કરુણા આણીને જો તેને ક્યે તો હિતબુદ્ધિથી સત્ય માર્ગ કહેવો તેમ છતાં જો તે દોષ કરે તો તના દોષ-દુર્ગુણ (સજા સમક્ષ) પ્રકાશવા નહિ ૨૪

અત્યારે દુષમ કાળમા જેનો થોડા પણ ધર્મ ગુણદષ્ટિમા આવે તેવું ધર્મબુદ્ધિથી સત્ય થ બહુમાન કરવું સુજા છે એમાં સ્વપરને અનેક લાભ થવા સંભવ છે ૨૫

પરમચ્છમા કે સ્વગચ્છમા જે સવિત્ર (તીવ્ર વૈરાગ્યવત વાવ પીર બહુશ્રુત ગીતાર્થ) મુનિજનો હોય તેમનો શ્રદ્ધાતુરાગ કરવા મત્સરભાવથી તુ ચૂકીશ નહિ, મમભાવી મહાપુરુષોનો સમાગમ સદાય દુર્લભ છે તે ગમે ત્યાં હોય તો પણ તેમનું તો ઠ-યાજ સુખે થઈ શકે છે તેમના દુર્લભ સમાગમનો લાભ મને તો તેની કઠાર્થ ઉપેક્ષા કરવી નહિ, કેમકે તેવા સમજારી મહાત્માઓથી આપણને ઉત્તમ રૂળ મળી શકે છે ૨૬

શુષ્કરત્નોથી અલદૃત પુરુષોનું બહુમાન જે શુદ્ધ-નિષ્કપટ મનથી કરે છે તે અથ જન્મમા તેવા ગુણોને જરૂર સુખે સુખે

મેઘની શકે છે સદ્ગુણોનું અનુમોદન કરવું યા તેમનું બહુમાન
હવું એ આપણે સદ્ગુણી થવાનું અમોઘ બીજ છે ૨૭

આવી રીતે ગુણાનુરાગ (સદ્ગુણી પ્રત્યે અકૃત્રિમ પ્રેમવા-
નિય) પોતાની હૃદયભૂમિમા જે ધારણ કરે છે તે મહાનુભાવ
સ્વર્ગ દેવોને નમન કરવા યોગ્ય પરમ શાન્ત પદને પામે છે,
એમ પરમ સવેગી અને પવિત્ર ગુણાનુરાગી શ્રી સોમસુ દરસૂરિ
મહારાજ ભવ્ય જનોને એકાત હિતબુદ્ધિથી અમૃતવચનોવડે
બોધ કરે છે

ઇતિશમ્

સંજન પુરુષનું લક્ષણ

મન, વચન અને કાયામા પુન્યરૂપ અમૃતથી ભેળા ભરેલા છે,
ઉપકારની શ્રેણીઓવડે ત્રિભુવનને પ્રસન્ન કરે છે અને પરના પર
માણુ જેટલા સ્વરૂપ ગુણને પણ પવિત્ર જેવડા લેખી પોતાના
હૃદયમા પ્રમુદિત થાય છે (પરના દ્રવણ કોપિ સ્વમુખે ઉચ્ચ-
રતા નથી તેમજ પોતાના ગુણની પ્રશંસા પણ કરતા નથી)
એવા કોઇ નિરલ સંજનો જ જગતમા વર્તે છે

ઇતિશમ્

માર્ગાનુસારીપણના ૩૫ બોલ

૧ ન્યાયસ પત્ર વિભવ—ન્યાયથી ધન મેળવવું સ્વામિ દ્રોહ મિત્રદ્રોહ વિશ્વાસીને કમવું, ચોરી કરવી, થાપણ બોળવની વિગેરે નિ.વા યોગ્ય કામનો ત્યાગ કરીને ધન ઉપાર્જન કરવું તે

૨ શિષ્ટાચાર પ્રશંસા—હિતમ પુરુષોના આચરણનાં બખાણ કરવાં

૩ સરખા કુળાચારવાળા પણ અન્ય ગોત્રી માથે વિવાહ કરવો

૪ પાપના કામથી ડરવું

૫ પ્રમિદ્દ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું

૬ કોઈનો અવર્ણવાદ બોલવો નહિ

૭ જે ઘરમા પેસના નિકળવાના અનેક રસ્તા ન હોય તથા જે ઘર અતિ ગુપ્ત અને અતિ પ્રગટ ન હોય અને પાડોશી મારા હોય તેવા ઘરમા રહેવું

૮ મારા આચરણવાળા પુરુષોની સોબત કરવી,

૯ માતા તથા પિતાની સેવાભક્તિ કરવી—તેમનો સર્વ રીતે વિનય સાચવવો અને તેમને પ્રસન્ન રાખવા

૧૦ ઉપદ્રવવાળા સ્થાનકનો ત્યાગ કરવો લડાઈ દુકાળ વિગેરે અઠયણવાળા ઠેકાણાં છોડવાં

૧૧ નિર્દિત કામમા ન પ્રવર્તવું—નિદ્રા યોગ્ય
મ ન કરવા

૧૨ આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરવું.

૧૩ ધનને અનુસરતો વેષ રાખવો પેદાશ પ્રમાણે
શાક રાખવો.

૧૪ આઠ પ્રકારના યુક્તિના ગુણને સેવવા તે આઠ ગુણ
ના પ્રમાણે—૧ શાસ્ત્ર સામળવાની ઇચ્છા ૨ શાસ્ત્ર સામળવું
તેનો અર્થ સમજવો ૪ તે યાદ રાખવો ૫ ઉદ્ધ=નેમાં તક
વે તે સામાન્ય જ્ઞાન ૬ અપોહ=વિશેષ જ્ઞાન ૭ બિહાપોહથી
રિદ્ધ દૂર કરવો ૮ જ્ઞાન=આ વસ્તુ આમ જ છે એવો નિશ્ચય કરવો

૧૫ નિત્ય ધર્મને આમળવો જેથી યુક્તિ નિર્મળ થાય
૧૬ પહેલા જન્મેલું ભોજન પચી જાય ત્યારપછી
મીણુ નવું ભોજન કરવું

૧૭ જ્યારે ખરી ભૂખ લાગે ત્યારે ખાવું, પણ એક
સાર આધા પછી તરત જ મીઠાઈ વિગેરે આવેલું ભેધ
કાલચથી ખાવું નહિ, કારણ કે એથી અપચો થાય છે

૧૮ ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણ વર્ગને વિવેક-
પૂર્વક સાધવા

૧૯ અતિથિ તથા ગરીબને અન્નપાનાદિ આપવું

૨૦ નિરતર અભિનિવેશરહિત રહેવું કામને પરામર્શ
કરવાના પરિણામ કરી અનીનિયી કામ કામનો આરંભ કરવો નહિ

૨૧ ગુણી પુરુષોનો આદર કરવો—તેમનું બહુમાન કરવું

૨૨ રાજાગ્રજાઓ નિરોધ કરેલા દેશકાળનો ત્યાગ
કરવો

૨૩ પોતાની ગતિને અનુમરીને કામનો આરભ કરવો

૨૪ પોપણ કરવા યોગ્ય માતાપિતા, સ્ત્રી, પુત્રાદિ-
કનુ ભરણપોપણ કરવું

૨૫ મતને વિષે રહેલા તથા જાને કંઈ મોટા એવા
પુરુષોને એવવા

૨૬ દીર્ઘદર્શી—જે કાંઈ કામ કરવું તેમાં લાભી દષ્ટિ
ફાવે તેના શુભાશુભ ફળની તપાસ કરીને કરવું

૨૭ વિરોધજ્ઞ—દરેક વસ્તુનો તક્ષણે સમજી પોતાના
આત્માના શુભ-દોષનો તપાસ રાખવો

૨૮ કૃતજ્ઞ (કયાં કામનો લાભ)—કરેલ ઉપકારને ન
ભૂલવો—સમજવો

૨૯ લોકપ્રિય—વિનયદિ શુભે કરી લોકપ્રિય થવું

૩૦ લાજલાળુ (લાજવાળો)—લાજ મર્યાદામાં રહેવું

૩૧ દયાળુ—દયાલાલ રાખવો

૩૨ મુદર આકૃતિવાન—કૂર આકૃતિનો ત્યાગ કરી શરી
રનો મુદર આકાર રાખવો

૩૩ પરોપકારી—પરને ઉપકારી થવું

૩૪ અતરગારિજિત્—કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, મદ
તથા હર્ષ એ છ અતરંગ વેરીને છૂટવા

૩૫ વશીકૃતેદ્રિય ગ્રામ—ઇદ્રિયોના કમ્બૂહને વશ કરવો
—સર્વે ઇદ્રિયોને વશ કરવાનો અભ્યાસ કરવો તેને વશ ન થવું

દમદન મેઝઝે કાલ્ય પુત્રા ચિલાપુતે ય ।

ધમદદ દલા તેહલી સામાય અરુદાદરણા ॥

અર્થ—૧ દમદન રાજા, ૨ મેઝઝે મુનિ, ૩ કાલ્યાણ, ૪ ચિલાપુત્ર ૫ લોકિકાચાર પંડિતો, ૬ ધમદદ અલ્પગાર, ૭ ધવાચી કુમાર અને ૮ તેતલીપુત્ર એમ સામાયિક ઉપર આઠ ઉદાહરણ છે.

૧ સમસાવ-આમાયિક ઉપર દષ્ટાત

હસ્તિશીર્ષ નામના નગરમા દમદન રાજા રાજ્ય કરે છે. ત્યાં એકઠા હસ્તિનાપુરના સ્વામી પાંડવ-કૌરવની સાથે સીમાડાના રાજાની મોટી વઢનાડ થઈ આ વખતે દમદન રાજા ૪૨સાથ રાજાની સેવા કરવા ગયો હતો તેથી તેની ગેરહાજરીના લાભ લઈ પાંડવ-કૌરવે દમદન રાજાનો હથ ઉઘાડ્યો. આ વાત સાંભળી દમદન રાજા મોટું લશ્કર લઈ હસ્તિનાપુર લડવા આવ્યો. મોટો સમામ થતા દૈવવચાત્ પાંડવ-કૌરવ હારીને નાશી ગયા અને દમદન રાજા છૂત કરી પોતાના હથમા આ યોદ્ધા વખતે રાજા ગોખમા બેઠો હતો ત્યારે પચવર્ણી વાદળાતુ સ્વરૂપ નિચારતા મનમા વૈરાગ્ય થયો કે આ સસાર પણ પવન વાતો હોય તે સમયના વાદળ સમાન ક્ષણિક-અસાર છે એથી તુરત પ્રત્યેકબુધની પેઠે દીક્ષા લાધી. પછી તે એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા કરતા એક દિવસે હસ્તિનાપુર નગરની બહાર આવી કાચોત્સર્ગ ધ્યાને બિમારફા એટલામા રાજવાડીમા જતાં રસ્તામા પાંડવોએ દમદન મુનિરાજને ઠાઠિસગમ બિમા દીક્ષા તે વખતે લોકોના મુખથી 'એ દમદન રાજા છે' એમ બોલીને પાંડવોએ ઘોડા ઉપરથી

૧ ગાયમા પુત્રા સખે ચાર પ્રકારના પુસ્તક-મથરાળા પડિતો હવા છે અથર્વા તેનું દષ્ટાત યોથાને બદલે પાંચમુ લખ્યું છે આમજ દષ્ટાત પણ પાંચમુ છે

દરે દરે, શુભભાવે ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ મુનિશ્રીને વહન કયું ,
 અને ત્યારપછી તે મુનિનું રાજ્યાવસ્થા વખતનું ગળ અને અત્યા-
 મ અશિરમગ જોઈને તેમની સ્તુતિ કરી તેઓ રાજવાડીમા-
 થી પાછાથી કારવો આવ્યા, તે વખતે તેમાંના મીટા
 ફોરને તે મુનિને તિરસ્કારપૂર્વક માઠા વચન ઉચ્ચારીને તેમના
 કાનુ એક બીજો (કળ) દેઠયું રાજાનું જોઈને સાથે બીજા
 નિક અને લોકોએ પણ મુનિની સામે લાકડાં તથા પથરા ફેંકીને
 મુનિની આરે તરફ એક જોટલા જેવું કરી દીધું મુનિનું
 ધીર દંકાઈ ગયું પાડવો રાજવાડીમાથી પાછા ફરતા જુએ
 છે તો મુનિ દંકાઈ જવાથી રખાયા નહિ જોટલો લોકોને
 પૂછવા લાગ્યા કે ' - અહિંથી મુનિ કયા ગયા ? ' લોકોએ
 કીરવોની દુશ્વેષ્ટા કહી સલાખાવી ત્યારે પાડવોએ તુરત સેવ-
 કેને કહી લાકડાં, પથરા વગેરે કંદારી નખાવી મુનિરાજને
 બહાર કાઢી નમસ્કાર કર્યો અને પછી ચોતાને સ્થાનકે ગયા.
 મુનિરાજને પાડવો તરફથી માન મળ્યું અને કીરવો તરફથી
 ભયમાન મળ્યું તો પણ ઉક્ત મુનિશ્રીએ બને ઉપર સમપરિ-
 શામ રાખ્યો

૨ મમચિક-સામાચિક-દયાલાવ ઉપર દર્શાવ

ગ્રાવસ્તિ નગરીમા યશદત્ત નામે બ્રાહ્મણ વસતો હતો તેણે
 વૈરાગ્યથી દીક્ષા લીધી, પણ દીક્ષા પાળતા સતા કુળના મદનો
 ભાગ કરી શક્યો નહિ તે મરણ પામી દેવતા થયો અને
 ત્યાંથી ચ્યવી રાત્રગૃહી નગરીમા કુળમદના યોગથી ચાંડાળના
 કુળમાં આવીને ઉપજ્યો જ્યારે તે ચાંડાલણીયકી જન્મ્યો ત્યારે
 તે જ નગરીમાં ધનદત્ત શેઠની ઓને છોકરા આવવા તે મરેલા
 અવગરતા તેથી ચોતાને સતાન નહોવાથી શુભપણે ચાંડાલણીએ
 આવી, દ્રવ્ય લઈ ચોતાનો પુત્ર શેઠને આપ્યો શેઠે લીધો
 પછી તે છોકરો અનુક્રમે શેઠને ઘેર મોટો થયો અને નામ

મેતાઈ પાંડયુ જીવાન થતા વણિકની આઠ કન્યા અં
 ઐષિક રાજાની પણ એક કન્યા પરણ્યો જાર વરસ સુરી દેવ
 જેવા મુખ લોગવો દેવતાના વચનથી પ્રતિજ્ઞા પામી
 મહાવીરસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી પછી ઘણા દેશમાં વિહર
 કરતા એકદા રાજગૃહ નગરમાં સોનીને ઘેર આહાર લેવા આવ્યું
 સોનીએ ઐષિક રાજાને માટે દેવપૂજા સાર એક સો આઠ સોનાના ધ
 ઘડીને મૂક્યા હતા, તેને સોની આહાર લેવા ઘરમાં ગયો તેટલામાં
 કોચ પક્ષી આવી દાણાનો પ્રાતિધી ખાઈને જોત ઉપર જઈને બેઠો
 પેટમાં ભાર થવાથી ઊડી શક્યો નહિ સોની સાધુને મોટે શુદ્ધ આહાર
 લઈ ઘરથી બહાર આવ્યો અને જીવે છે તો ત્યાં સોનાનો એ
 પણ થવ દીધો નહિ ત્યારે તેણે સાધુને ચાર બાજી
 પૂછ્યું 'અહીં જવ પડ્યા હતા તે કાણ લઈ ગયું ?' ત્યારે
 સાધુએ વિચારું કે 'કોચ પક્ષીએ ખાધા છે' એવું જોઈ
 એને કહીશ તો એ મારા વચનથી તે પક્ષીને મારી નાખશે
 તેથી પોતે મૌન રહ્યા સોનીને કોચ ચાલ્યો અને લીલી વાવરથી
 ઝુનિનું માથું વીંટી તેમને તરફે ઊભા રાખ્યા આની વેદનાથી
 ઝુનિની આખો નીકળી પડી તેથી ઘણી જ વેદના યજ્ઞ પણ
 મનમાં લેશમાત્ર દેવભાવ આવ્યો નહિ શુકલધ્યાને ચક્રતા
 અત્યંત કેવળી ઘર્ષ મોક્ષે ગયા આ રીતે પ્રાણાત કષ્ટ પડે તો
 પણ યુનિ મનમાં છુપાવ્યા જ કારે પણ શરીરની કષ્ટ પણ દરકાર
 ન કરે-એ સમયિક સામાયિક

યુનિ કાગધર્મ પામ્યા પછી એક કઠિયારે લાકડાનો
 મારો ત્યાં પછાડ્યો તેમાંથી એક ચીર ઊડીને તીરની
 જેમ પેલા પક્ષીને વાળી તેથી તેણે જવ વમી નાખ્યા ત નેહ
 સોનીને રાજક્ય લાગ્યો એટલે તે યુનિવેષ લઈ ચાલી નીકળ્યો

મેતાર્ય પાંડયુ જીવાન થતા વણિકની આઠ કન્યા આ
 ઐષ્ટિક રાજાની પણ એક કન્યા પરણ્યો. બાર વરસ સુધી દેવન
 જેવા સુખ લોગથી, દેવતાના વચનથી પ્રતિબોધ પામી જ
 મહાવીરસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી પછી ઘણા દેશમાં વિદ્યા
 કરતા એકદા રાજગૃહ નગરમાં સોનીને ઘેર આહાર લેવા આવ્યા
 સોનીએ ઐષ્ટિક રાજાને માટે દેવપૂજા સારૂ એક સો આઠ સોનાના
 ઘડીને મૂક્યા હતા, તેને સોની આહાર લેવા ઘરમાં ગયો તેટલામાં
 કીચ પક્ષી આવી ઘણાની પ્રાતિથી ખાધને થીંત ઉપર જઈને બેઠો
 પેટમાં ભાર થવાથી ઊડી શક્યો નહિ સોની સાધુને માટે શુદ્ધ આહાર
 લઈ ઘરથી બહાર આવ્યો અને જીવે છે તો ત્યાં સોનાનો એ
 પણ થવ હોઈ નહિ ત્યારે તેણે સાધુને ચાર અણ
 પૂછ્યું 'અહીં જવ પડ્યા હતા તે કોણ લઈ ગયું ?' ત્યારે
 સાધુએ વિચાર્યું કે 'કીચ પક્ષીએ ખાધા છે' એવું બે હું
 એને કહીશ તો એ મારા વચનથી તે પક્ષીને મારી નાખશે
 તેથી ચેતે મૌન રહ્યા સોનીને ક્રોધ ચડ્યો અને લીલી વાંદરથી
 મુનિનું માથું વીંટી તમને તડકે ડિસા રાખ્યા આની વેદનથી
 મુનિની આંખો નીકળી પડી તેથી ઘણી જ વેદના થઈ, પણ
 મનમાં લેશમાત્ર દેવભાવ આવ્યો નહિ શુદ્ધલાભને ચકતા
 અત્યંત દેવળી થઈ મોક્ષે ગયા આ રીતે પ્રાણાત કંઈ પડે તો
 પણ મુનિ મનમાં જીવદયા જ ધારે પણ શરીરની કંઈ પણ દરકાર
 ન કરે-એ સમયિક સામાયિક
 મુનિ ઠાળધર્મ પામ્યા પછી એક કઠિયારે લાકડાને
 મારો ત્યાં પછાડ્યો તેમાંથી એક ચીર ઊડીને તીરની
 જેમ પેલા પક્ષીને વાગી તેથી તેણે જવ વગી નાખ્યા તે બેઠો
 સોનીને રાજજીવ લાગ્યો એટલે તે મુનિવેળ લઈ ચાલી નીકળ્યો

મુસમા કન્યાનુ તથા ધનનું હરણ કરી બહાર નીકળ્યો. શેઠને
 ખબર પડતા પોતે ચાર પુત્રને લઈને તેની પાછળ દોડ્યો, અને
 ન્યારનો ઠાટવાલ પણ દોડતો દોડતો પાછળ ગયો. આગળ
 ચાલતા માર્ગ કાપતા શેઠ નજીક પહોંચ્યા કે ચોરે ડરથી
 મુસમા કન્યાનુ માથુ તલચારથી કાપી નાખીને તેના ધડને
 ત્યાં નાખી દીધું. શેઠ ચિલાતીપુત્રનું આવું બચકર કામ
 જોઈને પાછો ફર્યો. હવે ચિલાતીપુત્ર એક હાથમા માથુ
 અને બીજા હાથમાં લોહીથી ખરડાયેલ તલવાર લઈને બચકર
 રૂપે પર્વત ઉપર ચઢી ગયો. ત્યાં માર્ગમા કોઈ મુનિરાજને
 કાચોત્સર્ગ ધ્યાનમાં ઊભા જોઈને ચિલાતીપુત્ર બોલ્યો- 'અરે
 મુઠા! તું અને ધર્મ કહે નહિ તો હું આ ખર્જથી તારું પણ
 માથુ કાપી નાખીશ.' આ સાંભળી મુનિરાજ પણ તેનું તેનું
 સ્વરૂપ જોઈ 'હવસમ વિગ્નેઃ સવર' એ પદ કહી આકાશમા ઊડી ગયા.
 ચિલાતીપુત્ર તે ત્રણ શબ્દનો અર્થ વિચારવા લાગ્યો. (૧) ઉપશમ એટલે
 ઉદય પામેલા ક્રોધનું ઉપશમન (૨) વિવેક એટલે કૃત્ય અને
 અકૃત્યનું વિવેચન-લેઈ, અને (૩) સવર એટલે ડોકે પ્રકારે કર્મના
 આસવનું નિવારણ કરવું આ પ્રમાણે એ ત્રણ પદનો અર્થ
 વિચારતા તેમનો એક પણ ગુણ તેણે પોતાના આત્મામાં
 જોયો નહિ એટલે કન્યાનું મસ્તક તથા ખર્જને વેગળા મૂકી, મમ
 પરિણામ આદરીને ઊડી ગયેલા મુનિરાજના ન્યા પગલા હતા.
 ત્ય પોતાના પગ મૂકીને કાઉસગ્ગ ધ્યાને ઊભો રહ્યો. ત્યાં લોહીના
 ગંધથી કીડીઓ તથા ઘીમેલો આવી તેને કરડવા લાગી અને
 સર્વ શરીર ચાલણી ગાફક કરી નાખ્યું તો પણ સમતા પરિણામ
 ચાલુ જ રાખ્યા શુભ ધ્યાન ધ્યાવતા ત્રીજે દિવસે કામ કરીને
 તે દેનલોકે ગયો. આવી રીતે ના ઘણું તરવ જાણવું
 તદ્દપ સમાસ-સામાયિક ૭

પેટના શુળથી પીડાતા થકા રાજમાર્ગમાં જ લઘુનીતિ વડીનીતિ કરી ઉપર ફૂલ દાકી દીધાં આ રાજમાર્ગે દત્ત પુરોહિતે આવવા માંડ્યું, જોવામાં દત્તના ઘોડાનો પગ તે માળીની વિદ્યા ઉપર પડ્યો, તેથી વિદ્યા ઉછળીને દત્તના મુખમા પડી તે વિદ્યાના સ્વાદથી આચાર્યના વચન ઉપર ચમત્કાર પામતો 'આજે સાતમો દિવસ જ છે કે શું ?' જોવું સમજીને પોતે ઘોડો પાછો અત-પુર તરફ વાળ્યો જોટલામા તેના અત્યંત દુરાચારથી જે પામેલા જોવા જે પ્રથમના મહેતા મુત્સદ્દી હતા તેમજે જહ કુલ રાજાને બધીખાનામાથી બહાર કાઢીને રાજગાદી ઉપર બેસાડ્યો અને દત્ત પુરોહિતને છળથી બાધી લઈ કુલ રાજાને સોંપી દીધો. રાજાએ તેને કુબીમા ઘાની તેની નીચે અગ્નિ સળગાવી, પછી કુતરાને મોકલી તેની કંઠધર્ના કરાવી આની રીતે દત્ત મરણ પામીને નરકે ગયો. કુલ રાજાએ આચાર્યને ઘણું સન્માન દીધું અને નગરમાં લોકો પ્રશંસા કરવા લાગ્યા આ રીતે સત્ય વચન ઉપર કાલિકાચાર્યનું દષ્ટાંત

૪ સમામ-સામાયિક ઉપર ચિલાતીપુત્રનું દષ્ટાંત
રાજગૃહી નગરીમા ધનદત્ત નામે બ્યવહારી (વાણીજો) વસતો હતો તેને ચાર પુત્ર અને પાંચમો સુસમા નામની પુત્રી હતી તેને ઘેર ચિલાતીપુત્ર નામે દાસ (નોકર) હતો તે નિત્ય સુસમા પુત્રીને રમાડતો એમ કરતા એક દિવસ સુસમા કન્યાની સાથે તે દાસને દુશચાર કરતો દેખીને રોકે તેને ઘરની બહાર કાઢી મૂક્યો ચિલાતીપુત્ર જઈને એક ચોરની પછીને વિચે રહ્યો ત્યાં તે પાંચ સો ચોરનો સ્વામી થયો એક દિવસ ઘણા ચોરોને સાથે લઈને ચિલાતીપુત્ર રાજગૃહી નગરીમા આવી ધનદત્ત રોકના ઘરમાં ચોરી કરવા પેઠો અને

સુમત્રા ક યાતુ તથા ધનતુ હરણ કરી બહાર નીકળ્યો. શેઠને
 ખબર પડતા પોતે ચાર પુત્રને લઈને તેની પાછળ દોડ્યો, અને
 નગરનો દોડવાલ પણ દોડતો દોડતો પાછળ ગયો. આગળ
 ચાલતા માર્ગ કાપતા શેઠ નજીક પહોંચ્યા કે ચોરે ડરથી
 સુમત્રા ક યાતુ માથુ તલનારથી કાપી નાખીને તેના ધડને
 ત્યાં નાખી દીધુ. શેઠ ચિલાતીપુત્રનું આવુ બચકર ઠામ
 બેઠને પાઠો કર્યો અને ચિલાતીપુત્ર એક હાથમા માથુ
 અને બીજા હાથમા લોહીથી ખરડાયેલ તલવાર લઈને બચકર
 રૂપે પર્વત ઉપર ચઢી ગયો. ત્યાં માર્ગમા કેઈ મુનિરાજને
 કાચોત્સર્ગ ધ્યાનમાં ઊભા બેઠને ચિલાતીપુત્ર જાત્યો- અરે
 મુઠાં તુ મને ધર્મ કહે નહિ તો હું આ ખર્જથી તારુ પણ
 માથુ કાપી નાખીશ ' આ સાંભળી મુનિરાજ પણ તેનું તેનું
 સ્વરૂપ જોઈ 'ઉવસમત્રિમેય સમર' એ પદ કહી આકાશમા ઊડી ગયા.
 ચિલાતીપુત્ર તે ત્રણ શબ્દનો અર્થ વિચારવા લાગ્યો. (૧) ઉપશમ એટલે
 ઉદય પામેલા કોષનું ઉપશમન (૨) વિવેક એટલે કૃત્ય અને
 અકૃત્યનું વિવેચન-લેક, અને (૩) સવર એટલે રૂઢે પ્રકારે કર્મના
 આસવનું નિવારણ કરવું આ પ્રમાણે એ ત્રણ પદનો અર્થ
 વિચારતા તેમના એક પણ ગુણ તેણે પોતાના આત્મામાં
 જોયો નહિ એટલે કન્યાનું મસ્તક તથા ખર્જને વેગળા મૂકી, સમ
 પરિણામ આદરીને ઊડી ગયેલા મુનિરાજના ન્યા પગલા હતા.
 ત્ય પોતાના પગ મૂકીને કાઉસગ ધ્યાને ઊભો રહ્યો. ત્યાં લોહીના
 ગંધથી કીડીઓ તથા ઘીમેલો આવી તેને કરડવા લાગી અને
 સર્વ શરીર ચાલણી માફક કરી નાખ્યું તો પણ સમતા પરિણામ
 ચાલુ જ રાખ્યા શુભ ધ્યાન ધ્યાવતા ત્રીજે દિવસે કાળ કરીને
 તે દેનલોકે ગયો. આવી રીતે થોડા અક્ષરમા ઘણું તત્ત્વ જાણવું
 તદ્દપ સમાસ-સામાયિક ઉપર ચિલાતાપુત્રનું દંષ્ટાત

૫ સંક્ષેપ સામાયિક પર દર્શાવ

વન તપુરમા જિતશત્રુ નામે રાજા હતા તેને એક દિવસ શાસ્ત્ર સામળવાની ઇચ્છા થઈ ચાર પડિતોને બોલાવી શાસ્ત્ર સમજાવવાનું કહ્યું પડિતોએ કહ્યું કે 'શાસ્ત્રો અમારી પાસે હાજર છે' રાજાએ કહ્યું તમારી પાસે કેટલા પ્રમાણવાળું શાસ્ત્ર છે ?' ત્યારે પડિતોએ કહ્યું કે- 'અમારી ચારની પાસે મર્ગોને ચાર લાખ સ્લોક પ્રમાણુ છે' રાજાએ કહ્યું 'એટલું બધું શાસ્ત્ર સામળવાની મને કુરસદ નથી માટે એકેઈ પંખા તેનો સાર સમાવીને મને કહેા' ત્યારે ચારે પડિતોએ સારભૂત માત્ર ચાર પંખો એક સ્લોક બનાવીને રાજાને કહ્યો, તે આ પ્રમાણે —

जीर्णमोचनमात्रेय , कपिल प्राणिना दया ।

वृद्धस्पतिरविश्वास , पञ्चाल क्षौद्र मादयम् ॥

અર્થ—આત્રેય એમ કહે છે કે 'જીર્ણ' બોજન એટલે પ્રથમનો કરેલો આહાર પચી બચ ત્યારપછી બીજો આહાર કરવો, એ વેદક મથનો સાર છે 'કપિલ એમ કહે છે કે 'સર્વ જીવની ઉપર દયા રાખવી, એ ધર્મશાસ્ત્રનો પરમાર્થ છે' બૃહસ્પતિ એમ કહે છે કે 'કોઈનો વિશ્વાસ રાખવો નહિ, એ ન્યાયશાસ્ત્રનો સાર છે' અને પંચાલ એમ કહે છે કે 'સ્ત્રી બાતિ ઉપર ક્રોધાદિ સ્વભાવ રાખવો પણ સીનો અત લેવો નહિ, એ ક્રોધશાસ્ત્રનું રહસ્ય છે'

આમ લૌકિક ચાર પડિતોના દર્શાવથી અક્ષર થોડા છતાં રહસ્ય ઘણું સમજાય એવી રીતે દ્વાદશાંગીનું સારરૂપ તત્ત્વ બતાવું તે સંક્ષેપ-સામાયિક

૧. અનવધ સામાયિક પર ધર્મરુચિનું દર્શાવ

એક સમયે ધર્મધોષ આચાર્યના શિષ્ય ધર્મરુચિ નામે શુદ્ધ માનવમજ્જના પારણે નગરમા આહાર અર્થે ફરતા ફરતા રોહિણી નામે પ્રાણાપ્તિને ઘેર આળ્યા રોહિણીએ કંઠથી મુશળીનું શા- કથું હાલું, તેને વિષ સમાન બાણીને ધર્મના દેવથી સાધુને વહોરાવી દોધુ માવુએ સ્વસ્થાનકે જઈ અને ગતાંયુ મુળે ગધથી જ વિષમય બાણી સાધુને કહ્યું કે 'એ આહાર નિરવધ સ્થાને જઈને પરકથી આવો' ત્યારે ધર્મરુચિ સાધુએ પણ નિરવધ સ્થાને જઈને પાત્ર વરતી પર મૂક્યું તે મૂક્યા જ તેમાથી છાટો બહાર પડ્યો તેની પર ઈડીઓ વગગો અને મરણ પામી આ બાણી પાપથી ભર પામેલા તે મુનિએ સર્વે ઇવાયેનિને ખમાવી, ત્યાજ બેમી પોતાના શરીરને સીધી નિરવધ સ્થાન ગણી કંઠથી તુંગડીના ચાકતું લોખન કથું, એણે તરતજ તેનું વિષ શરીરમા પસર્યું તેથી સમાધિમરણ પામી તે દેવતાપણે ઉપજ્યા આ રીતે નિષ્પાપ-નિરવધ આચર-વરૂપ અનવધ-સામાયિક બાણુ

૭ પરિણા-સામાયિક પર ઇલાપુત્રનું દર્શાવ

ઇનાવર્તન નગરમા ધનહત નામનો શેઠ વસતો હતો, તેને ધનવતી નામની સ્ત્રી હતી અને તે ઇલાદેવીની સેવા કરતા એક પુત્ર થયો તે પરથી ઇલા (ઇલાચી) પુત્ર તેનું નામ પાડ્યું એક દિવસ તે નગરમા નાટમીયા રમવા આળ્યા તેના ટોળામા એક નટવાની પુત્રી મહાસ્વરૂપવાન હતી તેને જોઈને પૂર્વજાવના સ્નેહથી તેની ઉપર ઇલાપુત્ર મોહ પામ્યો પછી તત્કાળ પોતાને ઘેર આવી તે પોતાના પિતાને કહેવા લાગ્યો કે ' હે પિતાજી ' અને આ નાટકીઆની પુત્રી પરણાવો, નહિ તો

હું મરણ પામીશ પણ બીજી કન્યાને નહિ પરણું ' પિતાએ
 કહ્યું - 'હે પુત્ર ! એ નીચ જાતિ છે અમે તને ઉત્તમ વ્યવહારી-
 યાની રૂપવત કન્યા પરણાવશું ' આમ થઈ સમજાવવા
 છતાં પુત્ર કોઈ રીતે માન્યો નહિ તેથી રોકે નટ પાસે જઈ તેની
 પુત્રીનું માથું કચું નટે કહ્યું ' અમારી નાચવાની કળા શીખી
 તે કળાવડે દ્રવ્ય એકઠું કરી અમારી નાતને જે પોણે તેને અમે
 અમારી બેટી પરણાવીએ ' આ વાત પિતાએ ઇલાપુત્રને કહેતા
 તે પુત્રે અગીકાર કરી હઠથી ઘરમાથી નીકળી, નટોની સાથે
 જઈ નટ બની, સર્વકળા શીખી હુશિયાર થયો પછી કેટલેક
 કાળે નટવા સાથે બેનાતટ નગરે ગયો ત્યાના રાજાને
 પોતાની કળા દેખાડવા સારુ વામ ઉપર ચઢી અનેક તરેહની
 રમત રમવા લાગ્યો, જ્યારે નીચે નાટકીયાની પુત્રી વાસની
 પાછળ બીભી રહી ગીત ગાતી ગાતી ઢાલ વગાડતી હતી એટલામાં
 રાજા તે નટની પુત્રીનું રૂપ દેખી મોહ પામ્યો તેથી તે મનમાં
 વિચારે છે કે - ' આ નટવો વાસ ઉપરથી જો નીચે પડી મરણ
 પામે તો આ નટડીને હું મારા અતપુરમાં લઈ જઈ ' હવે
 ઇલાપુત્રે વાસ ઉપરથી ઉતરીને રાજાને સલામ કરી દાન માગવા
 માંડ્યું ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે ' તારું નાટક બરાબર મેં જોયું
 નહિ, માટે તું ફરીથી વાસ ઉપર ચઢ ' એમ ત્રણ વાર તેને
 નાટક કરવા રાજાએ વાસ પર ચડાવ્યો એવા અવસરે એક
 મુનિરાજે આહારને વાસ્તે કોઈ એક બાગ્યવત શેઠને ઘેર આવવા
 ધર્મલાભ દીધો ત્યારે તે શેઠની રજા સરખી રૂપવત સ્ત્રી સર્વ
 શયજાશથી શોભિત હતી તે બિડીને રૂઢા બાવથી સાધુને વદના
 કરી મોહકનો યાવ બારી બેઠાવે છે, અને સાધુ પણ નીચી દૃષ્ટિ
 રાખી આહાર બેઠાવે છે, પરંતુ તે સ્ત્રીની સામે લેશ
 માત્ર નજર કરતા નથી આવું મહામુનિરાજનું સ્વરૂપ

પ્રથમ ઉપર ચડેલા ઇલાપુત્રે જોયું ત્યારે પોતે મનમાં વિચાર્યું હાથે કે ' અહો ! હું મોહમળમાં પડ્યો, પણ મારો તો એકે અર્થ સૂચો નહિ ' આમ વૈરાગ્ય આણી અનિત્યભાવના જાવતો ધાતીકર્મીનો ક્ષય કરી વાસને વાસ ઉપર દેવજ્ઞાન પામ્યો. આ વખતે દેવતાએ દેવજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો વાસની લાડીનું શિદાસન બની ગયું આવું દિવ્ય શિદાસન જોઈ રાજાદિક નટવા નટી સર્વ પ્રતિબોધ પામ્યા. આ રીતે પરિજ્ઞા-સામાયિક પર ઇલાપુત્રનું દંડાત.

૮ પ્રત્યાખ્યાન સામાયિક પર તેતલીપુત્રનું દંડાત
તેતલીપુર નગરમાં કનકકેતુ નામે રાજા હતો. તે રાજ્યના લોભથી પોતાને જોડેલા પુત્ર યાચ તેને તરતજ મારી નાખતો હતો. આ રાજાને તેતલીપુત્ર નામે મહેતો હતો તેને પોટિલા નામે ઘણી શ્રિય સ્ત્રી હતી એકલા પોતાની પોટિલા સ્ત્રીને અણુમાનીની કરી, તેથી તેને બોલાવેચલાને નહિ એક દિવસે તેને ઘેર કોઈ સાંધી આહારને અર્થે આવ્યા ત્યારે તે સ્ત્રીએ કહ્યું કે- ' હે સાંધીજી ! મારા ભક્તારને પણ કરવાનો ઉપાય બતાવો ' સાંધીજીએ કહ્યું ' ધર્મસેવન કરો જેથી તમારા મનોરથ ફળશે. ' પોટિલાએ સસારથી વિરક્ત થઈ વૈરાગ્ય પામી પોતાના સ્વામી પામે દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા માગી ત્યારે તેણીને મહેતાએ કહ્યું કે- ' તું સાધુપણ પાળી, દેવતાની ગતિ પામી જો અને પ્રતિબોધ દેના આવે તો હું દીક્ષા લેવાની તને આજ્ઞા આપું ' પોટિલાએ તે કબજ કહ્યું દીક્ષા લઈ પચ્ચમહાવ્રત આદર્યા એવી રીતે શુદ્ધ મનથી ચારિત્ર પાળી સમાધિથી કાળધર્મ પામી દેવતાપણે ઉપજી હવે મહેતાએ રાજ્યની રાણી સાથે મળીને રાજના એક પુત્રને જન્મથકી જ છાનો રાખ્યો અને તેને પોતાને ઘેર માટો કરી સર્વ કળા શીખવા હુલવાર કર્યો આમ કરતા

કેટલેક દિવસે તે કનકકેતુ રાજા મરણ પામ્યો તે વખતે
 મહેતાએ કનકવજ્ર કુમારને રાજગાદીએ બેસાડ્યો અને
 રાજકાજ સર્વ પોતાના હાથમાં લીધું અહીં રાજકાજમાં મગ્ન
 થયો થકો તે મહેતો ધર્મ કરનાની વાત બૂલી ગયો તે
 અવસરે પોટિલાને જીવ જે દેવપણે ઉપજ્યો હતો તેણે મહેતાનું
 એવું સ્વરૂપ જોઈને પ્રતિજ્ઞાધરા સારું રાજાદિ સર્વ હોકતું
 મન મહેતા ઉપરથી ઉતારી નાખ્યું પ્રજાતે મહેતો રાજાની
 સભામાં ગયો રાજાને સલામ કરી ત્યારે રાજાએ મોહું આહું
 ફેરવ્યું તેથી સભામાં કોઈએ પચું મહેતાને બોલાવ્યો નહિ
 તે જોઈ મહેતાએ જાણ્યું કે-‘આજ મારી ઉપર રાજા રીસાયો છે’
 પછી પોતાને ઘેર આવીને મરવાના અનેક ઉપાય કરવા માઝા
 પણ દેવતાએ મર્વ નિષ્ફળ કરી નાખ્યા ત્યારે તે મનમાં વિલખે
 થયો તે વખતે દેવતા પ્રગટ થઈને તેને કહેવા લાગ્યો કે
 ‘અરે મહેતા ! સારતું સ્વરૂપ એવું છે કોઈ કોઈનું નથી
 સો મોંઘ સ્વાર્થના સગા છે’ ઇત્યાદિ દેવતાના વચન સાંભળી
 પ્રધાન પ્રતિજ્ઞાધ પામ્યો દેવતા પોતાને સ્થાનકે ગયો
 મહેતાએ પણ સસાર અસારે જાણી સર્વ ઋદ્ધિ છાંડીને દીક્ષા
 લીધી સાધુપણ પાળના કુંકર તપ કરી સર્વ પાપ ઠાળી
 કેનગિજાન પામ્યા આ રીતે પ્રત્યાખ્યાન એટલે પરિહરવા
 યોગ્ય વસ્તુનો ત્યાગ કરવારૂપ મામાયિક પર તેતનીપુત્રનું દંદાત

ઈતિ સામાયિકના આઠ પર્વોય
 ઉપર આઠ દંદાત
 સપૂર્વ

જૈનધર્મનીતિ

સવાલ—નીતિ એટલે શું ? અને તેનો ધર્મની માથે શો સમ્બંધ છે ?

જવાબ—નીતિ એટલે લાભ અને ઘણા પાકા અનુભવથી ઘડવામાં આવેલો જગતમાત્રને કલ્યાણકારી ઉત્તમ માર્ગ આ માર્ગ બિનતકવારી અને સર્વ પ્રજાઓને પ્રિય હોય છે, તથા સર્વ ધર્મોમાં તે માન્ય હોય છે નીતિ એ ધર્મનો પાયો છે અને ધર્મ તે એના પર ચણેલી ઇમારત છે અથવા નીતિ એ સડક છે અને ધર્મ એ તેની બંને બાજુ જડી લીધેલો કંઠોડો છે નીતિ વિનાનો ધર્મ નકામો થઈ પડે છે

સવાલ—નીતિમાન અને અનીતિમાન કાઈ કયા અને અને તે આપણે કેવી રીતે જાણીએ ?

જવાબ—પવિત્ર મહાત્માઓના ઉપદેશથી તથા આપણી પિયાર ઠરવાની શક્તિથી તેમજ આપણા અત કરણની માગણીથી, આપણે નીતિ અને અનીતિ વચ્ચે વિવેક કરી શકીએ છીએ, તોપણ બાળપણમાં તો આપણને જેવું શીખવવામાં આવે તેવું વર્તન આપણે રાખવું જોઈએ જ્યારે આપણે મોટા થઈશું ત્યારે કેટલાક કાઈ નીતિમાન તથા કેટલાક અનીતિમાન કેમ છે તે વધારે સારી રીતે સમજી શકીશું અને કેટલીક સહેલી વાતો તો હમણાં પણ આપણે સમજી શકીએ છીએ

" Morality is the mathematics of religion "

સવાલ—નીતિ પાળવાથી શો લાભ થાય ?

જવાબ—નીતિ પાળવાથી આપણી પોતાની, આપણા ધર્મની, આપણા દેશની તથા આપણી પ્રજાની ઉત્તતિ થઈ શકે છે જે પ્રજા નીતિથી ગ્રાસ્ત થાય તે અહીંઆ પણ દુ ખી થાય છે અને પુનર્જન્મમા વિશેષ દુ ખી થવાની એમ સમજવું

સવાલ—જગતનું કલ્યાણ સાધી શકાય તેટલા માટે પવિત્ર મહાત્માઓએ કયા અતિસુગમ નિયમ આપ્યા છે ?

જવાબ—(૧) જે આપણને નહીં ગમે તે બીજા પ્રત્યે પણ નહીં કરવું (૨) જે આપણને ગમતું હોય તેવું જ બીજા પ્રત્યે વર્તન રાખવું (૩) બીજાએ આપણુ બહુ કહ્યું તો પણ આપણે તેનું બહુ જ કરવું જે કોઈ છોકરા કે છોકરી આ નિયમો પાળશે તે અવશ્ય નીતિમાન થશે

સવાલ—આ નિયમ બાબત વધુ સમજ પાડવી જરૂરી છે માટે પહેલો નિયમ સમજાવો

જવાબ—કોઈ આપણને મારે કે દુ ખ આપે તે આપણને ગમતું નથી કોઈ આપણી નિંદા કરે કે આપણને ગાળો ભાડે તો તે આપણને ગમતું નથી ત્યારે પહેલા નિયમ પ્રમાણે આપણે કોઈને મારવું કે દુ ખ આપવું નહીં, કોઈની નિંદા કરવી નહીં, કોઈને ગાળો ભાડવી નહીં, કોઈનું અપમાન કરવું નહીં અને કોઈની સાથે દગો કે લુચ્ચાઈ કરવી નહીં આ પ્રમાણે તમામ વાત બાંધી લેવી

સવાલ—બીજો નિયમ સમજાવો

જવાબ—બીજા આપણને સુખ આપે, મીઠા વચન કહે અને આપણી સલાતે માયાળુપણાથી વર્તે તો આપણને તે

ગમે છે, જોટલે બીજા નિયમ પ્રમાણે બીજાને સુખ દેવું, તેની સાથે મીઠા વચન બોલવા, તથા તેની સાથે માયાળુપણે વર્તવું

સવાલ—ત્રીજો નિયમ સમજાવો

જવાબ—ત્રીજા નિયમ પ્રમાણે જ્યારે કોઈ આપણા તરફ શુભે ચાલે ત્યારે આપણે તેના તરફ હાથ રાખવી અને નમ્રતાથી જવાબ આપવો તેમજ કોઈ આપણી સાથે નિર્દયતાથી વર્તે તો પણ આપણે તેની સાથે પ્રેમભાવથી વર્તવું. આ રીતે તમામ બાબતો વિષે સમજી લેવું દુઃખમાં કહીએ તો એમજ કહેવાનું છે કે દોષનો ગદલો દોષથી ન લેવો પણ ગુણથી લેવો, એમ કર્યાથી જ આપણે નિર્દોષી રહી સામાને નિર્દોષી ઠરી શકીએ કોઈની સામે કોઈ યથાથી ભેદા કોષ વધે છે, માટે જૂઠાની સાથે પણ બહા થઈ વર્તવું એમા જ અરેખી મોટાઈ છે

સવાલ—ઉપરના ત્રણે નિયમો પ્રમાણે કૃત્ય મનુષ્યની સાથે જ પ્રેમભાવ રાખવો કે કેમ ?

જવાબ—ના આ જગતમાના તમામ પ્રાણીઓ તરફ એ જ ત્રણ નિયમો પ્રમાણે વર્તવું

સવાલ—આ ત્રણે નિયમો પ્રમાણે વર્તવું બહુ ઠંઠણ છે અથવા કે નહિ ?

જવાબ—નીતિએ વર્તવું એ ખરું વપાસીએ તો સુગમ કામ છે અને અનીતિએ વર્તવું એ જ સુરકેડ કામ છે, પરંતુ જ્યારે માણસ કામ કોરના વિગરોને વશ થઈ વિવેકહીન બની રહે છે ત્યારે તેને નીતિના નિયમે ચાલવું દુષ્કર લાગે છે અને અનીતિ સહેલી લાગે છે, માટે નીતિને પાળવા અર્થે અતરની શુદ્ધતા તરફ વહેવાની ખાસ જરૂર છે

સવાલ—માળાપ સાથે આપણે શી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

જવાબ—માળાપની આજ્ઞામા રહેવું, તેમની બનતી સેવા કરવી, તથા તેમને રાજી રાખવા તત્પર રહેવું અને તેમના સાથે ક્યારેય પણ કઠાસ કરી તેમનું દિન દુઃખવડું નહિ

સવાલ—વડીલો તરફ આપણે શી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

જવાબ—તેઓ બાંહે આપણા મામાપ જ હોય તેમ તેમની સાથે નમ્રતાથી વર્તવું અને તેમના તરફ પૂજ્યભાવ* રાખવો

સવાલ—ભાઈઓ તથા બેનો સાથે શી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

જવાબ—ભાઈઓએ અરસપરસ પૂર્ણ પ્રીતિ અને પૂરતી પ્રમાણિકતા રાખવી અરસપરસમા વાદવિવાદ, તકરાર કઠોર વચન કે કઠોર વર્તન કરી કુસપના બી રોપવા નહિ મોટા ભાઈ કે બેનની આજ્ઞા નાનાંએ માનવી†

સવાલ—સાથીઓ સાથે તથા મિત્રો સાથે શી રીતે વર્તવું ?

જવાબ—તેમના તરફ માયાળુ તથા પ્રમાણિકપણે વર્તવું

સવાલ—માળાપોએ પુત્રો તરફ કેવી રીતે વર્તવું ?

જવાબ—માળાપોએ બના પુત્રો પર સરખી પ્રીતિ રાખવી તેમને દરેક હુકમ કરતા આનંદી વાક્ય બોલવા, તેમને અપરાધોમાં યોગ્ય સમજ આપી ફરીથી તેમ ન થાય તેની સલાહ લેવી અને તેમને કેળવવા

સવાલ—ચાકરો તરફ કેવી રીતે વર્તવું ?

* આ રમણે સિદ્ધાંતોએ અમુક બાળક પિતા તરફ કેમ વર્ત્યા તેના દાખલા આપવા જોઈએ.

† ની મદાવીરસ્વામીની પોતાના મોટા ભાઈ ન હોવાનના તરફની રહેલી વજેરનાં દાહતે સિદ્ધાંતોએ આપવા

જવાબ—આમરેને હલકા ગણી ધિહારવા નહિ, તેમના પર જીવન શુભરવો નહિ, તથા તેમની માદગીની અવસ્થા વગેરેમા ખબર લેવી

સવાલ—દીન અને દુ ખી જનો તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જવાબ—તેવા જનોના દુ ખો જે રસ્તે ઝોછા થાય તે રસ્તે તેમને અડાવવા જોઈએ, તેમને આપણે ખની શકે તેટલી મદદ કરવી જોઈએ દુઃખામાં કહીએ તો સમર્થ માણસે અસમર્થ માણસનું રક્ષણ કરવામાં અને તેઓને જીવે અડાવવામાં પોતાના બળનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ

સવાલ—પાટોશીઓ તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જવાબ—આપણા પાટોશીઓ સાથે પ્રેમાળ થઈ રહેવું તેમને સુખ દુ ખ થતા તેમની સાથે ભાગ લઈ તેમને સારી સલાહ આપવી નજીવા વાધા ઊભા કરી કછીઆ-કઠાસ કરવા નહિ

સવાલ—પતિએ સ્ત્રી તરફ કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

જવાબ—પતિએ સ્ત્રીને દાસી તરીકે નહિ ગણવી જોઈએ તેની તરફ પૂર્ણ વફાદાર રહેવું જોઈએ તેની સાથે કઠોર વર્તણૂક કદાપિ નહિ રાખવી જોઈએ. અને દરેક કામમાં તેમણે ખરતપરત સલાહથી રહેવું જોઈએ જેમ સ્ત્રીને પતિમતા થવાની જરૂર છે તેમજ પુરુષને પત્નીમતે રહેવાની નીતિ પાળવી જોઈએ નીતિની નજરે જોતા પુરુષ અને સ્ત્રી એ બનેમા પૂર્ણ પ્રેમ અને પૂરતી વફાદારી હોવી જોઈએ

સવાલ—સ્ત્રીઓએ પતિ તરફ કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

જવાબ—પતિ પ્રત્યે સ્ત્રીએ પૂજ્યભાવ રાખવો જોઈએ

પતિના હુકમને માન્ય રાખવો જોઈએ, પતિના સુખે સુખી અને દુઃખે દુઃખી થવું જોઈએ, જોગ પતિવ્રતા ધર્મ માન્યવો જોઈએ

સનાય—જનવરો તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જનાબ—જનવરોને આપણે મારવા નહિ તેઓ આપણા કબજામાં હોય તો તેમની ખાવાપીવા સબધી સભાળ લેવડાવવી તેમના બચ્ચા ચાચ તો તે ઉછેરી મોટાં થાય તેમ સભાળ રાખવી અને જનાવરના ગમ કરતા વધુ કામ તેની પાસેથી લેનારાવડા નહીં.

સનાય—આપણા સાધર્મી ભાઈઓ તરફ આપણે કેમ વર્તવું ?

જવાબ—આપણા ધર્મપિતા શ્રીમદ્ધાવીર ભગવાન છે અને આપણે તો તેમના પુત્ર-પુત્રીનો છીએ માટે આપણા સગા ભાઈ-બહેનો તરીકે તેમને ગણવા એટલું જ નહિ પણ શ્રી સારના સમ પણ કરતા ધર્મસગપણ ભવોભવનું હોનાથી આપણા ભાઈ-બહેનો કરતા તેઓને વધારે ચાહવા.

સનાય—આખા જનસમાજ તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જવાબ—જનસમાજમાં સત્યનો પ્રકાશ અને શાંતિ જળવાય તેવી ઇચ્છા હમેશા રાખવી જોઈએ અને આ ઇચ્છાને અનુસરી આપણે મન વચન અને કર્મથી આપણું વર્તન પવિત્ર રાખી જનસમાજને આનંદકર્તા થવું જોઈએ.

સનાય—આપણા ધર્મ તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જવાબ—આપણા ધર્મ પર પૂર્ણ ભાવ રાખી તેમાં રહેલી ઉત્તમ શિક્ષાઓ માંથી રાખવી જોઈએ વર્ગની ખરી ખૂમીઓ ચોધીને તેમને પ્રકાશમાં લાવવી જોઈએ.

સનાય—આપણા દુરમનો તરફ આપણી શી ફરજ છે ?

જનાખ—દુરુમનોતુ પણ આપણે બહુ ચઢાવુ નોંધ્યો તેઓ આપણી સાથે સલાહ કરવા ઇચ્છે તો તેમને માફી બક્ષવી નોંધ્યો અને તેમની નિંદા કે અદેખાઇથી દૂર રહેવું નોંધ્યો સવાલ—આ ઉપરાંત બીજી આપણી નીતિ સબધી શી રહેતે છે ?

જવાબ—આપણે હમેશા (૧) સાચુ બોલવુ, (૨) પ્રમાણિક રહેવું, (૩) સુચીત્ર થવું (૪) ઉદ્યોગી બનવું (૫) વિનયનમ્ર થઈ વર્તવું (૬) શુભાહી થવું, (૭) ધર્મવાન થવું, (૮) પવિત્ર મન રાખવું, (૯) સલાહ સ્વધર્મી રહેવું, (૧૦) નાશીર થવું, (૧૧) ઉદાર થવું, (૧૨) આનંદી રહેવું, (૧૩) સાવધાન થવું, (૧૪) ચતુરતા મેળવવી, (૧૫) ગૌરવવાન થવું અને (૧૬) ઉગ્રમી થવું—એ નીતિની મુખ્ય શિક્ષાઓ છે. દેશમાં કહીએ તો જેટલા સદ્ગુણો છે એટલા નીતિના પાઠ છે સવાલ—જૈન ધર્મમાં નીતિનું પ્રતિપાદન ગી રીતે કરેલું છે ?

જવાબ—જૈન ધર્મમાં નીતિને સામાન્ય ધર્મ તરીકે જણાવેલ છે સામાન્ય ધર્મ એટલે કે સર્વે ધર્મોમાં કમૂલ રખાયેલા સિદ્ધાંત કે નીતિ

મનાલ—નીતિ અને ધર્મ એક છે કે જુદા ?

જનાખ—નીતિને કાયમ રાખી ધર્મ કંઈક આપણને વધુ શ્રદ્ધા, વધુ જ્ઞાન અને વધુ શાંતિ આપીને વધુ સુખ તરફ દોરે છે નીતિ પહેલું પગથિયું છે. ધર્મ તેની ઉપરનું પગથિયું છે

યાત્રાર્થે આવતા દરેક યાત્રાળુને

અગત્યની સૂચના

“ અન્ય સ્થળે કરેલું પાપ તીર્થસ્થાને વિવેકવડે
છૂટે છે, પરંતુ અવિવેકતાથી તીર્થસ્થાનમાં કરેલું
પાપ વજ્રલેપ જેવું નિકાચિત થાય છે ”

૧ શત્રુજય, ગિરનાર, આબૂગઢ, સમીતશિખર કે પાવાપુરી,
અથવા પાવાપુરી વિગેરે પવિત્ર સ્થળોની જાત્રા કરવાના રસિક બાધ-
બહેનોએ કોમળ પરિણામ રાખીને જાત્રાને લાભ લેવા આવતા
બીજા જાત્રાળુઓની પણ યોગ્ય સગવડ સાચવવા બૃહત્ નહિ

૨ આપણે જાતે થોડું ઘણું કષ્ટ (સકડાશ) સહન કરીને
પણ સામાની સગવડ સાચવી લેવી, એ નિ સ્વાર્થ સેવાનો લાભ
સુરંભાધ-બહેનોએ જરૂર લેવો

૩ રેલ્વેમાં, ગાડામાં તેમજ ધર્મશાળામાં એ રીતે આપણે
ઘણો લાભ ઉઠાવી શકીએ

૪ ઘરે મેમાન-પરોણાની સેવા—આકરી કરીએ તેથી
અધિક સેવા-આકરી યાત્રિકોની કરવી ઘટે

૫ સુકામેથી યાત્રાર્થે નીકળ્યા ત્યાર પછીથી કોઈ પણ
(યોડા, બળદ પ્રમુખ)ને પણ ત્રાસ આપવો ન ઘટે ખુલ્લા
અછવાણે પગે ચાલતા જાત્રા કરવાનું કૃત્રિમ ન વર્ણવી શકાય
એટલું બધું કહ્યું છે તે મોજસોજની ધૂનમાં સુખશીલતાથી

ક્રમાવી દેવુ ન ઘટે, કારણ કે સમજીને દેહદમન કરવાનું બારે
૬૧ કહ્યું છે

૬ શરીરક્ષીણનાદિ ખાસ માંગીના કારણ સિવાય ગર્ભ
શ્રીમતોને પણ છતી શક્તિએ જયજ્ઞાથી ચાવીને જ તીથયાત્રા
કરી ઘટે આપણે કર્મથી દુળવા થવા માટેજ જાત્રા કરવા
આવીએ છીએ, બારે થવાને નહિ જ, એમ મમજી જયજ્ઞાનું
લક્ષ ભૂલવું નહિ

૭ જીવિત સદુને વડાહુ છે તો તેની છતી શક્તિ ગોપવી,
જનવરોને મહાત્રાસ આપી જયજ્ઞા રહિત જાત્રા માટે જવા
આવનાનો અર્થ શો ? પ્રભુની આજ્ઞા સાચવોને જ જાત્રા કરી
લેએ થાય છે

૮ સદુ માથે મૈત્રી, દુ ખી પ્રત્યે દયા અને સદ્ગુણી પ્રત્યે
પ્રેમીદ તેમજ પાપી પ્રાણી પ્રત્યે અદ્રેષ (ઉપેક્ષા) બાવના રાખ-
વાથી જ કરવામા આવતી ધર્મકરણી મફત થઈ શકે છે

૯ પવિત્ર તીર્થનો યાત્રા કરવા જતા અને યાત્રા કર્યા પછી
તો અવશ્ય અનીતિનો અર્થ ત્યાગજ કરવો જોઈએ તીર્થ-
યાત્રાની સફળતા ત્યારે જ લેખી શકાય, અન્યથા નહી

૧૦ અનીતિવતનું મન જ વર્મકરણીમા ચોટી શકતું નથી,
અને મન નગરની બહારના દેખાવ પૂરતી કરણી સારુ ફળ આપી
શકતી નથી, તેથી જ યાત્રિકોએ દયા, સત્ય પ્રમાણિકતા વિગેરે
માસવવા પૂરતી કાળજી રાખવી

૧૧ પ્રભુના આજ્ઞા-વચનોને સંપૂર્ણપણે પાળવા

૧૨ નિર્મળ તત્ત્વશ્રદ્ધા અને બોધ સહિત સદ્ગતિનવડે જ
સ્વકલ્યાણ સાધી શકાય પોતે હિત માર્ગને હઠતાથી સેવનાર
અન્યનું પણ હિત કરી શકે છે

૧૩ યોગ્યતા મેળવ્યા વગર વસ્તુધર્મની પ્રગતિ થઈ શકતી નથી તેથી ઉત્તમ પ્રકારની ક્ષમા, નમ્રતા, સરલતા, સતોષ અને ઉદારતાદિકવડે સુયોગ્યતા મેળવવા ચૂકવું નહિ રૂઠી યોગ્યતા પામેલો છપ ચિતામણિ રત્ન જેવો ધર્મ સ્થેજે પામી શકે છે

૧૪ ઠાઠ બાતનું દુર્બંધન પવિત્ર તીર્થને ભેટી જતી દૂર કરી દેવું પવિત્ર તીર્થને ભેટી તપ-જપ-જ્ઞાન-ધ્યાન-વ્રત-પ્રમથ ખાણું કરવાનું બંધન તો જરૂર કાયમ રાખવું

૧૫ તીર્થમાં જગમ તીર્થરૂપ સદ્ગુણી સત-મહાત્માદિકનો સમાગમ કરી દોષ માન દૂર કરવા તેમની સ્વાર્થે વગરની હિંતશિક્ષાને જરૂર અનુસરવું

૧૬ મન, વચન અને કાયાથી સઘળી શુદ્ધિ સાચવી, સહુનું એય થાય એવું આપણી આસપાસ શુદ્ધ વાતાવરણ બનાવી દેવું જેથી શીઘ્ર સ્વ-પરકલ્યાણની સિદ્ધિ થાય

૧૭ શત્રુ જય તીર્થરાજ જેવા સર્વોત્તમ સ્થાનમાં બીજી ખટ-પા તણ શાંતિથી રહેનાર સ્વહિત સાધી શકે છે અતરલક્ષથી જયણા (જનકયા) સહિત પગપાળે એક પણ યાત્રા જેવી લાભ દાયી થાય છે તેવી જયણા ગહિત ઉપયોગશૂન્યપણે અનેક યાત્રાઓ પણ લાભદાયક થઈ શકતી નથી, તેથી થોડી કે ઘણી યાત્રા કરવા ઇચ્છતા સહુએ જરૂર જયણા સાચવવી

૧૮ જયણાપૂર્વક સાતે શુદ્ધિ સાચવીને યાત્રાર્થે જતા, વિક-ચાદિક પ્રમાદ સેવવો નહિ વિકલાથી તો પોતાનું તથા પરનું પણ બગાડે તેથી હૃદયમાં ઓ ગિરિરાજના ગુણનું સ્મરણ કરતા કરતા વધતા શુભ પરિણામ ઉપર ચડવું

૧૯ ધર્મનું મૂળ વિનય હોવાથી નમ્રતા રાખી ચાલવું યાત્રાર્થે જતા દેહનું દમન કરવું ખાસ મોટી માદગી વિગેરે

૧૬ ઠોળી કરી તેમા જેસીને જેવા કરતા ખુદ્દા પગે
ચાલીને જ, બીજા ઠોળને તકલીફ આપ્યા સિવાય યાત્રા કરવી
પ્રભુપૂજા, ચૈત્યવદનાદિક વખતે પણ વિનય ગુણ વિસરી જવો
નહિ સદ્ગુણી સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા વિગેરેનું યથાયોગ્ય
માન સાચવવું

૨૦ તીર્થજળ પવિત્ર હોવાથી તેને ઉપયુ કરી કે કરાવી સ્નાન
કરવા કરતા તે શુદ્ધ જળથી જ જયણાપૂર્વક સ્નાન કરી પ્રભુ-
પૂજનમા પ્રવૃત્ત થવું યુક્ત-સપ્રમાણ છે

૨૧ યાત્રા-પૂજાદિમા ભાઈઓએ તેમજ બહેનોએ ખરાખર
ચોતપોતાની મર્યાદા સાચનવાની સલાહ રાખવી એક જ સ્થળે
પૂજન વિગેરે કરતા મર્યાદા જળવાય નહિ તે બીજા સ્થળે ભાવ
સંહિત પ્રભુસંક્રિા કરી લેવી યુક્ત લેખાય

૨૨ ડુંગરપૂજા કરવા જતા માર્ગમાં જ પગથિયા ઉપર
પુ'પાદિક ચઢાવવા કરતા ખાસ નિયમિત સ્થળોએ કે ડુંગરમાંની
કોઈ અલાયદી શિલા ઉપર પુ'પાદિક ચઢાવવા યુક્ત છે તેવે
પ્રશ્નને નજરે પડતી અશુચિ વિગેરે આશાતના દૂર કરવા-
કરાવવા પૂરતું લક્ષ રાખવું

૨૩ સ્નાન કરતી વખતે પહેરનાતું વસ્ત્ર ચોતપોતાનું અલાયદું
રાખવું તેમજ તેવા વસ્ત્રથી બીનું અંગ નહિ હુણતા,
અલાયદા અ શુદ્ધ (દુષાલ) વિગેરેથી જ શરીર સાફ કરવું
એમ કરવાથી શરીરની આરોગ્યતા જળવાયે અને ચતી
આશાનના પણ દૂર થઈ શકે આ બાબત સળવી સમગ્ર
ભાઈ-બહેનોએ ઉપેક્ષા કરવી નહિ

૨૪ પ્રભુ પાસે ધરવા માટે કૂળ, કૂલ વિગેરે જે ઉત્તમ દ્રવ્ય
લઈ જવાનાં હોય તે જેમ તેમ અનાદરથી લઈ જવા નહિ

કેટલાક મુન્ન ચાત્રાણુઓ શ્રીફળને ચોટવીથી ગાલી લઈ જતા
જોવામા આવે છે તે રીતિ અનુચિત છે શ્રીફળ આદિક આદર
સહિત બે હાથમાં અથવા થાળ પ્રમુખમા રાખીને જ લઈ જવું
ઉચિત ॥

૨૫ યાત્રાર્થે જતા ઉપર ભાગ મા કોઈ પણ પ્રકારે અશુચિ
પ્રમુખ આશાતના આપણાથી ન થાય એવી સલાહ રાખવો

૨૬ યથાશક્તિ પોરિસી પ્રમુખનું પચ્ચખાણું કરીને જ
ઉપર ચડવું, કેમકે અત્રે કરેલું નાનું પણ પચ્ચખાણું મહાન
લાભ આપે છે

૨૭ આ ક્ષેત્રમા હરેક રીતે સીદાતા સાધર્મી બાધઓને વિવેક
સહિત સહાય આપી ધર્મભાર્ગમા જોડવા પ્રયત્ન કરવો

૨૮ દેહ ઉપરની માયા ઓછી કરી, સુખસીનપણ તણને
અહીં સ્વશક્તિ અનુસાર હાન, શીવ, તપ અને બાવરૂપ
ધર્મનું સારી રીતે સેવન કરવું આ પુણ્યક્ષેત્રમા વિવેકથી કરેલી
ધર્મકર્મથી મહાલાભકારી થાય છે

૨૯ પ્રતિદિન બનતા સુધી જયણાપૂર્વક (જીવની વિરાધના
ન થાય તેવી સલાહથી) એક જ યાત્રા કરવી મહોટા પર્વ
દિવસે બીજી યાત્રા કરવા ઇચ્છા થાય તો તે બહુ સ્થિરતાથી
જયણાપૂર્વક વિધિયુક્ત જ કરવી

૩૦ કેટલાક અણસમજી લાઇઓ દેરાસર કે દેરી વિગેરેની
બીતો ઉપર પેન્સીલ કે કાચલાવની પોતાના નામ લખી કે
ગમે તેવા ચિત્ર કાઢીને લીંતોને કાળી કરી આશાતના કરે છે
આની રીતે પોતાનું નામ અમર કરવાને ઇચ્છતા મુઘજનો
પોતાના નામ ઉપર તીર્થની આશાતનારૂપ મચીનો કુચડો ફેરવે
છે, તેથી સમજી માલસોજો તેમ નહિ કરતા તેવું કરનાર
શખસોને પણ સમજીતી આપવા પ્રયત્ન કરવો

૩૧ ફેટલાક યાત્રાળુઓ બહુ અધારામા વહેલો યાત્રાર્થે જાય છે તેમ નહીં જતા, સારી રીતે અજવાળુ થયા બાદ જયણા સહિત પગે ચાલીને યાત્રા કરવી

૩૨ ફેટલાક યાત્રાળુઓ ખાસ કાચુ વગર ડાળી કરે છે તેથી તેમના નિમિત્તે ડાળીવાળાઓ ડુંગર ઉપર ફેટબીક બાતની આશાતના કરે છે તે સજબી વિચાર કરી, સમજી માણસોએ તેથી અવિધિ આશાતના તણને જ બનતા મુધી યાત્રાનો લાભ લેવો, ગતાનુગતિત્તા તો ન જ કરવી.

૩૩ યાત્રાર્થે આવેલા બાઈ-ઝહેનોએ પ્રભુપૂજા, શુભવદન, સરવાનુ= પા (પ્રાણીદયા) સુપાનદાન, શુભાતુરાગ અને શાસ્ત્રગ્રવણરૂપ પોતાના નિન્યકૃત્ય વિચારી નહિ દેતા તે નિયમસર સેવવા

૩૪ અહીં સદા સાધર્મિક જનોની બની ચકે તેટલી સેવા-અભિવદે આરાવના કરવી, પરંતુ તેની કોઈ રીતે વિરાધના તો ન જ કરવી

૩૫ 'તીર્થભક્ષિ માટે જેટલું લન મન, ધનથી કરાય તેટલું ઓછું જ છે' એમ સમજી જે કંઈ યથાશક્તિ કરવામાં આવે તેનો ગર્વ કરવો નહિ, પણ પૂર્વ મહાપુરુષના દશાત લઈ સ્વલ્પતા જ ભાવવાનું લક્ષ રાખવું

૩૬ અન પ્રાય કોઈપણ બાતના પાપમા પ્રવૃત્તિ ન થાય તેવી કાળજી રાખવી કોઈપણ નબળી સજતથી અલગ રહેવું સર્વ જીવને આપણા આત્મા અમાન લેખી મુદ્દ દયાની લાગણી રાખવી અને પરિણામની વિશુદ્ધિ કરવી

૩૭ કોઈને કઈશ-કોર કે મર્મ વચન કહેવું નહિ મિદ્ર, પ્રિય અને હિત વચન જ વદવું અમે તેવા પ્રસંગમા પણ અહિતકારી અસત્ય અને અપ્રિય વચન ન જ બોલવું

૩૮ આપણી પ્રવૃત્તિ દેખી બીજા તેની અનુમોદના કરે. અને તેનું અનુકરણ પણ કરે તેવી શાત, નિર્મળ, પ્રમાણિક, નિષ્કપટ વૃત્તિ યાના પ્રસંગે વિશેષે રાખવી ધર્મશાસનની પ્રભાવના કરવાનો એ સરળ રસ્તો છે.

૩૯ ઠેાઠપણ પ્રકારના દુર્વ્યસનથી અત્ર સદાતર દૂર રહેવા જ પ્રયત્ન કરવો. આવા પવિત્ર રથળે તો કેવળ ધર્મસેવનનું જ વ્યસન રાખવું કે જેથી આપણુ એકાત હિત જ થાય.

૪૦ દેઠાણુમા તીર્થંબજીતને છાજે તેવી જ ઉત્તમ રહેણી-કરણી અહીં રાખની.

૪૧ ઠેાઠ રીતે અનીતિ કે અન્યાયને ઉત્તેજન મળે તેમ નહિ કરતા ન્યાય-નીતિને જ ઉત્તેજન મળે તેમ હરે પ્રસંગે જાતે કામ કરવું અને બીજા પાસે કસાવવા લક્ષ રાખવું.

વિશ્વવંદ્ય થવાને લાયક

કેમ બનાય ?

‘ લલુતામે પ્રભુતા વસે, પ્રભુતાથી પ્રભુ ફર ’

‘ નમે તે પ્રભુને ગમે ’

! યદન પ્રસાદસદન, મદય હૃદય સુધામધુરયાચ ।

કરણ પરોપકરણ, ચેવા કેવા ત ત ઘડા ?

ભાવાર્થ-જેમનું મુખ સદા પ્રસન્ન-આનંદિત રહ્યા કરે, જેમનું હૃદય દયાર્દ્ર-સદા દયાળીનું રહે, જેમની વાણી અમૃત જેવી મીઠી-મધુર લાગે એવી પ્રિય અને હિતકારી વર્તતી હોય, તેમજ જેમની કાયા પરોપકારના કાર્યમાં સદાય તત્પર રહે, તેવા પવિત્ર આત્માઓ કેને વદનિક ન થાય ? અર્થાત્ એવા ઉત્તમ જનો સહુ કોઈને વદનિક-પૂજનીય થાય જ એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી

લક્ષ્મી રાખવા ચોખ્ખા સારા ઉપદેશ

“ નમે છે આળા આળલી, નમે છે દાડમ દ્રાક્ષ,

ઝોરઠ બીચારો શુ નમે ? જેની જોછો શાખ ”

ભાવાર્થ-આળા, આળલી, દાડમ-દ્રાક્ષ જેવા ઉત્તમ જાડો નમે છે, રૂણસપત્તિ વળતે તેઓ લચી પડે છે, પણ ઝોરઠ અને તાડ જેવા હલકા વૃક્ષો તો અચ્છડ જ રહે છે લગાડે નમતા નથી. તેવી રીતે દુનિયામાં શીલસતોષાદિક ઉત્તમ

ગુણોથી અલકૃત થયેલા સજ્જનો સદાય સાદાઈ રાખે છે; નમ્રતા ધારે છે અને પરાપકાર સાધે છે ત્યારે કુશીલતા-દિક દુર્ગુણોથી વાસિત થયેલા દુનકા લોકો અછડે રહે છે સજ્જનો સાથે દ્વેષ રાખે છે અને અધિકાર મગતા અનર્થ પશુ કરે છે, યતા:-

“નમન્તિ સરસ્વા વૃક્ષા, નમન્તિ સઙ્ગના જનાં ।

મૂર્ધ્વાંશ્ચ શુષ્કવાય ચ, ન નમન્તિ કદાચન ॥”

ભાવાર્થ-જ્યારે સુકા કાંઈ જેવા અછડખાજ અજાજનો કદાપિ નમતા નથી ત્યારે કુશીલ લયો પડતા ઉત્તમ વૃક્ષોની પેઠે સદ્ગુણશાળી સજ્જનો સદા-સર્વદા નમ્રતા રાખે છે અને પરદુ ખલજઠ બની નિજ જન્મ સંકળ કરે છે, કેમકે ‘પરાપકારાય સતાં વિમૂલય’

જૈન કોમના મત્યહિતની ખાતર ખાસ નિર્માણ કરેલી સમયોચિત બહુ અગત્યની સૂચનાઓ :

૧ સુરા લાઇ-બહેનો ! દરેક મગળ પ્રસંગે વિદેશી બ્રહ્મ વસ્તુઓ વાપરવાથી આપણે કાયમ પરહેજ (દૂર) રહેવું અને સ્વદેશી પવિત્ર વસ્તુઓનો જ વિવેકથી ઉપયોગ કરવો-કરાવવો.

૨. આપણા પવિત્ર તીર્થોની સેવા-રક્ષા અર્થે આપણાથી બને તેટલો સ્વાર્થત્યાગ કરવો, આત્મલોગ આપવા તૈયાર-તત્પર રહેવું

૩ કોઈ પણ જાતના કુવ્યસનથી સદાતર દૂર રહેવું અને આપણી આસપાસના સ્વજનાદિને એથી દૂર રહેવા પ્રીતિભરી પ્રેરણા કર્યા કરવી

૪ શાન્તરસથી બદેલી જિનપ્રતિમાને જિનેશ્વર તુલ્ય લેખી, આપણે પણ તેવા જ શાન્ત-અવિકારી થવા તેમની પૂજા-અર્ચાદિક પ્રેમથી કરવા-કરાવવા બનતું લક્ષ રાખવું

૫ આત્મશાંતિને આપનારી જિનવાણીનો લાભ લેવા, પ્રતિદિન થોડોઘણો વખત 'પ્રિયપૂર્વક પ્રમાદ રહિતપણે કાઢવા પ્રયત્ન સેવવો

૬ જૈન તરીકે આપણ કર્તવ્ય શુ શુ છે' તે સારી રીતે બાણીતે પ્રમાણે લક્ષ રાખીને આચરવા યથાશક્તિઉદ્યમ કર્યા કરવો

૭ શરીર નિરોગી હોય તો જ ધર્મસાધન રૂઢી રીતે થઈ શકે માટે શરીરઆરોગ્ય સાચવવા સહુએ પૂરતી સલાહ રાખવી વળી બાળલગ્ન, વૃદ્ધવિવાહ, પરસ્પરી તથા વેસ્થાગમન, માદક આહાર, કુપચ્ચ સેવન અને કુદરત વિરુદ્ધ વર્તનથી

ગુણોથી અલકૃત થયેલા સજ્જનો સદાય સાદાઈ રાખે છે, નમ્રતા ધારે છે અને પરોપકાર સાધે છે ત્યારે કુથીલતા દિઠ દુર્યુણોથી વાસિત થયેલા દુલકા લોકો અછડ રહે છે સજ્જનો સાથે દ્વેષ રાખે છે અને અધિકાર મળતા અનર્થ પશ્ચ કરે છે, યત -

“ નમન્તિ સરસ્વા યુક્તા, નમન્તિ સજ્જના જના ।
મૂલાશ્ચ શુષ્કઢાપ્ત ચ, ન નમન્તિ કદાચન ॥ ”

ભાવાર્થ—જ્યારે સુકા ઠાક જેવા અછડમાજ અજાજનો કદાપિ નમતા નથી ત્યારે દુઃખથી લથો પડતા ઉત્તમ વૃથોની પેઠે સદૃશુણાળી સજ્જનો સદા-સર્વદા નમ્રતા રાખે છે અને પરદુ ખમજક બની નિજ જન્મ સફળ કરે છે, કેમકે ‘ પરાપકારાય સતા વિમૂતય ’

નાહક વીર્યનો વિનાશ કરવાપડે ચતીર કુમતોર થઈ જાય છે, જોમ સમજી ઉક્ત અનાચરણીથી સહુએ સદતર દૂર રહેના લક્ષ રાખવું તેની ઉપેક્ષા કરવી નહીં

૮ આવકના પ્રમાણમાં જ ખર્ચ રાખવું અને બિનજરૂરી ખર્ચ ઠીક ઠીક જાણીને નાણાનો સદુપયોગ કરવા-કરાવવા પૂરતું લક્ષ્ય મતે રાખવું અને સ્વજનો પાસે રખાવવું

૯ શુભ-ધર્માદા ખાતે ખર્ચવા કાઢેલી રકમ વગરવિન બે વિવેકથી ખર્ચી દેવી, કારણ કે સદાકાળ સહુના સરખા શુભ પરિણામ ટકી રહેતા નથી, વળી લક્ષ્મી પણ જાગે છે અને હાલે નથી માટે કાલે કરવું હોય તે જાગે જ કરવું

૧૦ જ્ઞાનદાન સમાન કોઈ ઉત્તમ દાન નથી જોમ સમજી સહુએ જો કાર્યમાં યથાશક્તિ મદદાય કરવી અને તત્ત્વજ્ઞાનનો ફેલાવો થાય તેવો પ્રયત્ન કરવો, કેમકે શાસન ઉન્નતિનો આધાર તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર અવલબી રહેલો

૧૧ આપણા જૈન બાઈ-બહેનોની અત્યારે ઘણા ભાગે કળાકોશલ્યની ખામીથી, પ્રમાદ આચરણથી, અગ્રમચેતીપણાના અભાવથી અને નાતજરા વિગેરેના નકામા ખર્ચ કરવાની કુકુદીથી જે હુ ખબરી હાલત યવા ખામી છે તે જલ્દી દૂર થાય તેવી તાલીમ (કેળવણી) દેશકાળને અનુસારે ઉછરતી પ્રજાને આપવા દરેક યોગ્ય સ્થળે ગોઠવણ કરવાની હવે ખાસ જરૂર છે

૧૨ વીતરાગ પ્રભુનો પવિત્ર ઉપદેશ આખો આલમને ઉપકાર- થઈ શકે એવો હોવાથી તેનો જોમ અધિક પ્રસાર યવા પામે તેમ સહુએ પ્રયત્ન કરવો. જગદ્ગુરુ બિનેશ્વર ભગવાને દુરભાવેલી દશ શિક્ષાનું રહસ્ય જો છે કે—

(૧) શાસનસિક્ષા જનોએ સહુ કોઈ જીવોનું બહુ કરવા કરા-

વવા જનતી કાળજી સર્વો અને દેહાર દિવસી આત્મ-
લોગ આપવો

- (૨) મદ, માન કે અહુકાર તથા, કામ, ભવમનસાઈ અને નમ્રતા રાખી સદે સાથે દેહીમણીને રહેવું અને ગુણો-જનોનો અધિક આજ કરવો, તેનના પવિત્ર સમાગમમા આવી સદ્બોધ મેળવવો અને તે પ્રમાણે સદે સીવટ રાખીને સદ્વર્તન સેવવું
- (૩) માયા-કપટ તથા સરસતા જાણી, જન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિથી સ્વપગહિતરૂપ થાય તેવા સુલભાર્ય કરવા-કરાવવા
- (૪) લોભ-લુપ્તિ તથા સતોષરૂપિ તવાને જની શકે તેટલા પરમાર્થભર્યા કામ નિષ્કામપણે કરવા અને કરાવવા
- (૫) કુવાસના તથા, ઇન્દ્રિયોષ લગતે નિજ દેહકમન કરી, પવિત્ર જ્ઞાનધ્યાન થોળે જન દિવસે સ્વ-આત્મ-સુવર્ણ શુદ્ધ કરવું
- (૬) ઇન્દ્રિય, વિષય અને કર્માપનેશવમણી પવિત્રપણે યથા-શક્ત મત-નિયમો પાળવા અને પ્રયત્નશીલ થવું
- (૭) સત્યનું સાચું સ્વરૂપ સમજી, પશ્ય અને તથ્ય એવું (હિત, મિત અને મર્ફ) જન પ્રસંગ પામીને ઠહાપણથી બાલવું
- (૮) અ ત કરણ સાદે રાખી બ્યવહારમુખે સ્વવધી ન્યાય નીતિ અને પ્રમાણિકપણ સારી રીતે રાખીને ચાલવું
- (૯) પર આશા-પરાધીનતા તથા નિર્વિદ્યતા રાખીને ચાલવું એકાન્ત આત્મહિત કરી લેવાને નિરપ્રહતા ધારી
- (૧૦) બ્રહ્મચર્ય યુક્ત પવિત્ર આચારપણે જમાણ થઈ રહેયણતાયોગે સદે સ્વામાર્થિકપણે આત્મ-સુખનો

કરવો, ધ્યજન-ભમરીના દુષ્ટિતે પરમાત્મચિન્તનવડે તેની સાથે ઝોકતા કરી સ્વરૂપમગ્ન થવું

૧૩ કલેશ, કુસપ, વેર, વિરોધ, ઠપા, અદેખાઈ, નિંદા, યુગલી વિગેરે વિકારોને મહાદુઃખદાયક બાણી સહુએ અવશ્ય પરિહરવા

૧૪ કુસગથી આદરો હીધેલા ખોટા રીતરિવાજોને હાનિ કર્તા બાણી દૂર કરવા-કરાવવા પૂરતું લક્ષ્ય રાખવું

૧૫ ઠોઠ રીતે સીદાતા (દુખી થતા) સાધર્મજનોને સારી રીતે સહાય આપી અપાવીને ઠેકાણે પાડવા સદા લક્ષ્ય રાખવું

૧૬ માતા, પિતા, સ્વામી અને શુરુમહારાજનો આપણા ઉપર થયેલો અનહદ ઉપગાર સભારી, કાયમ સ્મરણમા રાખી તેમનું હિત કરવાની સોનેરી તક મળે ત્યારે તે શુભાવધી નહિ દ્રવ્યથી અને ભાવથી બની શકે તેટલી તેમની સેવા, ભક્તિ જરૂર કરવી

૧૭ ઠોઠો કંઈ કસુર કરેલી બાણી તેના તિરસ્કાર કરવાને બદલે તેની બૂલ શાંતિથી સમજાવી સુધરાવવી વધારે હિતકારી છે

૧૮ દ્રવ્ય, દોષ, કાળ અને ભાવને નિજ લક્ષમા રાખી નમ્રતાથી ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરનાર સુખે સ્વપરહિત સાધી શકે છે

સૌ ઠોઠ આ અમૃત્ય સૂચનાઓનો અમલ કરશે તો તેઓ અત્ય સમયમાં અને અત્ય પ્રયાસે અમૃત્ય લાભ મેળવી શકશે એમ ઇચ્છી, પ્રાર્થી નિજ આશય દાખવીને વિરમું છું સ હ વિ.

श्री चिरापथ किशोर मठ
वीर नर

जैन दर्शन में
तत्त्व-मीमांसा